

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra systematické teologie

Studijní obor

Učitelství náboženství pro základní školy a Katechetika

Ing. Renáta Olšarová

**NÁVRAT K MRAVNOSTI
VE SVĚTLE APOŠTOLSKÉHO LISTU
PORTA FIDEI
PAPEŽE BENEDIKTA XVI.**

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. ICLic. Vladimír Filo

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 11. 11. 2013

Chci vyjádřit velkou osobní vděčnost ThLic. ICLic. Vladimíru Filovi
za jeho shovívavost, ochotu a bezmeznou trpělivost,
za odborné vedení, cenné rady a podněty,
které mi při zpracovávání této práce opakovaně poskytoval.
Děkuji rovněž svým nejbližším,
bez jejichž podpory by tato práce nikdy nevznikla.

OBSAH

Úvod.....	6
1. Dnešní svět	8
1.1. Krize víry.....	8
1.2. Úpadek mravního smyslu.....	9
1.3. Výzva do vlastních řad	13
2. Apoštolský list Porta fidei	16
2.1. Porta fidei	16
2.2. Rok víry a milosti	17
2.3. Synoda biskupů	19
2.4. Nóta s pastoračními doporučeními ke slavení Roku víry.....	21
2.5. Rok víry 1967	22
2.6. Druhý vatikánský koncil – milost a prostředek obnovy církve.....	23
2.7. Katechismus katolické církve.....	28
2.8. Dějiny víry.....	30
3. Návrat k mravnosti	34
3.1. Etika, morálka, mravnost.....	34
3.1.1. Morálka a společnost	35
3.1.2. Člověk novověku	38
3.2. Víra.....	39
3.2.1. „Přirozená“ víra	39
3.2.2. „Vědecká“ víra.....	40
3.2.3. Rozumnost víry.....	41
3.2.4. Víra v Boha	43
3.2.5. Víra v Krista.....	46
3.2.6. Víra v díle Benedikta XVI. a dalších papežů.....	48
3.3. Projev víry	51
3.3.1. Vyznání víry	51
3.3.2. Hlásání Slova	53
3.3.3. Věrohodné svědectví a činná láska	54
3.4. Církev	57
3.4.1. Sociální nauka církve.....	60

3.4.2. Nová evangelizace	60
3.5. Návrat k mravnosti společnosti	62
3.5.1. Souvislost morálky světa a víry církve	64
3.5.2. Krize – nová naděje	66
Závěr	69
Bibliografie	72
Prameny	72
Použitá literatura	75
Pomocná literatura – další zdroje.....	76
Anotace	78

ÚVOD

Jako tenká červená nit táhne se životem a dílem kardinála Josepha Ratzingera, pozdějšího papeže Benedikta XVI., téma víry. Jako pulzující tepna, napájející krví celé tělo a udržující život. Každé jeho dílo, mnoho homilií, proslovů a listů se víry nějak dotýká. Svatý otec vybírá podstatné – víru. Víru, která má schopnost pohnout člověkem, dát motivaci ke konání lásky a přinést naději. Přesně jak to Ježíš žádal, Svatý otec se snaží být posilou ve víře všem svým bratrům a sestrám (srov. Lk 22, 32).

Je pravdivý předpoklad, že křesťanská víra vede k mravnosti? Jsou hodnoty, sdělované křesťanstvím všeobecné a závazné pro všechny? Má víra schopnost ovlivnit i hospodářství, ekonomiku, kulturu a další sféry lidského života? Je schopná vyvést svět z krize novověké společnosti? Mají křesťané odpovědnost vůči světu? Ke komu se v listu papež Benedikt XVI. obrací a proč s takovou naléhavostí?

Tato práce si nečiní nárok na zodpovězení všech otázek, na úplné zpracování tématu. Homilií, proslovů, dopisů aj. dokumentů papeže Benedikta XVI. i jeho nástupce Františka, vztahujících se k Roku víry, bylo vydáno tolik, že v zadaném rozsahu práce není naprosto možné se všemi zabírat. Prakticky jde o výběr nejčastějších motivů, které z úst, zejména papeže Benedikta XVI. zaznívaly a jejichž důležitost on sám stvrdil slavnostním vyhlášením Roku víry a následně i encyklikou *Lumen fidei*, dokončenou jeho nástupcem.

Práce by mohla být užitečným impulsem k zamyšlení nad souvislostí mezi „kvalitou“ víry křesťanů a podobu současného světa, mohla by vypovídat o často dostatečně nevyužitých možnostech křesťanů ovlivňovat a rozjasňovat životy lidí světa. Křesťané nejen mohou – oni mají proměňovat svět! Ve víře křesťanů je skrytý obrovský potenciál pro dnešní svět – „kvas“, který pohne „masou“, „sůl“, která dá „chut“.

Je smutnou skutečností, že mnoho dokumentů magisteria, veřejně vyhlášených výročí, svátků a příležitostí typu Roku víry neproniká stále ještě dostatečně ke všem křesťanům našich farností. Je škoda, že např. starším lidem, kteří nemají přístup k moderním médiím, se informace tohoto typu ne vždy dostanou. Naproti tomu bohužel mladým, pro které jsou tyto zprávy dostupné snadno, chybí jakákoliv motivace podobné úvahy čist.

Domnívám se však, že s rozvojem technologií rychlého přenosu informací, které dnes už podporuje i papež, je velká naděje na větší šíření takových myšlenek i navazování pevných vztahů. I když zlo ve světě zůstává, nelze nevidět mnohá pozitivní

„znamení doby“, např. přátelství rostoucí napříč kontinenty, sílící povědomí stále většího počtu obyvatel Země o vzájemné sounáležitosti a propojení celé „lidské rodiny“, přibývá snah bránit důstojnost člověka, chránit a uchovat náš svět.

První část této práce je věnována východiskům současné situace a motivaci papeže Benedikta XVI. k vydání apoštolského listu *Porta fidei*. Druhá kapitola rozebírá jednotlivé části listu, přičemž odkazuje k dalším dokumentům a akcím souvisejícím s Rokem víry, k II. vatikánskému koncilu, *Katechismu katolické církve* a dílem i k dějinám víry. Ve třetí části se věnuje tématu etiky, morálky, mravnosti a víry, hovoří o víře křesťanské, o vyznání víry a o úsilí posledních papežů víru církve posílit. Text se dále zabývá projevy víry – jejím hlásáním a nutností věrohodného svědectví a činné lásky křesťanů, přičemž se zmiňuje o sociální nauce církve a nové evangelizaci. Závěrem, s nadějí odkazující ke Kristovu vzkříšení, zvažuje míru vlivu obnovy víry křesťanů na obnovu celé lidské společnosti a na podobu světa. Jde prakticky o skromný příspěvek k zamyšlení se nad širší tématu, tak drahého Svatému otci.

1. DNEŠNÍ SVĚT

1.1. Krize víry

„Co je víra? Má ještě víra smysl ve světě, v němž věda a technika otevřely obzory, které byly do nedávné doby nemyslitelné? Co znamená věřit v dnešní době?“ ptá se Svatý otec Benedikt XVI.¹ S bolestí v srdci se prakticky nepřestává vracet k tomuto tématu během celého svého pontifikátu. Uvědomuje si trpce, že přes velikost vědeckých objevů a technických úspěchů dnes člověk není svobodnější ani lidštější. Přetrvává zneužívání, manipulace, násilí, útlak a nespravedlnost. Člověk je vychováván k tomu, aby se pohyboval pouze v intencích věčnosti, výkonu, zisku, toho, co je možné udělat. Lidé se učí věřit jen tomu, co mohou vidět a čeho se mohou dotknout vlastníma rukama. Rozšiřuje se tak prostor „duchovní pustiny“².

„V minulosti bylo patrné jednotící tkanivo kultury, obecně přijímané jako odkaz k obsahu víry a jí inspirovaných ctností. Dnes se však zdá, že ve značné části společnosti už tomu tak není. Důvodem je hluboká krize víry, která postihla množství lidí.“³

Zároveň však papež vnímá, že výrazně roste počet těch, kteří se různě snaží poznat něco jiného, než je horizontální vize skutečnosti. Jsou otevření víře v existenci jiné reality. V takovém kontextu vyvstávají další, velmi konkrétní otázky: Jaký smysl má život? Jaká budoucnost čeká nás a naše děti? V čem skutečně spočívá štěstí, svoboda? Co nás čeká na prahu smrti? Vytěšňováním víry ze života tyto otázky nepřestaly existovat, jak se s rozvojem lidského poznání a umu předpokládalo, technický pokrok vše nevyřešil. Naopak – bytostní otázky se hlásí stále neodbytněji. Z přirozené potřeby „náboženskosti“ člověka je sice víra mnohými navenek hlasitě odmítána, opovrhována a vysmívána, vrací se však i k nim v podobě náboženských „náhražek“ nejrůznějšího typu, prakticky zbožňováním čehokoli – věcí a lidí, tohoto světa. Do popředí se také doslova derou jiná, bohužel doslova „agresivnější“ náboženství.

Na zajímavou souvislost náboženství a politiky upozornil v českých „vodách“ např. rektor Masarykovy univerzity, Petr Fiala. Pozoruje, že vlivem rostoucího přistěhovalectví v Evropě roste velmi vliv jiných náboženství – zejména pravoslavy a islámu, různých

¹ BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, s. 18.

² Srov. tamtéž, s. 18.

³ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 2.

fundamentalistických radikálních hnutí a skupin, které se ani ve třetí generaci nepodařilo integrovat do struktur demokratických společností. Hovoří proto o „politizaci náboženství“ a totální nepřipravenosti Evropy ke zvládnutí tohoto problému. Ukazuje se, že náboženská identifikace je pro část obyvatel Evropy podstatná natolik, že nejsou připraveni respektovat evropská nábožensky indiferentní pravidla hry. Zřejmě není náhodou, že výrazné problémy s radikálními islámskými skupinami lze pozorovat ve státech, které nejvíce deklarují náboženskou toleranci a úplnou neutralitu státu a společnosti, např. ve Francii či Nizozemí. „Jako by tento „ideově“ vyprázdněný politický prostor provokoval k zaplnění více než v zemích, kde se alespoň formálně politika hlásí ke křesťanské kulturní tradici a z ní vycházející hodnotové orientaci.“⁴

1.2. Úpadek mravního smyslu

„Ztráta křesťanské víry, hrozící celým národům a společenstvím,....“ psal roku 1993 papež Jan Pavel II., „přináší s sebou nejen ztrátu víry anebo vědomí jejího významu pro život, nýbrž nutně i úpadek anebo ztrátu mravního smyslu, což vzniká buď tím, že se rozplyne vědomí původnosti evangelní morálky, nebo tím, že se zakalí samy zásady a základní etické hodnoty. Dnes velmi rozšířené subjektivistické, relativistické a utilitaristické tendence se nejeví jen jako pragmatická stanoviska a jako projevy zvyklostí, nýbrž jako názory teoreticky podložené, které se domáhají plné kulturní a společenské platnosti.“⁵ Být legálně, demokraticky zvolen k převzetí moci ještě nezajišťuje schopnost a možnost ji vykonávat. Vizí mravního vzestupu jsou vždy různí lidé osloveni různě.⁶

Se ztrátou víry dochází i k odklonu od kořenů, z nichž vyšla evropská kultura a které jsou zdrojem evropské demokracie. Bez nich by byl evropský hodnotový řád nemyslitelný. „Mlčení evropské ústavní smlouvy o křesťanství je akt sebepopření Evropy“.⁷ Nepřihlášení se k této tradici znamená otevření se jiným náboženským vlivům a ideovým zdrojům, které zatím, dle zkušenosti, nikde nevedly k vytvoření demokracie a občanské společnosti tak, jak tomu bylo v zemích s křesťanskou a židovskou náboženskou tradicí. Dobrovolné vyklízení ideového prostoru a rezignace na náboženské

⁴ Srov. FIALA, P. *Evropský mezičas. Nové otázky evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2010, s. 88-89.

⁵ JAN PAVEL II. Encyklika *Veritatis splendor* (6. srpna 1993). Praha: Zvon, 1994, čl. 106.

⁶ Srov. SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 109-111.

⁷ Srov. WEILER, J. H. In FIALA, P. *Evropský mezičas. Nové otázky evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2010, s. 92.

zdroje vlastní kultury jsou výzvou pro aktivizaci jiných náboženských vlivů a krokem k vlastní záhubě.

Svatý otec upozorňuje, že samotný pojem pravdy se stal podezřelým, bojíme se vyslovit: „Toto je pravda.“ „Já mám pravdu.“ Jediným platným kritériem se stalo mínění většiny. Je třeba odvahy k prohlášení, že člověk je schopen pravdy a že je nutno ji hledat. Pravda zároveň vyžaduje toleranci a pokoru, ukazuje stálé hodnoty, na nichž lidstvo vyrostlo k velikosti. Ježíš, Pravda a svědek pravdy, jak sám řekl Pilátovi (srov. Jan 18, 37), ji nebrání vojenskými jednotkami, zviditelňuje a aktivuje ji skrze své utrpení.⁸

Jsme svědky preference zaběhlých měřítek myšlení ukládaných každému. Vlastní identita jedince či společenství je podřizována jakémusi tyranskému měřítku abstraktního negativního náboženství, které musí sdílet každý – změnit postoj k homosexuálům, světit ženy apod. Tolerance se ruší ve jménu tolerance. Tzv. západní rozum tvrdí, že poznal to správné a vynáší totalitní nárok nepřátelský ke svobodě.⁹

Mohlo by se zdát, že se tak říkajíc dědičně „vezeme“ díky hříchu Adama a Evy. Opak je pravdou. Tak jako i jiné „obory“ lidské činnosti, přivádíme k „dokonalosti“ i hřích. Adam „jen“ neposlechl zákaz a okusil „zakázané ovoce“, my za zakázané nepovažujeme prakticky nic – snad jen zákaz zákazu. Nejenže hltáme plody stromů rajských bez rozlišení, dokonce hloupě stromům odsekáváme větve. Sami sebe odsekáváme od Života.¹⁰

Problém není v nepřijímání hodnot. Ani dnes není zpochybňován jejich systém – např. hodnoty „mír“, „spravedlnost“, „neporušenost stvoření“ jsou všeobecně uznávány, jejich obsah je však naprosto neurčitý. V obecném vědomí navíc převládají tři hodnoty, až myticky prosazované: „pokrok“, „věda“ a „svoboda“. Pokrok vypadá jako nejvyšší mravní kvalifikace lidského jednání, zvláště když za posledních sto let bylo skutečně dosaženo obrovského pokroku v lékařství, technice, poznání. Nové hrozby či nerovnost mezi lidmi, které však pokrok bohužel také přináší, dávají tušit, že jeho rozsah je třeba usměrnit. Člověk sám o sobě je stejný v situacích primitivních i technicky náročných, jeho mravní úroveň používáním složitějších prostředků neroste. Bytí člověka začíná v každém jedinci od základu. Podobně také věda jako forma kontrolované a zkušeností potvrzené rozumnosti je velké dobro. Ve své patologické podobě však může sloužit

⁸ Srov. SEEWALD, P. *Benedikt XVI. Světlo světa. Papež, církve a znamení doby*. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 56-57.

⁹ Srov. tamtéž, s. 58-59.

¹⁰ Srov. RATZINGER, J. *Evropa. Její základy dnes a zítra*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 49-54.

nelidskosti: např. zbraně hromadného ničení, pokusy na člověku, obchod s lidmi nebo orgány apod. Musí tedy i ona podléhat mravním měřítkům. Nové etické vědomí nemůže být sice plodem vědecké debaty, je však nepopiratelné, že radikální změna obrazu člověka a světa se podstatně podílela na rozbití mravních jistot. Věda má tedy i odpovědnost. Význam posledního z pojmů – svobody – je dnes zastřen snad nejvíce. Svoboda chápána převážně anarchicky jako odpor proti institucím se stala doslova modlou. Lidská svoboda však musí být vždy jen svobodou ke spravedlnosti, ke spravedlivým vzájemným vztahům, jinak se stává lží a vede k otroctví. Kdo je však oprávněn stanovovat meze hodnot, mravní měřítka? Je možné, že ve většině případů rozhodnutí většiny může být skutečně nejrozumnější cestou, většina však nikdy nemůže být posledním principem. Existují hodnoty, které žádná většina nemá právo zrušit – např. zabíjení nevinných se nikdy nemůže stát právem a žádná moc ho na právo nemůže povýšit. Mravní rozum je vyšší než právo většiny. Ve starověku a středověku se na toto „přirozené právo“ odvolávala nauka o státu, dnes se zdá, že existuje už jen stranický rozum, už ne rozum společný všem lidem. Pracovat na překonání této situace je naléhavý úkol nás všech.

Podle názoru J. Ratzingera se v dějinách, odvíjejících se zrychleným tempem, projevují dva základní faktory: vznik společnosti světového rozměru, se vzájemně závislou politickou, kulturní a ekonomickou mocí. Druhým faktorem je rostoucí možnost člověka tvořit i ničit. To vše vyvolává naléhavou otázku právní a morální kontroly moci, otázku, jak vytvořit společnou strukturu zodpovědnou za kontrolu a uspořádání moci. Po přidání třetího faktoru – rozpadu jistot dosud platných etik v procesu setkávání a vzájemného prolínání kultur – zůstává neodbytná otázka: Co je dobro a proč se má činit i k vlastní škodě?¹¹

Podobné otázky netrápily jen předchozího papeže, mezi jinými se jimi zabývali biskupové na synodu o nové evangelizaci v říjnu roku 2012. „Proč Evropa ztratila orientaci? Proč se toto všechno děje? Proč lidé odcházejí z církve?“ ptal se např. Kiko Argüello (spoluzakladatel Neokatechumenátní cesty¹² a auditor synodu) a zároveň vybídl k sebereflexi všechny: biskupy, kněze, církevní instituce, farnosti. Řekl, že je třeba znovu promyslet svou víru a pokročit v nové evangelizaci, abychom ze strachu ze smrti nepodléhali ďáblu vydírání a nedělali přesně to, co chce on: rozvody, vraždy, potraty,

¹¹ Srov. RATZINGER, J. *Evropa. Její základy dnes a zítra*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 54.

¹² Laické hnutí, schválené v lednu 2012 papežem Benediktem XVI. po patnáctiletém schvalovacím procesu, společně s naukou, obsaženou v třináctidílném Katechetickém direktoriu. Členové hnutí se snaží i prostřednictvím liturgických zvláštností pomoci katechumenům v začlenění do církevního společenství.

lži. Kristus přece přišel tuto moc d'áblovi odejmout.¹³

Hranice mezi vírou a nevírou nebyla nikdy tak nejasná, indiferentní jako dnes. K přechodům mezi vírou a nevírou dochází dnes často bez hluku, nepozorovaně. Nic už se jasně netvrdí, nic už se jasně nepopírá. Rozdíly se rozplývají. „Zbožná“ nevíra je přitažlivá svou otevřeností, tolerancí, angažovaností, víra s jasným přesvědčením je vnímána jako omezenost. Náboženský člověk všech dob vycházel z toho, že skutečnost, kterou vnímá smysly, není vlastní ani jediná poznatelná skutečnost. Posvátno je pro něj tajemství, které vzbuzuje bázeň a zároveň fascinuje. Dnešní průměrné přesvědčení je radikálně jiné – vše se měří podle smyslově poznatelné, hmotné a ekonomické skutečnosti. Vše duchovní je považováno za druhořadou náhražku potřeb. Skepse vůči náboženství je sice stará, ale dnešní masová sekularizace je záležitostí posledních sta let.¹⁴

Současný člověk žárlivě střeží svou svobodu. Přijme rady, ale chce se zařídit podle svého. „Člověk dneška tváří v tvář nějakému normativnímu zdroji, jakým je pro věřícího církvev, připomíná dospělého syna nebo dceru, kteří berou na vědomí názor svých rodičů, ale právě jako názor, nikoliv jako rozkaz.“¹⁵ Do šedesátých let dvacátého století převažoval model předávání mravního kodexu autoritou a povzbuzováním ochoty žáka či dítěte ho přijmout. V dnešním pluralismu už člověk není pasivní, ale kriticky koriguje předkládané silou argumentu. V této souvislosti se otvírá také otázka svědomí. Jak mnozí psychologové upozorňují, ustupuje dnes jakémusi tupému narcistickému pocitu, který není schopen vlastní vinu poznat, uznat ani odsoudit.

Prioritu má prožitek a moc je právo. Hesla typu: „Za málo práce hodně peněz“, nebo „Účel světí prostředky“ vyznávají už dnešní „náctiletí“. Svět evangelia, které říká blahoslavení chudí, a svět dnešního člověka, vyznávajícího volnost, neomezenost a egoismus, jsou od sebe na hony vzdálené. Existuje vůbec naděje najít společnou řeč s těmito lidmi? Čí autorita má rozhodnout o tom, že je určitý zákon dobrý nebo špatný?

Pokrokem sice vzrostl náš um, ne však naše lidská velikost a potence. To, že musíme najít vnitřní rovnováhu, že potřebujeme duchovní růst, poznáváme skrze veliké nesnáze své doby víc a víc. Žijeme v epoše nutnosti nové evangelizace. „I při setkávání s velkými státníky,“ říká papež, „vidím značné vědomí toho, že bez síly

¹³ Srov. CENTRUM PRO KATECHEZI OLOMOUC. *Všichni musí seriózně promyslet svoji víru a ptát se proč ji Evropa ztrácí* (18. října 2012) [online]. Olomouc: Centrum pro katechezi Olomouc, 2012 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z [www: <http://rok-viry.webnode.cz/news/vsichni-musi-seriozne-promyslet-svoji-viru-a-ptat-se-proc-ji-evropa-ztraci/>](http://rok-viry.webnode.cz/news/vsichni-musi-seriozne-promyslet-svoji-viru-a-ptat-se-proc-ji-evropa-ztraci/).

¹⁴ Srov. CASPER, W. *O víře*. Brno: CESTA, 1990, s. 7-10.

¹⁵ SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 94.

náboženské autority svět nemůže fungovat.“¹⁶

1.3. Výzva do vlastních řad

Když Svatý otec konstatuje, že víra je v krizi, nemyslí tím jen vně, ale právě a zejména uvnitř katolické církve. Proto je svět tak těžké „uzdravit“.

Církev – svátost, viditelné znamení Boží přítomnosti ve světě – sama nese vinu na stavu světa. Její těžkosti a problémy pocházejí zevnitř i zvenčí, jejich důsledek je však jediný - společnost bez víry.

„Často se stává, že křesťané mají větší starost o sociální, kulturní a politické důsledky své činnosti a o víře uvažují jako o samozřejmém předpokladu života společnosti. Ve skutečnosti však už tento předpoklad nejen že není samozřejmý, ale často je i veřejně popírán.“¹⁷

Je velmi znepokojující, kolik „věřících křesťanů“ ve skutečnosti věří maximálně v jakousi nejvyšší bytost, ve Stvořitele a že existuje cosi mimo viditelný svět po smrti. Ale tato víra je víra náboženská, ne křesťanská. V takovém druhu religiozity je Kristus prakticky nepřítomen. Církev je pak oceňována jako sociální instituce, začne-li však hovořit o Ježíši a evangeliu, dostane nálepku konzervatismu, zpátečnictví či fundamentalismu. Je až paradoxní, jak silně je Ježíš Kristus přítomen v kultuře – s jeho postavou umně a zištně manipulují autoři románů (mezi mnohými např. *Šifra mistra Leonarda*), filmů, divadelních her, ve snaze literárně parazitovat, lacino získat publicitu – v oblasti víry je však Kristus nepřítomen! Nebo dokonce odmítán - bohužel mnohdy i teology. Např. někteří zastávají názor, že Kristus přišel spasit jen pohany, ne Židy, kterým prý stačí držet se Starého zákona, jiní tvrdí, že ani pohané zprostředkovatele Krista nepotřebují, protože spásu jim zajistí jejich náboženství.¹⁸

Ano, křesťanství a teologie nejsou bez viny. V učení a ještě více v soukromém životě křesťanů byla pravá tvář Boha, jak vyznává II. vatikánský koncil, spíše zahalována než živě dosvědčována. Jednoduchý akt víry byl komplikován tak, že se „normální křesťan“ přestával orientovat. Proti svévolnému, autoritativnímu Bohu, jak byl v některých obdobích vykládán, musel člověk protestovat ve jménu lidské důstojnosti. Není divu, že to

¹⁶ BENEDIKT XVI. *Světlo světa*. Brno: Barrister & Principal, s. 61.

¹⁷ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 2.

¹⁸ Srov. CANTALAMESSA, R. *Víra, která přemáhá svět*. Přednáška z roku 2005 na Mezinárodní konferenci evangelizačních kurzů Alfa v Londýně. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, s. 3-7.

vyvolalo silné reformační hnutí. V osvícenství sice ještě přetrvávala jakási všeobecná víra v nejvyšší bytost, ale ta se při své bezobsažnosti rozplynula. Díky přírodovědeckému myšlení 18. a 19. století a mechanickému obrazu světa se „Hypotéza Bůh“ stávala nepotřebnou. Na změněné situaci však měli velkou vinu křesťané. V náboženských válkách po rozštěpení víry v 16. století se společnost rozpadla, křesťanství ztratilo jednotící sílu, dokonce samo k válkám podněcovalo. Co zbývalo, než kvůli míru prohlásit náboženství za soukromou věc a postavit veřejný pořádek na všem společnou rozumovou přirozenost? Zde byly položeny základy civilizace snažící se vysvětlit svět a život čistě autonomně, ze světských příčin. Víra byla považována za zbytečnou „fosilii“, patří k dětství lidstva a není hodna dospělého, svéprávného a kritického člověka. Pomocí snah o odhalení samotných mechanismů náboženské víry – „podvodu kněží“ – se moderní kritika snažila o úplné odstranění „opia lidu“ (Marx) a novodobý ateismus chtěl být humanismem. „Pryč od církve“ 16. století a „Pryč od Krista a křesťanství“ v 18. století vyústilo nakonec v „Pryč od Boha“ 19. a 20. století.¹⁹

Převrácení hodnot začalo všude tam, kde byla lidská svoboda prohlášena za absolutní, kde byl popřen Boží řád. Klam lidské všemohoucnosti se projevil nezkrotnou vůlí po činnosti a po moci a nyní ohrožuje lidstvo samo. Proklamace smrti Boha (Nietzsche) vedla k proklamaci smrti člověka a k pokusu zrušit středoevropskou lidskou důstojnost. Osвобоzení, slibované ateismem, se nedostavilo. Na místo Boha nastoupila smrtelná prázdnota, kterou vnější činnost, otupující srdce a svědomí, jen přehluší, nikdy však nezaplní. Člověk se činí strůjcem svého štěstí a ostatní otázky potlačuje v běhu všedních dní. Indiferentní Bůh už nevzrušuje. Fascinující a dotírající malé otázky zaneprazdňují člověka natolik, že pro velké už nezbyvá místo. Ani věřící nejsou schopni vystoupit ze všeobecné atmosféry. Pochybnost nevíry hlodá a usazuje se v jejich srdcích.²⁰ Mnozí už nevěří, že církev je skutečnost, kterou chtěl sám Pán. I někteří teologové hledí na církev jako na lidskou stavbu.

Existuje naléhavá nutnost *osobního* přiznání vlastní viny, *osobního* obrácení, které dnes mizí za anonymní „my“, za skupinou, systémem či lidstvem, kde jsou hříšníci všichni, a tak se nakonec nezdá hříšným nikdo. Systematicky se vyvrací smysl pro odpovědnost a vinu jednotlivce.

Svatý otec zřejmě více než kdo jiný vnímal všechny tyto proudy skryté

¹⁹ Srov. CASPER, W. *O víře*. Brno: CESTA, 1990, s. 9-15.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 13-15.

pod povrchem blahobytné společnosti a s bolestí vybídl církev k celkové obnově víry, k novým přístupům, k nové evangelizaci. Doporučil položit její základ na *Katechismu katolické církve*, vydaném přesně před 20 lety, v roce 1992, jeho předchůdcem bl. Janem Pavlem II., a vyzval církev, aby se vydala na cestu a „vyvedla lidi z pouště“²¹, protože se nemůže zříci odpovědnosti. Stejně tak ke konci svého pontifikátu Benedikt XVI. vybídl věřící, aby si sami položili otázku: „Je víra v našem - v mém - životě opravdu proměňující silou? Anebo je jen jedním z prvků, které jsou součástí existence, aniž by však byl zcela určující?“²²

²¹ BENEDIKT XVI. *Církev je živá, protože Kristus je živý*. Homilie při mši svaté na zahájení pontifikátu (24. dubna 2005) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-08-01]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=3682>>.

²² BENEDIKT XVI. *Katecheze při generální audienci na nám. sv. Petra* (17. října 2012) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-08-01]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17278>>.

2. APOŠTOLSKÝ LIST PORTA FIDEI

2.1. Porta fidei

„Ve světle těchto skutečností jsem se rozhodl vyhlásit Rok víry,“²³ píše Svatý otec, papež Benedikt XVI. V Římě u sv. Petra, 11. října 2012, v sedmém roce pontifikátu z vlastní iniciativy (*motu proprio*) podepisuje a zveřejňuje apoštolský list „*Porta fidei – Brána k víře*“, kterým vyhláší Rok víry 2013 a označuje ho za velký „rok milosti“.

List nazval podle úryvku z knihy *Skutků apoštolů*, v němž se popisuje závěr třetí společné misijní cesty sv. Pavla a Barnabáše: „Po svém příchodu shromáždili církev a začali vyprávět o všem, co s nimi Bůh učinil a jak pohanům otevřel bránu k víře (Sk 14, 27).

Výběr úryvku není náhodný.

Cesta Pavla a Barnabáše začala vyvoláním: „Když jednou slavili bohoslužbu Páně a postili se, řekl Duch svatý: „Oddělte mi přece Barnabáše a Šavla pro dílo, k němuž jsem je povolal.“ (Sk 13, 2) Společně tak prošli Seleukií, Kyprem, v Salamině zvěstovali Boží slovo v židovských synagogách, v Pafu přivedli k obrácení prokonzula Sergia Paula, prošli Pamfylií a v antiošské synagóze kázali Židům o nemožnosti ospravedlnění Mojžíšovým Zákonem, ale jen a pouze vírou v Ježíše Krista.

Nepochopení svými, obracejí se k pohanům: „Boží slovo se mělo zvěstovat nejdříve vám. Když je však odmítáte a nepokládáte se za hodné věčného života, pak se tedy my obracíme k pohanům. Neboť takto nám to nařídil Pán: „Ustanovil jsem tě světlem národů, abys nesl spásu až do končin země.“ (Sk 13, 46-47) Zástupy pohanů, naslouchajících Pavlovým slovům, však jen více naplňují Židy závistí. Nejsou schopni přijmout fakt, že i jejich spása přichází skrze Ježíše Krista.

Tento zásadní zlom v hlásání evangelia sv. Pavlem je počátkem víry naší. Díky odmítnutí sv. Pavla Židy v pisidské Antiochii byla víra ve vzkříšeného Krista darována Evropě. Díky odmítnutí jedněch se s osobou Krista setkali jiní. Učedníci setřásli prach ze svých nohou, odebrali se do Ikonie a „byli naplněni radostí a Duchem svatým“ (Srov. Sk 13, 51-52).

Po hlásání v Ikoniu, zázraku uzdravení chromého v okolí Lystry a Derbe,

²³ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 4.

přes nepochopení a vlastním zbožštění nadšenými davy, dokonce i přes kamenování sv. Pavla téměř k smrti, oba učedníci neúnavně znovu hlásají v Derbe, Lystře, Ikonii a Antiochii. Upevňují učedníky ve víře, ustanovují starší a svěčují je Pánu. Projdou ještě Pisidií, Pamfylií, Attalií a svou misi končí tam, kde začali, v Antiochii. Shromažďují místní církve a vypravují, jak Bůh otevřel bránu k víře pohanům.

Brána k víře – brána, kterou otvírá Bůh, brána, která je otevřena všem, brána, kterou jsme prošli i my, brána, „která je pro nás vždy otevřena“²⁴. Svatý otec hned v úvodu svého listu shrnuje, co znamená projít onou bránou, co znamená vstoupit a vydat se na cestu s Bohem. S velkou naléhavostí vyzývá právě nás, křesťany, z pohledu Židů původně pohany, k rozvzpomenutí se, k novému objevení cesty víry, k naplnění radostí. Upozorňuje, že žádné problémy světa nás nesmí oddělit od pravého a jediného zdroje plného a radostného života – od přátelství s Božím Synem. Papež hovoří o krizi víry, která už není samozřejmým předpokladem života společnosti, ale je naopak popírána.²⁵ Je to snad poprvé, kdy naplno zaznívá z úst nejvyššího pontifika varování o krizi víry nás - křesťanů.

S naléhavostí v hlase a s láskou v srdci burcuje nás, křesťany, ke znovunabytí slané chuti, k obnovení světla (srov. Mt 5, 13-16), aby všichni ti, kdo podobně jako samařská žena žízní (srov. Jan 4, 14), čerpali vodu živou, vodu z Ježíšova pramene, aby objevili chléb života a pokrm k věčnému životu (srov. Jan 6, 27).

Co máme dělat?

„To je skutek Boží, abyste věřili v toho, koho on poslal“ (Jan 6, 29). „Víra v Ježíše Krista je definitivní cestou k dosažení spásy.“²⁶

Celý papežův list je prostoupen Písmem svatým, na osmi stranách textu obsahuje více než padesát biblických citací a odkazů.

2.2. Rok víry a milosti

„Rok víry... jsem vyhlásil kvůli posílení naší víry v Boha v kontextu, který ji, jak se zdá, stále více staví do pozadí,“²⁷ řekl papež Benedikt XVI. ve svém posledním proslovu

²⁴ Srov. BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 1.

²⁵ Srov. tamtéž, čl. 2.

²⁶ Tamtéž čl. 3.

²⁷ BENEDIKT XVI. *Nikdy jsem se necítil sám*. Poslední katecheze na generální audienci (27. února 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z [www](http://www.vatican.va):

na veřejnosti dne 27. února 2013. „Chtěl bych všechny vyzvat, abychom obnovili pevnou důvěru v Pána,... Chtěl bych, aby se každý cítil milován oním Bohem, který vydal svého Syna a prokázal nám bezmeznou lásku. Chtěl bych, aby každý měl radost z toho, že je křesťan,“²⁸ pokračoval. Nakonec se slovy: „Drazí přátelé! Bůh svoji církve vede a ustavičně ji nese rovněž a zejména v obtížných momentech. Nikdy neztrácejme tuto opravdovou vizi víry, která je jedinou opravdovou vizí na cestě církve i světa,“²⁹ uzavřel svůj pontifikát.

„Smyslem Roku víry je podpořit nové obrácení k Pánu Ježíši a znovuobjevení víry, aby se členové církve mohli stát věrohodnými a radostnými svědky zmrtvýchvstalého Pána v dnešním světě, svědky schopnými přivádět množství těch, kteří stojí u „bran víry“... I dnes je potřeba, aby se církve intenzivně nasazovala v úsilí o novou evangelizaci a znovu objevila radost z víry i nadšení pro její předávání.“³⁰ Rok víry je příležitostí pro křesťany setkat se s Osobou, která otvírá životu nový obzor.

Rok víry, začínající 11. října 2012 a končící 24. listopadu 2013 Slavností Ježíše Krista Krále, má připomenout padesáté výročí zahájení II. vatikánského koncilu (r. 1962) a dvacáté výročí vydání *Katechismu katolické církve* (r. 1992), vyhlášeného Janem Pavlem II., aby všem věřícím ukazoval sílu a krásu víry.

Velmi trefně poznamenal vedoucí německé redakce Vatikánského rozhlasu, Bernd Hagenkord, že papež v kázání 16. října 2011, v němž Rok ohlašoval, používal především slovesa v činném rodě: dodat, vést, posílit, darovat a hlásat. Rok víry má být zejména impulsem pro celou církev. Více než na oslavě výročí koncilu mu však záleží na předávání víry, na evangelizaci. Rok víry má být činným – má probudit činnou víru. Má být pokračováním toho, co bylo cílem biskupského synodu - jakési „*aggiornamento aggiornamento*“. Akce, setkání nebo bohoslužby jen vynášejí na povrch otázky, nastolují témata. Událost je dílem okamžiku, každodenní víra však chce něco více – trvat, svědčit, předávat a měnit věřícího.³¹

Kalendář hlavních událostí roku byl bohatý. Slavnostnímu zahájení předcházelo

<<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17886>>.

²⁸ BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, s. 105.

²⁹ BENEDIKT XVI. *Nikdy jsem se necítil sám*. Poslední katecheze na generální audienci (27. února 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z [www: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17886>](http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17886).

³⁰ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Nóta s pastoračními doporučeními ke slavení Roku víry*. (6. ledna 2013) [online], s. 2.

³¹ Srov. HAGENKORD, B. *Rok víry – návod k použití* (23. října 2012) [online]. Olomouc: Centrum pro katechezi Olomouc, 2012 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z [www: <http://rok-viry.webnode.cz/news/bernd-hagenkord-rok-viry-navod-k-pouziti/>](http://rok-viry.webnode.cz/news/bernd-hagenkord-rok-viry-navod-k-pouziti/).

setkání věřících i ateistů z cyklu Nádvoří národů, tentokrát v Assisi 6. října 2012. Již 17. října 2012 oznámil Svatý otec svůj záměr začít nový cyklus katechezí o víře při generálních audiencích, kterým přerušil cyklus věnovaný modlitbě. V říjnu téhož roku následovala Synoda biskupů na téma „Nová evangelizace a předávání křesťanské víry“ a na ni pak navazovalo sympozium na téma „Svatost pokání mezi pontifikáty Řehoře VII. a Bonifáce VIII.“ Tématu víry byla věnována pravidelná setkání vatikánských kongregací a papežských rad, slavilo se 1 150. výročí mise svatých Cyrila a Metoděje ke slovanským národům. Proběhlo, namátkou, evropské setkání mládeže v prosinci a Světové dny mládeže v červenci v Rio de Janeiro, setkání církevních hnutí v květnu, Den katechetů v září a na říjen tohoto roku se připravuje Mariánský den.

Jako dárek církvi k začátku Roku víry papež Benedikt XVI. ukončil práci na třetím díle knihy *Ježíš z Nazareta* a připravil základ nové encykliky *Lumen fidei*, kterou dokončil a vydal jeho nástupce František. Na Slovensku vydalo nakladatelství Don Bosco DVD věnované Janu XXIII. s názvem *Laskavý papež*. Apoštolská penitencie ohlásila možnost získat plnomocné odpustky.

Také na domácím poli se uskutečnilo mnoho zajímavých akcí, např. každoroční projekt Noc kostelů, Noc zpovědnic a nově adorační Nikodémova noc, které umožnily lidem setkání s Pánem mimo pracovní dobu a jiné povinnosti.

2.3. Synoda biskupů

Biskupskou synodu na téma *Nová evangelizace a předávání křesťanské víry* zahájil Svatý otec ještě před začátkem Roku víry, 7. října 2012, liturgií spojenou se slavnostním prohlášením sv. Jana z Avily a sv. Hildegardy z Bingenu za učitele církve. Už zde nastínil pojem nové evangelizace, zejména uvedl, že není možné mluvit o ní bez upřímné ochoty k obrácení: „Nechat se smířit s Bohem a bližním (srov. 2 Kor 5, 20) je osvědčená cesta nové evangelizace. Jedině očištěním mohou křesťané znovu nalézt oprávněnou hrdost na svoji důstojnost Božích dětí, stvořených k Jeho obrazu a vykoupených drahocennou krví Ježíše Krista, a mohou tak zakoušet Jeho radost, aby ji sdíleli se všemi, bližními i vzdálenými.“³²

³² BENEDIKT XVI. *Homilie při zahájení biskupské synody* (7. října 2012) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-15]. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/benedikt-xvi-zahajil-biskupsky-synod/>](http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/benedikt-xvi-zahajil-biskupsky-synod/).

Téma synody však Svatý otec oznámil už 24. října 2010, v závěru mimořádného shromáždění synody biskupů pro Blízký východ. Jeho zájem o toto téma svědčí o jeho důležitosti: “Často se připomíná naléhavá potřeba nové evangelizace i na Blízkém východě. Jde o dosti rozšířené téma, především v zemích dávno obrácených na křesťanství. Nedávné ustavení Papežské rady pro novou evangelizaci je reakcí na tuto hlubokou potřebu.³³ Po konzultacích s biskupy celého světa a po vyslechnutí mínění Řádné rady generálního sekretariátu synody biskupů jsem se proto rozhodl, že příští řádné generální shromáždění synody biskupů v roce 2012 se bude věnovat následujícímu tématu: *Nova evangelizatio ad christianam fidem tradentam – Nová evangelizace pro předávání křesťanské víry.*“³⁴

Svědčí to o velké důležitosti, kterou tématu Svatý otec osobně přikládá, zvláště ve spojitosti s ustanovením Papežské rady pro novou evangelizaci, která má prosazovat novou evangelizaci v zemích, kde už sice jednou byla zvěst víry hlášána a církve založeny, ale kde je víra ohrožována sekularizací a určitým „zatemněním smyslu pro Boha“³⁵. V poslední době je pro strach z křesťanství, i útoky, které jej stále více provázejí, používáno označení „christianofobie“.

Synoda biskupů jednala o konkrétních formách evangelizace v těchto zemích v rodinách, ve společnostech zasvěceného života, v církevním prostředí, mezi mládeží, v kultuře, opakovaně upozornila na nenahraditelnost osobního setkání s Ježíšem Kristem v církvi, vyzvala k naslouchání Písmu, k četbě dokumentů II. vatikánského koncilu a *Katechismu katolické církve*, v odkazu na utrpení chudých dnešního světa vyzvedla dva výrazy života z víry – dar a modlitbu. Biskupové však varují, že nejde o to, vynalézat kdo ví jaké nové strategie, jako by evangelium bylo produktem pro náboženský trh, s odvoláním na povolání např. Petra, Ondřeje, Jakuba a Jana uprostřed jejich práce, vyzývá k novému objevení prostředků, kterými se lidé přiblížili k Ježíši v jeho každodennosti.

Kromě orientace na působení „navenek“, však zde také velmi výrazně zaznívá: Běda, kdybychom si mysleli, že nová evangelizace se netýká nás samých v první osobě... Především my sami musíme konvertovat ke Kristově mohutnosti, neboť on jediný

³³ Ustanovení nové papežské rady bylo dalším jasným signálem, že zvěst evangelia je prioritou poslání církve. Převažovalo totiž mínění, že v rámci římské kurie není už nových institucí třeba.

³⁴ ČBK. *Benedikt XVI. oznámil téma synody biskupů v roce 2012* (24. října 2010) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-20]. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/benedikt-xvi-oznamil-tema-synody-biskupu-v-roce-2012/>](http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/benedikt-xvi-oznamil-tema-synody-biskupu-v-roce-2012/).

³⁵ ČBK. *Papež jmenoval předsedu nové Papežské rady* (1. července 2010) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-15]. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/benedikt-xvi-zahajil-biskupsky-synod/>](http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/benedikt-xvi-zahajil-biskupsky-synod/).

je schopný činit všechno nové, především naše ubohé životy... My, biskupové si jako první zajisté uvědomujeme, že nikdy nemůžeme být ve vykonávání povolání na takové výši jako Pán... Musíme pokorně uznat svou zranitelnost pro dějinné rány a neváháme uznat ani své osobní hříchy.“³⁶ Kteří představitelé jakékoliv lidské instituce, organizace jsou schopni tak silné, veřejné sebereflexe? Tak jako s jinými církevními dokumenty, i zde bude pravděpodobně ještě dlouhá cesta od slov k činům, církevní otcové však také vyjadřují silné přesvědčení, že „síla Pánova ducha může obnovit jeho církev a nechat zazářit jejímu šatu, pokud se jím dáme utvářet“³⁷. Biskupové s vděčností za dary, které ve dnech synodu dostali, končí své poselství chvalozpěvem Panny Marie: „Velebí má duše Hospodina... Veliké věci mi učinil ten, který je mocný“ (Lk 1, 49.49) a shrnují: Marie, hvězda nové evangelizace, je orientací na naší cestě pouští. Vezměme si s sebou to podstatné – dar Ducha, společenství s Ježíšem, pravdu jeho slova, eucharistický chléb, který nás živí, bratrství církevního společenství a elán lásky. Voda ze studny dá rozkvést pouští.

2.4. Nóta s pastoračními doporučeními ke slavení Roku víry

Na výzvu papeže v listě *Porta fidei*, ještě před zahájením Roku víry, vydala 6. ledna 2012 Kongregace pro nauku víry *Nótu s pastoračními doporučeními ke slavení Roku víry*, aby církvi i jednotlivým věřícím poskytla směrnice, jak konkrétně prožít Rok víry co nejefektivněji a nejvhodněji. Věnuje se *Katechismu katolické církve*, hovoří o smyslu slavení Roku víry a doporučuje na úrovni všeobecné církve povzbuzovat věřící k účasti na poutích, sledovat Synodu biskupů o nové evangelizaci, vybízí k úctě k Panně Marii, doporučuje účast na Světových dnech mládeže, na sympoziích, konferencích apod. Nabádá k prohloubení znalostí o základních dokumentech II. vatikánského koncilu, ke studiu *Katechismu katolické církve*, k pozornému přijímání homilií, katechezí a promluv Svatého otce a k projevům jednoty křesťanů. Informuje, že v závěru roku, o slavnosti Krista Krále, bude Svatý otec předsedat eucharistické bohoslužbě, při níž se bude konat slavnostní obnova vyznání víry.

Na úrovni biskupských konferencí doporučuje biskupům uspořádat zvláštní studijní

³⁶ SYNODUS EPISCOPORUM. *Poselství* z 13. všeobecného shromáždění biskupské synody 7. - 28. října 2012 (28. října 2012) [online], čl. 5. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-1]. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/res/data/155/017687.pdf?seek=1>](http://tisk.cirkev.cz/res/data/155/017687.pdf?seek=1).

³⁷ Tamtéž.

dny věnované tématu víry, osobnímu svědectví a jejímu předávání, dále zpřístupnit *Dokumenty II. vatikánského koncilu, Katechismus katolické církve* a jeho *Kompendium* či *Youcat* pro mládež, ve spolupráci s teology připravit brožurky apologetické povahy. Vybízí k odvaze využívat nové způsoby komunikace a hromadné sdělovací prostředky. Žádá, aby bylo šířeno povědomí o svědcích víry – svatých církve a doporučuje zaměřit pozornost také na umění a kulturu. Na úrovni diecézí předpokládá, že v každé místní církvi se bude konat oslava zahájení i ukončení Roku víry, při nichž mohou věřící vyznat svou víru. Doporučuje vydání pastýřského listu a uspořádání studijního dne věnovaného *Katechismu*. Vyzývá biskupy k pořádání kajících pobožností, nabádá k dialogům o víře na školách ve stylu *Nádvoří pohanů*.

Na úrovni farností, společenství, sdružení a hnutí vybízí k důkladnému přečtení listu *Porta fidei*, k intenzivnímu slavení liturgie, zvláště eucharistie. Opět zdůrazňuje *Katechismus*, zvláště při katechezi. Podporuje šíření lidových misií a nové evangelizace.

Všechna výše zmíněná doporučení si kladou za cíl vyzvat všechny členy církve k úsilí, aby se Rok víry mohl stát zvláštním časem, kdy se my křesťané budeme moci podělit o toho, kdo je nám nejdražší: o Krista Ježíše, Spasitele všech lidí a Krále celého světa, neboť od něho naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti” (Žid 12, 2).³⁸

2.5. Rok víry 1967

Rok víry 2013 není prvním rokem zaměřeným k obnově víry. Jeho oznámením Svatý otec vědomě navázal na oslavu roku 1967, vyhlášenou papežem Pavlem VI. k připomínce mučednictví svatých Petra a Pavla u příležitosti 1900. výročí jejich nejvyššího svědectví víry. Na zakončení Roku víry vydal papež Pavel VI. 30. června 1968 dokument *Vyznání víry Božího lidu*, který obsahoval shrnutí nauky o Bohu Otci, Synu i Duchu svatému, o Matce Boží Panně Marii, nové Evě, Matce církve, o hříchu Adama a porušené lidské přirozenosti, o oběti a vykoupení Krista, o křtu na odpuštění hříchů, o církvi, Těle Kristově, o spáse a milosti, o mešní oběti a Božím království. Hovoří se zde mj.: „Vyznáváme, že Boží království, které začíná zde v církvi Kristově, není z tohoto pomíjějícího světa. Jeho růst nelze zaměňovat s pokrokem civilizace, lidské vědy

³⁸ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Nóta s pastoračními doporučeními ke slavení Roku víry* (6. ledna 2011) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-15]. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/res/data/141/015968.pdf?seek=1>](http://tisk.cirkev.cz/res/data/141/015968.pdf?seek=1).

a techniky. Království Boží znamená, že poznáváme stále hlouběji Kristovo nevyzpytatelné bohatství, že stále silněji doufáme ve věčná dobra, že stále upřímněji jsme přístupni Boží lásce, a že se rozdává stále hojněji milost a svatost mezi lidmi. A právě tato láska nutí církve starat se o skutečné pozemské dobro lidí.³⁹ I když zde nemáme svůj trvalý domov, je třeba, aby každý křesťan co nejvíce, podle svého povolání přispíval k dobru pozemské vlasti a podporoval spravedlnost, mír a bratrství mezi lidmi, poskytoval pomoc zvláště chudým a potřebným. Starost církve, nevěsty Kristovy, o potřeby lidí, jejich radosti a naděje je výraz přání, aby je osvítilo světlo Krista, jediného Spasitele. Tato starost však nesmí nikdy znamenat přizpůsobení se světu.

Pavel VI. viděl Rok víry jako „důsledek a požadavek pokoncilního období“. Byl si plně vědom závažných problémů své doby, zvláště pak těch, které činily vyznání pravé víry a její správný výklad těžšími. Proto Benedikt XVI. v *Porta fidei* píše: „Zdá se mi, že začátek slavení Roku víry v den padesátého výročí zahájení II. vatikánského koncilu nabízí dobrou příležitost k tomu, abychom pomohli lidem pochopit, že texty koncilních otců neztrácejí svou hodnotu ani výkonnost.“⁴⁰

2.6. Druhý vatikánský koncil – milost a prostředek obnovy církve

Hlavní papežovou starostí, jak již bylo řečeno, je obnova církve. K ní významně napomáhá správný výklad II. vatikánského koncilu. Padesáté výročí jeho zahájení považuje papež za významnou příležitost vrátit se k Bohu, prohloubit a odvážněji žít vlastní víru, posílit příslušnost k církvi, „učitelce lidskosti“, která nás hlásáním Slova, slavením svátostí a skutky lásky vede na setkání s Ježíšem Kristem, pravým Bohem a pravým člověkem. Nejde o setkání s ideou, ale s živou Osobou, která nás přetváří a vede k lidskosti, solidaritě a bratrství.

Koncil měl lépe světit a vysvětlovat drahocenný poklad křesťanské nauky, aby se stal přístupnější všem věřícím a všem lidem dobré vůle. Měl ukázat sílu a krásu nauky víry.⁴¹ „Třebaže koncil nepojednává výslovně o víře, mluví o ní na každé stránce,...

³⁹ PAVELVI. *Vyznání víry božího lidu* (30. června 1968) [online]. In *Cesty katecheze*, roč. 2013, č. 1. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-28]. Dostupné z [www: <http://www.cestykatecheze.cz/_d/Pavel-VI-Vyznani-viry.pdf>](http://www.cestykatecheze.cz/_d/Pavel-VI-Vyznani-viry.pdf).

⁴⁰ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 5.

⁴¹ Srov. JAN PAVEL II. apoštolská konstituce *Fidei depositum* k vydání *Katechismu katolické církve* (11. října 1992). In *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 7.

staví na ní svoje učení.“⁴² Zdroj víry vidí v Kristu a za řečiště považuje magisterium církve.

Za svolání koncilu, který Jan Pavel II. označil „prozřetelnostní událostí“⁴³, vděčíme 77tiletému Janu XXIII. Předpokládaný papež na přechodnou dobu již tři měsíce po svém zvolení, roku 1958, oznámil své rozhodnutí svolat koncil. Nechtěl jen pokračovat v díle I. vatikánského koncilu, přerušeno nečekaně roku 1870 válkou, přál si koncil nový. Možná neměl zcela přesnou představu o jeho obsahu, dvě věci však jistě považoval za podstatné: Na jedné straně „*aggiornamento*“⁴⁴, aktualizaci církve a apoštolátu v prudce se měnícím světě a na druhé straně návrat k jednotě křesťanů. Přál si, aby církve bez obav pohlédla do budoucnosti. Světlo, které vzejde z II. vatikánského koncilu, řekl Jan XXIII., bude pro církve pramenem duchovního obohacení, nebude už místo pro strach z budoucnosti⁴⁵

Koncil ve všech směrech výjimečný – ať už přítomností pozorovatelů jiných křesťanských vyznání, laických posluchačů i žen, nebo odmítnutím 70 připravených schémat pro práci koncilních otců, či svobodnou volbou vlastních kandidátů národními episkopáty do koncilních komisí – začal 11. října 1962 za přítomnosti 2 400 z 3 700 pozvaných otců – biskupů a představených mužských řádů. V mnohých koncilních textech jsou sice patrné dvě mnohdy až protichůdné základní tendence – hledat prostředky pro otevření se světu a zároveň chránit stabilitu církve a svěřený poklad víry. Přesto všechny dokumenty byly přijaty naprostou většinou hlasů. Ani smrt Jana XXIII. necelý rok po zahájení na směřování koncilu nic nezměnila. Nově zvolený papež Pavel VI. považoval pokračování koncilu za nejdůležitější část svého pontifikátu. Sám se dokonce roku 1964 vypravil do Svaté země, kde se setkal s cařihradským patriarchou Athénagorasem a po čtvrtém zasedání, 4. prosince 1965, oba zmínění odvolali vzájemné exkomunikace Cařihradu a Říma z roku 1054. Čtyři dny na to byl koncil uzavřen.⁴⁶

Během úvodní fáze mimořádné synody biskupů, svolané u příležitosti dvacátého výročí II. vatikánského koncilu s cílem zhodnotit jeho přijetí, papež Jan Pavel II.

⁴² PAVEL VI. *Generální audience z 8. března 1967* [online]. In FRANTIŠEK. Encyklika *Lumen fidei* (29. června 2013), čl. 6. Dostupné z [www:< http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18511>](http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18511).

⁴³ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list *Tertio millennio adveniente* o přípravě na jubilejní rok 2000 (10. listopadu 1994). Praha: Zvon, 1995, čl. 18.

⁴⁴ *Aggiornamento* – „zdnešnění“; pojem z účetnictví, který znamená „uvedení knihy do pořádku k současnému dni“. V žádném případě nejde o přizpůsobení se církve světu.

⁴⁵ Srov. JAN PAVEL II. apoštolská konstituce *Fidei depositum* k vydání *Katechismu katolické církve* (11. října 1992). In *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 7.

⁴⁶ Srov. MORIN, D. *Učení II. vatikánského koncilu*. 1999, s. 3-13.

při modlitbě Anděl Páně dne 24. listopadu 1985, prohlásil: „Víra je základem, úhelným kamenem a nevyhnutelným měřítkem obnovy, po níž koncil volal. Z víry vychází pravidla, životní styl i praktické nasměrování ve všech situacích.“⁴⁷

Z listu *Porta fidei* se dovídáme: „Je nezbytné, aby se dokumenty koncilu vhodným způsobem pročítaly, abychom se s nimi seznamovali a přijímali je jako kvalifikované a normativní texty učitelského úřadu v rámci tradice církve.“⁴⁸ V tomto důležitém úryvku apoštolského listu Benedikt XVI. ještě jednou reaguje na takzvané „mylné pokrokářství“ a na „antikonciliarismus“. Pokrokovým frakcím připomíná, že nemá smysl popírat závažnou krizi víry uvnitř církve, a předstírat, že po koncilu se situace zlepšila. Odpůrcům koncilu, kteří by chtěli odmítnout nejen pokrokářství a mylnou interpretaci koncilních dokumentů, ale snad i dokumenty samotné, chce papež „důrazně připomenout“, že dokumenty II. vatikánského koncilu, čteny „náležitým způsobem“, představují ještě dnes „velkou sílu“, „velkou milost“, kterou církev ve 20. století obdržela. Koncil je pro nás „bezpečným kompasem“, který umožňuje dobrou orientaci ve století, které se před námi otevírá. Pokud jej vykládáme a uskutečňujeme pod vedením správné hermeneutiky, může být stále účinnějším prostředkem obnovy církve.“⁴⁹

Jedním z hlavních záměrů II. vatikánského koncilu bylo opravit pokřivený obraz církve odvoláním na Bibli a nejstarší tradici. Koncil měl vnést do církve odvahu, aby tváří v tvář výzvám změněného světa učinila „skok vpřed“ a vymanila se ze staré izolace. Dle přání Jana XXIII. měl být obnovou života a jednoty.⁵⁰

Koncil byl zcela zaměřený na tajemství církve a Krista a zároveň zcela otevřený světu. Církev jím zahájila přípravu na jubilejní rok 2000. Na žádném jiném koncilu se nehovořilo s takovou jasností o jednotě křesťanů, o dialogu s nekřesťanskými náboženstvími, o významu Starého zákona a Izraele, o důstojnosti osobního svědomí, o principu náboženské svobody, o různých kulturních tradicích, v jejichž rámci církev uskutečňuje své poslání, o hromadných sdělovacích prostředcích.⁵¹

Koncil se v 16 dokumentech (4 konstitucích, 9 dekretů a 3 prohlášeních) zabíral církví (věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), připomněl důležitost Písma svatého a živé tradice církve (věroučná konstituce o Božím zjevení - *Dei verbum*), dále se vyjádřil

⁴⁷ JAN PAVEL II. *Promluva* při ukončení druhého mimořádného shromáždění Synody biskupů (7. prosince 1985), čl. 6.

⁴⁸ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 5.

⁴⁹ Srov. tamtéž, čl. 5.

⁵⁰ Srov. KREMER, J., KÖNIG, F. *Křesťan na prahu třetího tisíciletí*. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 91.

⁵¹ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolský list *Tertio millennio adveniente* o přípravě na jubilejní rok 2000 (10. listopadu 1994). Praha: Zvon, 1995, čl. 20.

k místu církve ve světě, k důstojnosti člověka a spravedlivému rozdělení hmotných statků mezi všechny lidi (pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*). Koncil pojednával o otázce svobody, upozornil na právo svobody náboženské, na úctu k lidské osobě, zejména k chudým (prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), hovořil o jednotě křesťanů a ekumenismu (dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*). Koncilní otcové odsouhlasili také rozsáhlou reformu liturgie, v níž vyzvali věřící k aktivní spoluúčasti (konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*).

Přes pozitivní výsledky nebyla situace koncilu vždy příznivá. Kardinál Ratzinger popisuje, že se evidentně vytvářel „stále silnější dojem, že v církvi vlastně není nic pevného, že je třeba všechno zrevidovat.“⁵² Koncil stále více připomínal církevní parlament a je udivující, že církev vše ustála. Víra jako by již nebyla mimo dosah lidského rozhodování, ale podle všeho jím byla vymezována. Vyznání bylo měřítkem i pro vědu. Na zasedáních se rýsoval směr vlády specialistů a na druhé straně myšlenka církevní lidové suverenity, v níž lid sám určí, jak chápat církev – tzv. „církve zdola“. Přesto význam koncilu i papeže Jana XXIII. je hodnocen kladně. Bernhard Häring píše, že „už ohlášení koncilu Janem XXIII. mi bylo vrcholnou zkušeností víry v působení Božího ducha v církvi a pro ni.“⁵³ Dodává, že po celý koncil byla jádrem jeho zkušenosti církev jako „svatá kajícnice“, církev ve své neustálé potřebě obnovy, církev jako putující Boží lid. „Zažívali jsme církev, která se odvažuje na otevřené moře, církev, která odkrývá nové horizonty a vydává se na cestu v důvěře v Boha. Zažívali jsme církev, která se z „církve latinské“ nechává přetvářet v „sůl země“.“⁵⁴

Radost a optimismus nad texty představujícími téměř poselství nových časů, nad „duchem koncilu“, však vyprchaly. V rozhovoru s Vittoriem Messorim⁵⁵ Svatý otec, ještě jako kardinál Joseph Ratzinger, prefekt Kongregace pro nauku víry, trpce přiznává, že už roku 1985, dvacet let po ukončení koncilu, bylo patrné, že pokoncilní vývoj je v rozporu s očekáváním všech, včetně Jana XXIII. i Pavla VI. Křesťané byli opět v menšině, a to ve výraznější, než kdy od antických dob. Na místo očekávané katolické jednoty se projevovala nejednota, „přecházející od sebekritiky k sebezničení“. Na místo nadšení přišla rozmrzelost a ztráta odvahy. Místo skoku vpřed úpadek, často dokonce s odvoláním na „ducha koncilu“.

⁵² RATZINGER, J. BENEDIKT XVI. *Můj život*. Brno: Barrister & Principal, 2005, s. 95.

⁵³ HÄRING, B. *V bezpečí a svobodě*. Brno: Barrister & Principal, 2009, s. 125.

⁵⁴ Tamtéž, s. 125-126.

⁵⁵ Srov. RATZINGER, J. *O víře dnes*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 17-19.

Ke konstituci o Božím slově (*Dei verbum*), jednomu z vynikajících textů koncilu Joseph Ratzinger ve svém životopise s lítostí uvádí, že dosud není bohužel skutečně přijímán. „Zpočátku zapůsobilo prakticky pouze to, co proniklo do veřejného vědomí jako domnělé nové poznání Otců. Úkol sdělit církevnímu vědomí skutečnou výpověď koncilu, a tím toto vědomí formovat, leží ještě před námi.“⁵⁶

Koncil byl mimořádnou událostí, o důležitosti, bohatství a nezbytnosti jeho velkých dokumentů nemůže mít žádný katolík pochyb. Právě katolíci jsou povoláni uvádět ho v život. Problém je v různosti interpretací dokumentů, které vedly k mnohým výstřelkům pokoncilní doby. Kardinál je přesvědčen, že se uvnitř církve protlačily do popředí agresivní odstředivé síly, možná nezodpovědné, možná jen naivní, plné povrchního optimismu a nadšení z moderní doby, které zaměnily vnější technický pokrok za pokrok opravdový. “Vně církve se pak jako škodlivá projevila kulturní revoluce: na Západě úspěšný nástup vyšší střední vrstvy, nové “terciální buržoazie”, s její liberálně-radikální ideologií individualistického, racionalistického a hedonistického ražení.”⁵⁷

Podle Svatého otce neexistuje “předkoncilní” a “pokoncilní” církve. Je pouze jedna jediná církev na cestě k Pánu, neustále prohlubující poznání pokladu víry, který jí svěřil Pán. II. vatikánský koncil není počátkem, zlomem, opuštěním tradice, naopak. Existuje silná kontinuita, která nedovoluje návrat do minulosti, ani útěk vpřed, ani nostalgii, ani netrpělivost. Právě tímto dneškem církve jsou koncilní dokumenty. Koncil nechtěl víru “měnit”, ale účinně ji znovu “zpřítomnit”. Správně chápat dokumenty, ukazovat pravou tvář koncilu přispívá i k odstranění různých falešných protestů motivovaných často zklamáním nad současným stavem církve. (Kolik jen se dosud vynořilo starých herezí, vydávaných za cosi nového.) Už dříve kardinál Ratzinger hovořil o krizi v církvi a právě II. Vaticanum považoval za základnu, na níž se má stále budovat. Jeho úlohu považuje za “prorockou” a dokumenty za nástroj pro správné uchopení dnešních problémů. Koncil vyzývá k revizi vztahů mezi církví a světem, protože i ve světě jsou skutečné hodnoty, není možné ale ztotožnit bez konfliktů církve a svět, jen z naprosté neznalosti obou. Ne křesťané se staví proti světu, ale svět je pobouřen, když se hřích a milost nazývají pravým jménem. Papež vybízí k pozornému sledování znamení času, k realismu a k pečlivému čtení koncilních dokumentů bez ohledu na mnohdy zavádějící komentáře. Škody způsobené v církvi špatným výkladem II. vatikánského koncilu mohou být

⁵⁶ RATZINGER, J. BENEDIKT XVI. *Můj život*. Brno: Barrister & Principal, 2005, s. 92-93.

⁵⁷ RATZINGER, J. *O víře dnes*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 19.

napraveny opět jen ve smyslu tohoto koncilu.⁵⁸

Navíc právě zkušenost “exodu” mnohých dnešních katolíků, zkušenost následků konformismu vůči ideologiím, může být paradoxně pozitivní – prožitkem očekávání spásy a naděje od světa. Jak vypadá život bez Boha a svět bez víry věděl člověk dosud jen teoreticky. V dnešní prázdnotě můžeme poznat bohatství víry a její nezastupitelnost. Pavel II. při vzpomínce na Karla Boromejského v Miláně řekl: “Dnešní církev nepotřebuje reformátory. Církev potřebuje světce.” Naději pak vidí také v silném výskytu nových hnutí, která spontánně vznikla z vnitřní vitality víry – např. hnutí Cursillo, Fokolare, Comunione e liberazione apod. Přinášejí sice s sebou i problémy a nebezpečí, ale tak je tomu u všeho živého. Povstává nová generace církve, na kterou hledí kardinál s velkou nadějí. “Je úžasné, jak Duch je zase jednou silnější než naše plány a prosazuje se zcela jinak, než jsme očekávali.”⁵⁹

Jeden z koncilních otců, Bernhard Häring popisuje reakci bratrů z Taizé Rogera Schutze a Marxe Thuriana na jeho otázku, zda jsou s výsledky koncilu spokojeni: “Spokojeni, to by nebylo přesné. Můžeme jediné padnout na kolena, chválit Boha a uctívat působení Ducha svatého.”⁶⁰

2.7. Katechismus katolické církve

Aby člověk mohl dát svůj souhlas s vírou, tedy aby výslovně a úplně svým rozumem a vůlí přilnul k tomu, co církev předkládá, je nutné základní obsah víry znát. V listu *Porta fidei* papež vybízí k jejímu znovuobjevení: „Cenný a nenahraditelný nástroj, nezbytný k dosažení systematického poznání obsahu víry, mohou všichni najít v *Katechismu katolické církve*. Patří mezi nejdůležitější plody II. vatikánského koncilu.“⁶¹ V Roce víry má *Katechismus katolické církve* sloužit jako skutečný nástroj podpory ve víře. Pomoci může zvláště těm, kdo se věnují formaci křesťanů, v našem kulturním prostředí tolik důležité.

Nabízí systematickou a organickou syntézu obsahu víry a bezpečný nástroj pro správnou interpretaci dokumentů koncilu je *Katechismus katolické církve*. Byl vydán roku 1992 předchůdcem Benedikta XVI., bl. Janem Pavlem II., jedná se tedy o učitelský

⁵⁸ Srov. RATZINGER, J. *O víře dnes*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 23-27.

⁵⁹ Tamtéž, 1998, s. 30.

⁶⁰ HÄRING, B. *V bezpečí a svobodě*. Brno: Barrister & Principal, 2009, s. 85.

⁶¹ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 11.

úřad papeže. „Tento dokument, skutečný plod II. vatikánského koncilu, si vyžádala mimořádná Synoda biskupů v roce 1985 jako nástroj ve službě katechezi.“⁶²

Katechismus je plodem velmi široké spolupráce, vznikal během šesti let intenzivní práce. Zahrnuje věci nové i staré, protože „víra je vždy táz a zároveň je zdrojem stále nového světla“⁶³ Přejímá proto tradiční, starobylé uspořádání dle katechismu Pia V. a člení obsah na čtyři části: vyznání víry, posvátná liturgie se svátostmi, křesťanské jednání dle přikázání a modlitba. Zároveň je obsah vyjádřen novým způsobem, aby odpovídal na otázky doby.

„Od Písma svatého k církevním otcům, od mistrů teologie po světce všech staletí představuje *Katechismus* trvalý doklad množství způsobů, jimiž církve rozjímala o víře a rozvíjela své učení, aby věřícím nabídla jistotu pro jejich život z víry... Vidíme zde bohatství nauky, kterou církve během svých dvoutisíciletých dějin přijímala, střežila a předkládala.“⁶⁴

Svou strukturou sleduje *Katechismus* vývoj víry až k důležitým tématům každodenního života. Stránku za stránkou zjišťujeme, že to, co se nám zde předkládá, není teorie, ale setkání s konkrétní Osobou, která žije uprostřed církve, je pokladem, který má církve uchovávat.⁶⁵

Jednotlivé části jsou vzájemně propojeny: křesťanské tajemství je předmětem víry (první část), slaví se a sdílí liturgickými úkony (druhá část), je přítomno, aby osvěcovalo Boží děti v jejich jednání (třetí část) a je základem naší modlitby.⁶⁶ Po vyznání víry, vysvětlení jeho obsahu, je představen svátostný život – bohoslužba, liturgie, katecheze, svátosti. Bez liturgie a svátostí by vyznání víry ztrácelo na účinnosti, protože by mu chyběla milost. Podobně i nauka *Katechismu* o morálním životě, shrnutá v Desateru přikázání, dostává svůj plný význam teprve tehdy, jestliže je uvedena do vztahu s vírou, liturgií a osobní modlitbou (Otče náš).

Svatý otec vybízí v listu pastýře, aby porozuměli tvrzení *Katechismu*, že víra je rozumná. „Nezůstat prostě u tradice, ale pochopit ji jako odpověď na naše otázky,“ poukázat na rozumnost naší naděje v dialogu naší doby. Myšlení, byť nezbytné, samo nestačí, podobně jako nestačí samo mluvení: „Okuste a vizte, jak je Hospodin dobrý.“

⁶² BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 4.

⁶³ JAN PAVEL II. Apoštolská konstituce *Fidei depositum* k vydání *Katechismu katolické církve* (11. října 1992). In *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 10.

⁶⁴ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 11.

⁶⁵ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolská konstituce *Fidei depositum* k vydání *Katechismu katolické církve* (11. října 1992). In *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 11.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 11.

(Ž 34, 9; 1 Petr 2, 3). Jen okoušení totiž vede k vidění.⁶⁷

Právě proto je dobré v rámci iniciativ Roku víry zaměřit se na praktickou práci s *Katechismem*, na setkávání nad jeho textem ve farních společenstvích, na zamýšlení se nad jeho obsahem ve farnostech. V médiích existuje mnoho podnětných nápadů a pomůcek k pastoraci a předávání Božího slova. Zmíňme např. sestry klarisky kapucínky, které vytvořily užitečnou pomůcku – soubor 33 otázek k probuzení osobního postoje k pravdám křesťanské nauky, jak ji předkládá *Katechismus*.⁶⁸ Další možnou variantou, která má zpřístupnit pravdy víry zvláště mladší generaci bylo vydání knihy *Youcat*, knihy modliteb, které první doplňují a dalších a dalších užitečných materiálů. Mnozí kněží i laici realizují v rámci Roku víry přednášky a prezentace týkající se *Katechismu*.

2.8. Dějiny víry

Svatý otec ve svém listu vyzývá k návratu k dějinám víry: „Rozhodující význam bude v tomto roce mít návrat k dějinám naší víry, v nichž se prolínají neprobádatelné hlubiny svatosti a hříchu.“⁶⁹ Máme se nechat znovu inspirovat našimi předchůdci a znovu se rozhodnout k následování.

Ve víře žily významné starozákonné osobnosti (srov. Žid 11). Bůh s Noem a všemi živými bytostmi uzavřel věčnou úmluvu (srov. Gn 9, 16). Bůh povolal Abrama, aby z něj udělal Abraháma – „Otce mnohých národů“ – a aby skrze něj došly požehnání všechny národy země (srov. Gn 12, 3). Patriarchové a proroci byli vždy uctíváni jako svatí. Bůh skrze proroky vychovával svůj lid v naději na spásu pro všechny národy a v očekávání nové, věčné smlouvy, vepsané do srdcí (srov. Jer 31, 31-34).⁷⁰

Starozákonní víru přivedl k dokonalosti Ježíš (srov. Žid 12, 2), od něho naše víra pochází. Všechny linie Starého zákona se sbíhají v Kristu, Ježíšovy dějiny jsou plným zjevením věrohodnosti Boha. Neexistuje větší záruka, kterou by Bůh mohl dát, aby nás ujistil o své lásce. Křesťanská víra je vírou v plnost Lásky, v účinnost její moci, v její schopnost přetvořit svět a osvěcovat čas. Kdo uvěřil, poznal lásku, jakou má Bůh k nám (srov. 1 Jan 4, 16). V Boží lásce zjevené Ježíšem, je základ víry.⁷¹ „Já jsem cesta, pravda

⁶⁷ Srov. BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Portál: Praha, 2013, s. 21.

⁶⁸ Dostupné ke stažení z [www:< http://kapucinky.kapucini.cz/index.php/kestazeni/category/7-rokviry/>](http://kapucinky.kapucini.cz/index.php/kestazeni/category/7-rokviry/).

⁶⁹ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 13.

⁷⁰ Srov. *Katechismus katolické církve*. 1. vyd. Praha: ZVON, 1995, čl. 59, 61, 64, 71.

⁷¹ Srov. FRANTIŠEK. Encyklika *Lumen fidei* (29. června 2013), čl. 15.

a život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“ (J 14, 6), „Já jsem světlo světa“ (J 8, 12). Kristus jakožto vzkříšený je spolehlivým svědkem, hodným víry (srov. Zj 1, 5; Žid 2, 17). „A jestliže Kristus nevstal, marné je naše kázání, marná je naše víra,“ prohlašuje svatý Pavel (1 Kor 15, 17). Vrcholný moment víry vidí evangelisté v okamžiku ukřižování. Rozjímáním Ježíšovy smrti víra sílí, dostává se do pronikavého světla a zjevuje se jako víra v nezlomnou lásku k nám.⁷²

Zvláštní místo náleží Panně Marii: „Pro svou víru přijala Maria andělovo slovo a uvěřila zprávě, že se ve své poslušnosti a oddanosti má stát Matkou Boží (srov. Lk 1, 38).“⁷³

Ve svém testamentu⁷⁴ Svatý otec upozorňuje, že Lukáš vypráví příběh Mariin s paralelou s příběhem Abraháma: Jako je velký patriarcha otcem věřících, je i Maria vzorem a matkou všech věřících. Podobně jako se Abrahám vydal na cestu k neznámé zemi, vydala se i Maria v důvěře Bohu. Oba ve své otevřenosti prožívají temnotu – Abrahám nejvíce v okamžiku daru svého syna Izáka, matka Ježíše nese bolest jeho ukřižování. Ve chvíli zasvěcení Ježíše Bohu v jeruzalémském chrámu, po nalezení dvanáctiletého Syna mezi učiteli Zákona nebo pod křížem na Golgotě musí Maria znovu a znovu obnovovat svou hlubokou víru, s níž poprvé řekla své „ano“ při zvěstování. Musí přijmout, že přednost má Ježíšův pravý Otec, musí respektovat Synovu svobodu.

Maria o andělovu pozdravu přemýšlí (srov. Lk 1, 29). Kořen slova „přemýšlení“ v řečtině (*dialogizomai*) souvisí se slovem „dialog“. Maria tedy vstupuje do „intimního dialogu“ se slovem Božím, nebere jej povrchně, nechá ho proniknout do své mysli i srdce, aby pochopila, co po ní chce Pán. Maria vše uchovává ve svém srdci (srov. Lk 2, 19). V řecké verzi zde najdeme výraz *syballon*, což by bylo možno vyložit jako „shromažďovala“, „sbírala“ – všechny události, každé slovo ve svém srdci. Poznávala, že vše pochází z Boží vůle. „Maria se nezastavuje u povrchního chápání, ale nahlíží do hloubky, nechá se událostmi oslovit, zpracovává je, rozlišuje a získává porozumění, jež může zajistit pouze víra,... nechává na Bohu, aby jí otvíral mysl a srdce.“⁷⁵

Maria je „milostiplná“ (lat. *gratia plena*, řec. *kecharit' mene*, plná milosti), zahrnuta Boží láskou, Bohem milovaná (srov. Lk 1, 28). Podle Origena je jedinou lidskou bytostí tímto titulem označenou. Titul je sice v pasivní formě, Maria však aktivně přijímá vlnu

⁷² Srov. FRANTIŠEK. Encyklika *Lumen fidei* (29. června 2013), čl. 16-17.

⁷³ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 13.

⁷⁴ Srov. BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Portál: Praha, 2013, s. 57-60.

⁷⁵ Tamtéž, s. 60.

lásky, jíž je zahrnuta a odpovídá na ni vírou.⁷⁶ „Svěřme tento čas milosti Matce Boží, která byla nazvána „blahoslavená“, neboť „uvěřila“ (Lk 1, 45),⁷⁷ končí svůj list papež.

Maria je také srdcem jedné z posledních iniciativ Roku víry – Dne mariánské úcty 13. října 2013. V předvečer svátku ve Vatikánu pozdravil papež František sošku Panny Marie Fatimské, která na dva dny opustila portugalské poutní místo. Po modlitbě a sedmi zastaveních *Via Matris* (Bolestné cesty Boží Matky) pronesl meditaci, v níž o víře Panny Marie mj. řekl: „Prospívat ve víře, činit pokroky na této duchovní pouti, kterou je víra, neznamená nic jiného než následovat Ježíše, naslouchat jeho slovům a nechat se jimi vést... Poutí víry vede skrze kříž.“⁷⁸ Křesťané nesmí zapomenout také na to, že víra nám také stále přináší radost: Marie je matkou radosti. Když se k ní doneslo, že hrob je prázdný, v jejím srdci se rozhostila radost křesťanské víry ve smrt a vzkříšení Ježíše Krista. Setkání Ježíše a Marie je vrcholný bod cesty víry pro Marii a pro celou církev. Při nedělní bohoslužbě, slavnosti zasvěcení celého lidstva pod ochranu Panny Marie Fatimské, papež v úvahách pokračoval: „Maria přisvědčila Bohu a toto její přitakání otřáslo jejím prostým životem v Nazaretu. Nebylo však jediné... A já se ptám: Jsem křesťan „přerušovaný“ anebo vždycky?... Kultura provizorního a relativního vstupuje také do života víry. Bůh nás žádá, abychom byli věrní každý den ve všech skutcích... Nikdy nevstupovat na cestu provizoria. Ta zabíjí. Víra je definitivní věrnost, jako ta Mariina.“⁷⁹

Stejně rezolutně vykročili na cestu víry apoštolové. Jak papež Benedikt XVI. pokračuje ve svém listu: „Skrze víru opustili všechno a vydali se následovat svého Pána (srov. Mk 10, 28)... Pro svou víru se vydali do celého světa, následovali příkaz zvěstovat evangelium všemu tvorstvu (Mk 16, 15).“⁸⁰ Skrze víru apoštolů, pak uvěří mnozí další. Církev je od počátku místem víry a místem předávání víry. Řetězec života církve, nazvaný tradicí, sahá neporušený až k nám. Církev předává všechno, co sama je a v co sama věří.⁸¹

Apoštolové nebyli jediní: „Pro svou víru obětovali mučedníci život a vydali svědectví o pravdě evangelia, která je proměnila a umožnila jim dosáhnout toho největšího daru lásky, schopnosti odpustit svým nepřátelům.“⁸²

⁷⁶ Srov. BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Portál: Praha, 2013, s. 61-62.

⁷⁷ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 15.

⁷⁸ FRANTIŠEK. *Víra nám přináší radost* (12. října 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-10-13]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18961>>.

⁷⁹ FRANTIŠEK. *Nechávat se bez odporu překvapit Bohem* (13. října 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-10-13]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18963>>.

⁸⁰ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 13.

⁸¹ Srov. BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Portál: Praha, 2013, s. 67-68.

⁸² BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 13.

„Pro svou víru zasvětili muži a ženy své životy Kristu, opustili všechno a rozhodli se pro život v prostotě evangelní poslušnosti, chudoby a čistoty... Pro svou víru podnikali nesčetní křesťané kroky na podporu spravedlnosti, aby tak uvedli do praxe slovo svého Pána, jenž přišel hlásat osvobození utiskovaných a milostivé léto pro všechny (srov. Lk 4, 18-19).“⁸³

„Pro svou víru vyznali muži a ženy všech věků a století, ti, jejichž jména jsou zapsána v Knize života (srov. Zj 7, 9; 13, 8), jak krásné je následovat Pána Ježíše všude tam, kde byli povoláni vydávat svědectví o svém křesťanství: v rodině, na pracovišti, ve veřejném životě, při uplatnění svých jedinečných darů a ve službě, k níž byli povoláni.“⁸⁴

V církevním společenství roste a zraje osobní víra. Věřící v Krista – v Novém zákoně, původně označovaní jako svatí bez ohledu na vlastnosti slučitelné s tímto pojmem – byli povoláni stát se zrcadlem pro všechny ostatní. Křesťan, který se nechá vést a formovat vírou církve, se i přes své slabosti a omezení stává „oknem ke světlu živého Boha“, které otvírá světu.⁸⁵

Podle svědectví Bible byl a stále je Boží Duch udělován všem členům církve, ne jen nositelům duchovenského úřadu. Povzbuzuje věřící k odpovědi na Boží lásku úctou ke všem lidem, i nepřátelům. Zbavuje je lhostejnosti k nouzi druhých a pomáhá nalézat nové cesty k pomoci potřebným tohoto světa. Všichni jsou určeni k tomu, aby obdrželi podíl na Boží slávě.⁸⁶

Joseph Ratzinger hovoří např. v souvislosti se smrtí své matky o tom, jak zář její dobroty prozařovala týdny narůstajících bolestí a že neví o žádném přesvědčivějším důkazu víry, než o této „čisté ryzí lidskosti, k níž ve víře vyžrali mí rodiče a tolik jiných lidí, s nimiž mi bylo dopřáno se setkat.“⁸⁷

Svatý otec v závěru listu píše: „Pro svou víru žijeme i my: vyznáváme-li, že Pán Ježíš je přítomný v našich životech i v dějinách.“⁸⁸

Pro svou víru žijeme i my?

⁸³ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 13.

⁸⁴ Tamtéž, čl. 13.

⁸⁵ Srov. BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Portál: Praha, 2013, s. 67-69.

⁸⁶ Srov. KREMER, J., KÖNIG, F. *Křesťan na prahu třetího tisíciletí*. Praha: Vyšehrad, 1996, s. 90-93.

⁸⁷ RATZINGER, J. BENEDIKT XVI. *Můj život*. Brno: Barrister & Principal, 2005, s. 94.

⁸⁸ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 13.

3. NÁVRAT K MRAVNOSTI

3.1. Etika, morálka, mravnost

O etice a morálce se mluví často, zejména ve smyslu teorie a praxe. Jde prakticky o možnost – „mohu“, tj. disponuji možností volby jednání, a „mám“, tzn., že není lhostejné, jak má volba dopadnout. Papež Jan Pavel II. tyto dva sloupy morálky – mohu a mám – vyjadřuje slovy – svoboda a pravda. Úkolem svobody je podle něj podřizovat se pravdě a pravda člověka je tvůrčí myšlenka o člověku, která existuje věčně v Božím rozumu plánujícím celé tvorstvo. Člověk poznává lidským rozumem, shromažďuje zkušenost, kterou potvrzuje a reviduje vědou a v případě věřícího ji doplňuje Božím sdělením v Písmu svatém. Místo slova morálka bývá užíváno i slovo *étos*, označující žitou praxi, *etika* pak označuje teoretickou kritiku této praxe. Křesťansky chápaná morálka bývá spojována především s poslušností vůči Tvůrci, spojenou s touhou mu v jeho záměrech rozumět – co vlastně stvořením světa a nás sledoval.⁸⁹

S pojmem morálky úzce souvisí pojem svobody. Člověk ve svém rozhodování zásadně svobodný je, ale jeho svoboda je v mnoha ohledech omezená - právními normami, ať už ze strany rodičů, školy, církve, či státu aj. činitelů. Správnost našich činů pak posuzuje svědomí. To je ale třeba celý život vychovávat právě proto, že se svobodou úzce souvisí hřích, vědomé a dobrovolné porušení vztahu k Bohu, Vina žene člověka do samoty a zoufalství. Překonat osamocení a izolaci dokáže víra, že vinu přijal někdo jiný – Ježíš na Kalvárii, přinesl odpuštění, ne trest. Odpovědí na hřích má tedy být pokání – vnější i vnitřní obrácení (*metanoia*, tj. poznání), završené ve svátosti.

Bohužel dnešní člověk potřebu pokání, vyznání hříchů knězi, příliš necítí, raději se obrací na psychologa. Chce se svěřit v tom, co bude chtít a až bude chtít, ne podle kalendáře. Pokles vědomí viny a hříchu,⁹⁰ popírání tohoto tématu vůbec, provázené výsměchem, či odporem, je tíživý problém současnosti. Negativní jednání je považováno za projev nemoci, nezpůsobilosti, výsledek psychických fixací, sociologických daností apod., jen ne za hřích. Druhým pólem je totální nezáměr, lhostejnost - myšlenka viny nehraje žádnou roli.

⁸⁹ Srov. SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 13-16.

⁹⁰ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*. Vyšehrad: Zvon, 1998, s. 262-263.

Neznamená to však překvapivě odmítnutí morálky, naopak, ta někdy zní v prostoru bez víry ještě pronikavěji, protože morálka se nyní jeví jako jediná, poslední opora. Má to být ale „morálka bez hříchu“. Jde pravděpodobně o nejhlubší přelom v pojetí morálky v historii. Odpadnutím hříchu se zeslabuje i nárok, vše se redukuje jen na cítění.

Bohužel i mezi křesťany se dnes projevuje pochybnost, že se člověk určitým jednáním proviňuje před Bohem. Dochází stále více k přesouvání pocitu viny, k výměně oblastí pocitu viny a vnímání zvrácenosti. Příčiny takového vnímání jsou dvě: ztráta transcendence a chyby v dřívější teologii, spočívající v nadsazování.

3.1.1. Morálka a společnost

Historická zkušenost lidstva jednoznačně potvrzuje, že žádná lidská společnost, žádný sociální útvar není schopen plnit svou úlohu sám o sobě ani v sociálním celku bez minima sociálně přijímaných mravních norem. “Humanita je v sociálním prostoru možná jen potud, pokud jednotlivé osoby dokážou učinit obecný zájem svým vlastním přesvědčením ve svědomí. Nutnou podmínkou lidsky důstojného spoluzití ve všech oblastech společnosti je přechod od subjektivní morality k mravnosti.”⁹¹ Diskuze o základních hodnotách, k nimž neustále dochází v celospolečenském prostoru, ukazují, že ve společnosti a politice nemůže žádné lidsky žitelné spoluzití existovat bez základního normativního konsensu. I pluralitní společnost je společností jen potud, pokud tvoří identitu. Ani církve nemůže být živým Božím lidem na půdě neomezeného pluralismu.

Co však je pravým dobrem pro jedince i společnost, kdo je oprávněn rozhodnout o obsahu a závaznosti norem? Zvláště když tradiční mravní normy jsou dnes přestupovány, kritizovány, zpochybňovány, považovány za irelevantní pro výstavbu života, překážku svobodného lidského rozvoje.⁹²

Význam veškerých autorit závisí ze sociologického hlediska zcela na jejich sociální akceptaci. Toto omezení platí, ať je kompetence odůvodňována jakkoliv: Bohem, Písmem svatým, tradicemi, právním řádem či vědou. Člověk má sklon přijímat normy jen tehdy, je-li o nich přesvědčen, převezme-li je do svědomí.

Dobro nemůže být nikdy definováno jen jako to, co je subjektivně shodné s individuálním svědomím, tj. morální dobro. Morální kvalita je totiž závislá na smýšlení jednajícího, na jeho osobním svědomí. Mravnost určuje shoda se sociálně přijímanými

⁹¹ ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha: Academia, 2001, s. 107.

⁹² Srov. SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 25-26.

standardy. Na rozdíl od mravních norem, právo garantují právní normy, tj. stát. V případě křesťanské víry jde o vztah praxe k Boží lásce zjevené v Ježíši Kristu. Je třeba ptát se, co je mravně správné v různých oblastech praxe a pak to uplatnit sociálně jako normu, přijmout to ve svědomí.

Normy lze odůvodňovat autoritativně nebo v diskursu. Autoritami mohou být osoby, texty, tradice, právní řád nebo věda. Jejich účinnost závisí zásadně na sociální akceptaci. S rostoucím rozvojem vědy roste i jejich účinnost. Při exegezi, se může narážet na problémy, protože interpretace textu je vždy podmíněna předporozuměním, závislejícím na kulturním kontextu exegety. Nelze však pochybovat, „že posvátné knihy lidstva měly v dějinách prvořadý mravní význam. Například vliv bible na vývoj evropského étosu je obrovský a působí dodnes.“⁹³ Odůvodňování norem v diskursu má dnes zejména tři formy argumentace: utilitarismus, argumentaci teorie spravedlnosti a klasickou argumentaci přirozeného práva. První umožňuje odůvodňovat normy v rámci sociálně pragmatického kalkulu užitečnosti. Druhá zdůrazňuje nedisponovatelnost osoby a definuje to, co je normou, jako to, co je spravedlivé, distributivně výhodné pro všechny, a proto rozumově přijatelné. Třetí nad to uplatňuje přirozeně nelibovolné konstanty lidství a rozšiřuje normativní diskurs na otázky norem dobrého života.⁹⁴

V homogenních, statických společnostech je silná tendence považovat za úctyhodné a závazné tradice, mravy a zvyky, už na základě jejich stáří a původu – tak se to přece vždycky dělávalo. Naopak ve společnostech „moderny“ poukaz na úctyhodný, starý původ naopak relevantnost pro odůvodňování norem ztrácí. Není však bez zajímavosti, že i samotná racionální dedukce vede k závěru, že je dobré poslouchat zákony a zvyky své země, přidržovat se náboženství, v němž byl člověk vychován, jednat umírněně a nevýstředně podle nejrozumnějších z těch, s nimiž by člověk žil, upřednostňovat vše to, co se osvědčilo v tradici a ve zkušenosti rozumných lidí, protože je v tom více rozumu než ve vlastních názorech, stanovených nahodile a bez důkladné úvahy. K takovému názoru došel René Descartes při uvažování, podle jakých pravidel by měl hypoteticky žít, nebude-li ještě žádná morálka závazná. A takovou morálku pojmenoval jako „provizorní“.⁹⁵

Na formování norem společnosti má podíl právo a věda. Mají-li být mravně

⁹³ ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha: Academia, 2001, s. 114.

⁹⁴ Srov. tamtéž, s. 126-128.

⁹⁵ Srov. DESCARTES, R. *Rozprava o metodě*, část třetí. In ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha: Academia, 2001, s. 115.

normovány určité oblasti praxe, je k tomu třeba dostatek informací – ty dodají empirické vědy. Je však třeba říct, že obsahem empirických věd nejsou nikdy jen fakta, vědy vždy pracují s určitým teoreticko-metodickým pojetím (modelem, konceptem), na jehož základě teprve z faktů vzniká věda. A toto teoreticko-metodické stanovisko nemůže být jako takové empiricky potvrzeno, navíc bývá podmíněno světonázorovými postoji dané doby nebo vědeckého odborníka. „Empirické vědy se proto vztahují ke skutečnosti vždy jen *metodicko-abstraktně*. Tak např. účelově zaměřený *homo oeconomicus*, s nímž pracuje na svém modelu národní hospodářství, není skutečný člověk, nýbrž abstraktní teoretický konstrukt, potřebný k rozvíjení teorie.“⁹⁶ Sociální praxe by měla být normována tak, aby odpovídala samotné skutečnosti, a ne pouze vědeckým modelům skutečnosti.

Argumentace norem, argumentace teorie spravedlnosti (mající počátek v moderních teoriích smlouvy) chápe normy jako rozumová, zobecnitelná, formální pravidla koordinace subjektivních svobod a odůvodňuje tyto normy v jejich rozumové přijatelnosti. Evaluativní otázky, týkající se hodnot a smyslu „dobrého života“, podle ní nemohou vzejít z diskursu, nelze je morálně zpracovat, přenechává je proto libovůli soukromého mínění. Mravní normy mají být rozumově přijatelné normy.⁹⁷

Důležitou roli v tomto dnešním diskursním odůvodňování norem má utilitarismus, sociální pragmatismus, poměřující lidské jednání výlučně prospěchem a užitek. Vylučuje spravedlnost, od dob Aristotela jednu z nejdůležitějších ctností, nutnou pro dobré uspořádání lidských vztahů ve společnosti. Neuznává člověka jako účel sám v sobě. „Utilitaristický kalkul užitečnosti proto připouští, aby utrpení jednoho bylo vyvažováno větší mírou radosti druhého, aby optimalizace sumy užitku se smiřovala s marginalizací některých subjektů a aby v rámci této sociální pragmatiky dobrý cíl (tzv. optimalizace sumy užitku či průměrný užitek) posvěcoval i prostředky, jež jsou neslučitelné s důstojností člověka jako účelu o sobě.“⁹⁸

Křesťanská autonomní morálka považuje za zdroj obecných cílů pro praxi Písmo svaté. Konkrétní mravní normy však nemá dávat ani Písmo (exegeze), ani autorita (učitelský úřad). V poznání těchto norem je zcela autonomní lidský rozum, k normativnímu dorozumění má dospět v diskursu. Procesy diskursu závisí na druhu sociálního útvaru a souvisí nemálo s účinností médií ve vytváření veřejného mínění a s poznatky vědeckých odborníků. I když je dosahování společenského étosu diskursem

⁹⁶ ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha: Academia, 2001, s. 117.

⁹⁷ Srov. tamtéž, s. 122-123.

⁹⁸ Tamtéž, s. 121.

těžké, neměl by se podceňovat, jeho vliv na vytváření norem je značný. Diskuse o míru, životním prostředí, feminizmu apod. např. vedly k mnohým změnám veřejného mínění. Záleží však velmi na věcnosti a racionální argumentaci, aby nedocházelo k neplodným hádkám.

Zároveň je však třeba mít na mysli, že pouhé zdůrazňování zákonictví, mnohdy až nesmyslné a přehnané, spíše duševně ochuzuje, dělá člověka křečovitým, dokonce nemocným. „Morální učení zcela formované zákonem neslouží ani samotnému zákonu, nemluvě o radosti z Pána,“ říká Bernhard Häring (autor morální teologie *Zákon Kristův* z roku 1954) na základě své pastorační zkušenosti. „Vděčné „ano“ řádu milosti, jásot nad radostným poselstvím, to je přece v pravdě nejvzácnější pramen zdraví, který probouzí a živí netušené vnitřní síly!“⁹⁹ Bůh nás činí svobodnými k pravému životu, daruje nám svou milost. Buďme především služebníky radosti. Taková morální teologie, jejímž adresátem je každý svéprávný křesťan, kněz i laik, pak vede radikálně ven ze sakristie a ze zpovědnice. Nejde už jen o „spásu duší“, ale o „spásu světa“, o výchovu dospělého, svéprávného křesťana, který se cítí spoluzodpovědným za církev i svět a podle toho jedná.

Systémově v této oblasti spolu souvisí čtyři roviny praxe: Na rovině morality rozlišujeme mezi morálně dobrým (soulad se svědomím) a zlým. Na rovině mravnosti rozlišujeme mravné (soulad s normou, étosem) a nemravné. Na rovině právní jde o rozdíl legálního (soulad se zákony) a ilegálního. A na rovině víry o rozdíl mezi láskou (soulad s Bohem) a hříchem.

3.1.2. Člověk novověku

Morální jednání úzce souvisí s vnímáním pocitu štěstí. Člověk ovládl svět, nezažívá však mír a pokoj, protože neovládá sebe. Problémy, s nimiž se potýká po celou svou existenci, narostly nyní do globálních rozměrů. Lidstvo dosáhlo obrovského vědeckého i hospodářského pokroku, odstranit bídu, bolest, útlak a nespravedlnost mnohých se mu však dosud nepodařilo. Ani v bohatých částech světa, v demokratických společnostech s dlouhou tradicí, se stále nedaří zajistit stejná práva všem, odstranit nezaměstnanost, nerovnost, chudobu či politickou korupci. Namísto hospodářského pokroku „bez hranic“ roste konzumismus, nadprodukce a plýtvání. Ani v jednadvacátém století nevymizela negramotnost, otroctví a chudoba. Většina lidí světa i dnes žije v podmínkách nedůstojných člověka. Realizaci plného humanismu znemožňuje zejména chudoba,

⁹⁹ Srov. HÄRING, B. *V bezpečí a svoboden*. Brno: Barrister & Principal, 2009, s. 61.

nespravedlivé rozdělování hmotných statků, porušování zásady solidarity a subsidiarity.

V souvislosti s hospodářskou etikou, týkající se správy hmotných statků, se hovoří o mnoha problémech, např. o rostoucí nezaměstnanosti, nenaplněném nároku pracujících na odměnu za práci, o soukromém vlastnictví, o nadprodukcii, plýtvání, ekologii apod. Hospodářský pokrok je pokrokem pouze tehdy, zůstává-li prostředkem celkového rozvoje člověka i společnosti, včetně duchovního života, a zároveň zachování přírodního bohatství.

Církev upozorňuje na dva extrémy: nadměrný rozvoj, vedoucí ke *konzumismu*, tj. stále větší a rychlejší výměně zboží dobrého za nedůležité zboží ještě lepší, což se však týká jen malé skupiny bohatých, jejichž styl života vede k plýtvání a vykořisťování. Přesto mít stále víc nevede ke zdokonalování osoby v jejím bytí. Druhý extrém souvisí s nedostatečným rozvojem řady národů a lidí, neschopných realizovat své lidství kvůli nedostatku elementárních statků.¹⁰⁰ Hospodářský rozvoj zákonitě naráží na hranice, protože stále méně pracovníků zhotovuje za méně času více výrobků, které nasytí trh. Člověk se bude muset vyrovnat jak s klesajícími pracovními příležitostmi, tak s rostoucím bohatstvím volného času. Je možné, že určitá stagnace hospodářského rozvoje může dokonce přispět k většímu zájmu člověka o lidské záležitosti.

Tržní hospodářství nebude nikdy katolickým hospodářským systémem, protože takový neexistuje. Není-li však tento systém „otráven“ radikálním kapitalismem, principům katolické sociální nauky by mohl vyhovovat.¹⁰¹ Aby byl svobodný, musí však do něj zasahovat stát neustálou snahou o vyrovnávání potřeb a jejich uspokojení pro každého občana. Evropská unie ukazuje, že tyto otázky mají velký mezinárodní význam. Jan Pavel II. pak v této souvislosti mluví o „globalizaci hospodářství“.¹⁰²

3.2. Víra

3.2.1. „Přirozená“ víra

Člověk je svou přirozeností i svým povoláním bytost náboženská – pochází od Boha a jde k Bohu. Ve společenství s Bohem nachází své štěstí. Nežije proto plně lidsky, neprožívá-li

¹⁰⁰ Srov. JAN PAVEL II. Encyklika *Sollicitudo rei socialis* o starosti církve o sociální otázky (30. prosince 1987). Praha: Zvon, 1996, čl. 28.

¹⁰¹ Srov. JAN PAVEL II. Encyklika *Centesimus annus* k stému výročí encykliky *Rerum novarum* (1. května 1991). Praha: Zvon, 1991, čl. 42.

¹⁰² Srov. tamtéž, čl. 52.

svobodně svůj vztah k Bohu.¹⁰³ Tvor se bez Stvořitele ztrácí.¹⁰⁴

I když víru odmítá, nemůže se jí ani nevěřící vyhnout, nějak prostě zakouší její nevyhnutelnost. Nikdo nedokáže zcela uniknout ani pochybnostem ani víře. U jednoho je víra přítomná *proti* pochybnostem, u druhého *skrze* pochybnosti, *formou* pochybování. V této nekonečné rivalitě pochybností a víry, popírání a jistoty může člověk nalézt definitivnost svého bytí. Snad právě toto pochybování se může stát prostorem komunikace a zabránit uzavření člověka.¹⁰⁵

Aniž nad tím přemýšlíme, věříme informacím z médií, věříme lékaři, že nám v nemoci pomůže, věříme pilotu letadla, do něhož jsme nasedli, věříme odborníkům a vědcům poznatky, kterými nás ohromují, věříme slovu svých blízkých... I ateista musí uznat, že víra patří k lidskému životu. Věříme možná více, než si uvědomujeme.

Každý člověk musí k oblasti základních rozhodnutí zaujmout nějaký postoj a žádný člověk to nemůže učinit jinak než vírou. Existuje sféra, která nepřipouští jinou odpověď než odpověď víry. Každý člověk nutně nějakým způsobem „věří“. Víra představuje zcela jinou rovinu než rovinu konání a uskutečnitelnosti. Víra je způsob postoje, který člověk zaujímá v celku skutečnosti, neredukovaný na vědění a s věděním nesouměřitelný. Je to stanovování smyslu, bez něhož by člověk nenacházel své místo. „Vždyť člověk opravdu nežije pouze chlebem uskutečňování věcí, jako *člověk* v jádru svého lidství žije ze slova, z lásky, ze smyslu. Smysl je chléb...“¹⁰⁶ Smysl však nemá původ ve vědění.

3.2.2. „Vědecká“ víra

Náš dnešní základní postoj formovaný vědou se omezuje na “fenomény“, na viditelné a hmatatelné, vnímatelné smysly. Přestali jsme hledat skrytou tvář věcí a pronikat do samotné podstaty bytí – tu považujeme za nedosažitelnou. To nám stačí. S jevy se už dá manipulovat a vytvářet svět podle našich představ. Nenápadně se tak v novověku vytvořilo nové pojetí pravdy a skutečnosti, které je nevědomě uplatňováno jako převládající předpoklad našeho myšlení. V historii je možno rozlišit dvě stadia tohoto převratu.

Pro antiku všechny věci jsou, protože byly myšleny, jsoucno je pravdivé a poznatelné, protože je stvořil Bůh, svrchovaný intelekt, který tvořil tím, že myslel.

¹⁰³ Srov. *Katechismus katolické církve*. Praha: ZVON, 1995, čl. 44-45.

¹⁰⁴ Srov. II. Vatikánský koncil. Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, čl. 36.

¹⁰⁵ Srov. RATZINGER, J. – BENEDIKT XVI. *Úvod do křesťanství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 30-35.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 48.

Myšlení a tvoření jsou pro tvůrčího Ducha (*Creator Spiritus*) jedno a totéž. A obráceně – protože vše je myšlenka Boží, je veškeré jsoučno i smysl, „*Logos*“, pravda - zatímco dílo člověka je nahodilé, přechodné. V antice a středověku se věda provozovala s vědomím, že poznání věcí lidských je pouhou *techné*, řemeslným umem, nikdy však poznáním skutečným, skutečnou vědou. Proto na středověké univerzitě zůstávala umění, *artes*, pouze předstupněm vlastní vědy, která přemýšlí o bytí samém.

V novověku Descartes sice ještě uznává formální jistotu rozumu, ale odvozuje ji z modelu matematické jistoty a matematiku povyšuje na základní formu rozumného myšlení. Místo dřívější rovnosti pravdy a jsoučna nastala rovnost pravdy a skutečnosti. Poznatelné je jen to, co jsme si vytvořili. Člověk nepřemýšlí o jsoučnech, ale o faktech a dokonalého vědění lze proto dosáhnout jen ve sféře matematických idejí. Začíná vláda faktů a s ní spojené přehodnocení hodnot. Historie, již se dříve pohrdalo pro nevědeckost, stává se vedle matematiky jedinou pravou vědou a historicky pojímá i národní hospodářství. Všeobecnou historizací jsou zasaženy i přírodní vědy – Darwin chápe systém všeho živého jako dějiny života, na místo stálosti vytvořeného nastupuje evoluční řada. Člověk nakonec sám sebe musí vnímat jako něco nahodilého.

Program hledání pravdy v dějinách nestačí. Stále víc se prosazuje přesvědčení, že člověk může poznat jen to, co lze opakovat a pozorovat při pokusech, přírodovědná metoda ve spojení s matematikou se jeví jako jediný nositel jistoty. Z takového spojení vyplývá duchovní postoj moderního člověka. Ve starověku se člověk nejdříve obracel k tomu, co je věčné, později za nadvlády historismu věnoval pozornost minulosti, nyní je odkázán k budoucnosti, k tomu, co dokáže sám. Může sám ze sebe vytvořit boha.

3.2.3. Rozumnost víry

Rok víry je zároveň rokem myšlení. Svatý otec často hovoří o rozumnosti víry: „Víra pochází z věčného rozumu,... Sahá až za vlastní schopnost našeho rozumu,... promlouvá k rozumu,... neodporuje mu, kráčí s ním ruku v ruce a zároveň ho vede někam dál: uvádí ho do větší božské rozumnosti.“¹⁰⁷ Stejně jako láska vidí více než prostá inteligence.¹⁰⁸ Je třeba vzepřít se požadavku na absolutnost určitého druhu „rozumnosti“. Ta je pouhým omezením rozumu na to, co lze poznat přírodovědecky a vyloučením všeho ostatního. Nové ideologie vedly k takovému druhu hrůz a pohrdání člověkem, jaké byly

¹⁰⁷ BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, s. 20.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 20.

dřív nepředstavitelné, protože bez respektu k člověku – Božímu obrazu člověk absolutizuje sám sebe a smí všechno.¹⁰⁹

I když víra rozum přesahuje, je úkonem rozumu, úkonem přijetí Pravdy přijímané pro autoritu Boží z pohnutí vůle vedené milostí. Darem rozumu proniká člověk pravdy víry, darem umění pak člověk soudí a rozlišuje, co je a co není obsahem víry.¹¹⁰

„Kdo chce vědět, musí věřit,“ dodává W. Casper v knize O víře a pokračuje: „Kdo věří, vidí více. Pravá víra stejně jako pravá láska neoslepuje, ale dává vidět.“¹¹¹ Křesťanská víra je specifická tím, že nejenže věří ve smysl života, ale označuje za jediný základ a důvod světa Boha. Na stvoření pak pohlíží jako na Boží svět pro člověka, ne na svět člověka. Svět má hloubku, tajemství, důstojnost, které člověk musí respektovat. Svět má povahu logu a je rozumný. Skutečnost má původ jedině ve svobodném Božím slově. Je výrazem Boží moudrosti a lásky. Jedině když je svět dílem svobody, je také místem svobody i pro člověka. Musí existovat svoboda všeho druhu – pro jednotlivce, kulturu, vědu, náboženství. Zároveň nemůže být jen světem práce. Práce je dle písma výrazem panství člověka, ale zpráva o stvoření nesměřuje k úkolu panovat nad stvořením, ale k sabatu, ke kultovnímu úkolu. Svět má „sabatovou strukturu“, směřuje ke klidu, k pokoji v oslavě Boha. Lidská svoboda není vyčerpána jen zájmem o světské statky, nachází naplnění v „bezúčelných“ věcech: ve hře, volném čase, umění, svátku, slavnosti. Člověk není jen *homo faber* (dělník), ale také *homo ludens* (hrající si) a *homo orans et adorans* (modlící se a klanějící se). Ne nadarmo je slavení eucharistie středem křesťanské existence. Oslava Boha je zároveň spásou člověka a světa. Liturgie je v našem světě, plném plánů a účelností, svobodný prostor par excellence. Víra ve stvoření je výklad světa a změna světa.¹¹²

Myšlení je něco velkolepého a zároveň povinného: „Běda tomu, kdo zavírá oči před světlem!“, vzkazoval koncil filozofické obci. Člověk musí žít v souladu sám se sebou, a pokud mu říká rozum něco jiného než svědomí, nemůže to tak nechat, musí dospět k nějaké jednotě, řekl německý myslitel a přítel Josefa Ratzingera, Robert Spaemann v závěru zahajovací mše svaté k Roku víry.¹¹³ Jednota rozumu a víry existuje totiž od počátku. Apoštol Pavel nazývá víru *rationable obsequium*, zdůvodnitelná poddanost.

¹⁰⁹ Srov. BENEDIKT XVI. *Světlo světa*. Brno: Barrister & Principal, s. 59.

¹¹⁰ Srov. DACÍK, R. M. *Mravouka*. Olomouc: Krystal, 1946, s. 156.

¹¹¹ CASPER, W. *O víře*. Brno: CESTA, 1990, s. 38.

¹¹² Srov. tamtéž, s. 38-42.

¹¹³ Srov. CENTRUM PRO KATECHEZI OLOMOUC. *Popřením Boha abdikuje myšlení* (13. října 2012) [online]. Olomouc: Centrum pro katechezi Olomouc, 2012 [cit. 2013-09-10]. Dostupné z [www:<http://rok-viry.webnode.cz/news/poprenim-boha-abdikuje-mysleni-/>](http://rok-viry.webnode.cz/news/poprenim-boha-abdikuje-mysleni-/).

Paradoxně současná víra ve vědu vede k tomu, že se už nedůvěřuje rozumu. Je zvláštní, že schopnosti rozumu dnes brání věřící. Něco jako pravda už do budoucna nemá existovat, poslední slovo má mít relativismus, v jehož pojetí je rozum vlastně bezmocný, nemůže pravdu poznat. Tam, kde je popírán Bůh, se nakonec hrouť i rozum, nastává kolaps myšlení.

Už Pavel VI. před padesáti lety, v závěru koncilu (8. prosince 1965) vybídl k důvěřování víře, „velké přítelkyni rozumu“. Nebo podobně, na synodu o nové evangelizaci, podotkl benátský patriarcha, Mons. Francesco Moraglia: „Víra není nějaká náplast, kterou se na rozum přilepí nadpřirozeno, není však ani *fideismus*, ale je to celistvý pohled na skutečnost, je „přítelkyní rozumu“.“¹¹⁴ Právě dnešní hodnotová krize a hospodářský propad nás mohou přivést zpět k podstatě, k nalezení prvků, které nás lidi spojují a které v blahobytu unikají. Právě proto je smutné, že dnešním katolíkům není vždy zřejmé, co je to víra. Mons. Moraglia hovoří doslova o „komplexu méněcennosti“ dnešních věřících a dodává: „Když se průměrného katolíka zeptáte na rozumové důvody jeho víry, nastane ohlušující ticho.“¹¹⁵

3.2.4. Víra v Boha

Víra v nejobecnějším smyslu znamená tedy svobodné přijetí výroků určité osoby v důvěře k ní. Při víře jde vždy o vztah mezi osobami, který stojí a padá s hodnověrností toho, komu věříme.¹¹⁶

Podobně také víra v Boha je osobní přilnutí člověka k Bohu, který se zjevuje. Vyžaduje, aby člověk rozumem i vůlí přijal zjevení, které Bůh uskutečnil svými slovy i činy. „Věřit“ se proto vztahuje ke dvěma věcem: k osobě a k pravdě. K pravdě pro důvěru, kterou má člověk k osobě, která pravdu dosvědčuje.¹¹⁷ Víra v tomto smyslu se odlišuje od vědění opírajícího se o důkazy i do bezdůvodného paradoxu „slepé důvěry“ a není ani intelektuálním nedostatkem člověka. Věřit křesťansky znamená svěřovat se smyslu, jež nese mne i svět; přijímat ho jako pevný základ, na kterém mohu beze strachu stát. Zásadní rozdíl mezi vírou přirozenou a křesťanskou je v tom, že zjevení Boha lidem

¹¹⁴ Srov. CENTRUM PRO KATECHEZI OLOMOUC. *Benátský patriarcha: katolíci trpí komplexem méněcennosti* (26. října 2012) [online]. Olomouc: Centrum pro katechezi Olomouc, 2012 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z [www:< http://rok-viry.webnode.cz/news/benatsky-patriarcha-katolici-trpi-komplexem-menecennosti-/>](http://rok-viry.webnode.cz/news/benatsky-patriarcha-katolici-trpi-komplexem-menecennosti/).

¹¹⁵ Srov. Tamtéž.

¹¹⁶ Srov. RAHNER, K. VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha: Zvon, 1996, s. 387.

¹¹⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*. 1. vyd. Praha: ZVON, 1995, s. 60, čl. 176-177.

v křesťanském pojetí není jen sdělením v intelektuální oblasti, při němž by Bůh zůstával jen vnějším motivem víry, ale že toto zjevení povolává všechny dimenze člověka a disponuje je k Bohu a stává se láskou. Podle Svatého otce je akt víry svobodným a úplným odevzdáním se Bohu a hluboce souvisí s jejím obsahem. K aktu víry nás uschopňuje Boží milost, díky níž vnímáme hláсанé slovo jako Boží a víru pak sami vyznáme veřejně. Garantem pravdivosti je sám Bůh.¹¹⁸

„Věřit Bohu znamená spolehnout se na to, v co doufáme, a být si jist tím, co nevidíme. K takové víře předků se Bůh přiznal svým svědectvím. Ve víře chápeme, že Božím slovem byly založeny světy, takže to, na co hledíme, nevzniklo z viditelného,“ prohlašuje sv. Pavel (Žid 11, 1-3). Víra je dar od Boha, je svobodným odevzdáním se Bohu – Otci, který mě miluje a který dává naději. Je teologální ctností, nadpřirozená svým původem, obsahem i cílem, jímž je Bůh: „A život věčný je v tom, když poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista“ (Jan 17, 3). Vidění Boha bude odměnou za víru. Víra je jakoby začátkem všeho, v co doufáme od Boha, je zběhlost myslí, kterou se začíná život věčný v nás a působí, že rozum dává souhlas k věcem neviditelným. Víra je více než pouhý cit. Je pevné přilnutí myslí, rozumu a vůle k zjevené pravdě pro autoritu toho, kdo neklame a nemůže být klamán. Jen taková víra může dát lidskému životu pevný směr, jen z takové víry lze žít.

Ve chvíli, kdy člověk ví, že existuje Bůh, je povinen mu věřit, protože je povinen uspořádat k němu svůj vztah, na jehož počátku je víra.¹¹⁹ „Bez víry však není možné zalíbit se Bohu. Kdo k němu přistupuje, musí věřit, že Bůh jest a že se odměňuje těm, kdo ho hledají“ (Žid 11, 6). Nutnost víry je tak naprostá, že si nelze představit člověka, který by došel spásy bez ní. Není to jen pozitivní příkaz, ale i prostředek spásy.

Pojem víry v Bibli je bohatý na obsah, dynamický a plný napětí. Zahrnuje např. osobní důvěru, souhlas, věrnost a poslušnost. „Véra je v Bibli zdrojem a středem veškerého života. Vírou odpovídá člověk na Boží záměry, které se uskutečňují v lidských dějinách.“¹²⁰ V hebrejštině se nejčastěji používá ve významu blízkém „jistotě“ a „pevnosti“ (*aman*) nebo „bezpečnosti“ a „důvěře“ (*batah*). Protože náboženství Řeků nepřikládalo víře téměř žádný význam, výrazů pro překlad hebrejského textu je mnoho. Nejčastěji se pro první pojem v řečtině (LXX) užívá slov *elpis*, *elpizo*, *pepoitha* (v latinské Vulgátě *spes*, *sperare*, *confido*), pro druhý *pistis*, *pisteuo* *aletheia* (lat. *fides*, *credere*, *veritas*).

¹¹⁸ Srov. BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 10.

¹¹⁹ Srov. DACÍK, R. M. *Mravouka*. Olomouc: Krystal, 1946, s. 148-149.

¹²⁰ DUPLACY, J. a kol. *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981, s. 549.

Tato poslední slova, blízká slovu „poznání“, se nakonec v Novém zákoně prosadila. Slovní rozběr Bible pak vede k poznání, že biblická víra spočívá na důvěře a na lidském rozumu, kterému slyšené slovo nebo viděné znamení pomáhají pochopit nadpřirozené skutečnosti (srov. Žid 11, 1).¹²¹

Písmo svaté je závažné svědectví o zjevení, ale zjevení samo je něco živoucího, není možné ho oddělit od živého Boha a vyžaduje vždy živého člověka, ke kterému přichází. Zjevení, tzn. přístup Boha k člověku, je vždy větší než to, co může být pojato do lidských slov, a také větší než slova Písma. Jestliže ale existuje tento přesah Písma, pak o něm nemůže říct poslední slovo historicko-kritická metoda nebo rozběr hornin – ale pak k ní náleží živý organismus víry všech staletí. Tento přesah Písma zjevením je nazván „tradicí“.¹²²

Dnes v době pestré nabídky životních postojů v pluralitní společnosti upoutává více pozornost nauka víry (*Fides quae*), zatímco vnímání skutečnosti (*fides qua*) ustoupilo do pozadí, i když by naopak mělo být ceněno. Většina křesťanů má značný nedostatek v této oblasti. Odstranit tyto deficity znamená úžasné projasnění vnitřního života. „Dostane-li se totiž v psychice člověka poznání s jeho uznáním do nejbližšího sousedství, je to vlastně velká víra.“¹²³ Pouhá harmonie duševních sil tvoří zázraky.

Člověk poznává, že svět stojící na plánování, přesných výpočtech a pokusech, nezbytném vědeckém poznání, prostě nestačí. „Máme nejen potřebu materiálního chleba, ale také lásky, smyslu a naděje, bezpečného základu, pevné půdy pod nohama, a to nám pomáhá žít s autentickým pocitem smyslu i v krizi, temnotě, každodenních těžkostech a starostech.“¹²⁴ Právě to nám poskytuje víra. Důvěra v osobního Boha – „Ty“ – je stejně pevná jako víra, která vyplývá z vědeckého poznání.

Vědomí potřeby a povinnosti víry nutí člověka starat se o její růst.¹²⁵ „Kdo uvěří a přijme křest, bude spasen; kdo však neuvěří, bude odsouzen“ (Mk 16, 16). Jedině skrze víru víra roste a posiluje se. Touha po Bohu je vepsána do lidského srdce, protože člověk je stvořen Bohem a pro Boha.¹²⁶ Víra není samozřejmost, Boží dar musí být živen a posilován. Nesmíme polevovat v úsilí o víru – svou i svých bližních. „Když se svatý Pavel blížil ke konci svého života, prosil svého žáka Timoteje, aby „usiloval o víru“

¹²¹ Srov. DUPLACY, J. a kol. *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981, s. 550.

¹²² RATZINGER, J. BENEDIKT XVI. *Můj život*. Brno: Barrister & Principal, 2005, s. 90-91.

¹²³ SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 66.

¹²⁴ BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, s. 19.

¹²⁵ Srov. DACÍK, R. M. *Mravouka*. Olomouc: Krystal, 1946, s. 149-150.

¹²⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*. 1. vyd. Praha: ZVON, 1995, čl. 27.

se stejnou vytrvalostí, s níž o ni usiloval, když byl ještě chlapcem. Cítíme, že tato výzva směřuje i ke každému z nás, abychom ve víře nezlenivěli,¹²⁷ naléhá Svätý otec.

Na tomto místě je proto vhodné zmíinit i důsledky „polevování“ ve víře či dokonce odmítání víry - hříchů proti víře. Nevěra, největší hřích po nenávisti k Bohu, způsobí odvrácení člověka od Boha, odmítnutí Božího zjevení. S nevěrou souvisí pověra, tj. vyjádření nevěry navenek. Projevuje se jako bludařství, tj. porušování křesťanského učení nebo odpadlictví (*apostase*), což je úplné opuštění a popření křesťanské víry. Nevěra odmítá souhlas Boží pravdě, rouhání Bohu zlořečí a uráží ho. Víra však utrpí škodu i zanedbáváním nebo vyhledáváním nebezpečí, či malověrností. Je běžné, že věřící neváhá vyznat svou hříšnost, brání se však často připustit malověrnost.¹²⁸

3.2.5. Víra v Krista

Jsme křesťané - „kristovci“, náležíme Kristu (z řec. *christianos*, srov. Sk 11, 26). Naše víra je neodmyslitelně spojená s jeho osobou. Nejvyšší důležitost víry v Krista, umístění Krista na přední místo v životě, to je první věc, kterou Svätý otec sdělil světu na své první generální audienci. Svým jménem, které si zvolil, Benedikt XVI., chtěl navázat na papeže Benedikta XV., který vedl církev v době první světové války, ale i na velkého „patriarchu západního mnišství“, Benedikta z Nursie, spolupatrona Evropy, který svým řádem nesmírně ovlivnil šíření víry v Evropě a který svým bratrům zanechal doporučení: „Absolutně ničemu nesmí dávat přednost před Kristem“ (pravidlo 72, 11).¹²⁹

Předmětem naší víry je Pravda. Pravda, která není viděná, přijímáme ji pro autoritu Boží. Bůh nemá jiného slova, které by nám sdělil. Co dříve sděloval po částech prorokům, řekl nám cele ve svém Synu. Syn je definitivním slovem Otce.¹³⁰

Víra ospravedlňuje hříšníky a dává Ducha svätého (srov. Gal 3, 2), víra je spásonosná – ale *jen* víra v Ježíše Krista: „Jestliže tedy ústy vyznáváš, že Ježíš je Pán, a v srdci věříš, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen“ (Řím 10, 9). Sv. Pavel vyvíjí nemalé úsilí, aby zdůraznil, že neospravedlňuje *jakási víra*, ale *víra v Krista*. Srdcem poselství je Kristus. I když je lidstvo jako celek ve stavu hříchu, Kristus je vykoupil (srov. Řím 3, 24) a toto vykoupení má všeobecnou platnost. Také pro sv. apoštola Jana je jediná

¹²⁷ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 10.

¹²⁸ Srov. DACÍK, R. M. *Mravouka*. Olomouc: Krystal, 1946, s. 156 -164.

¹²⁹ BENEDIKT XVI. *Ničemu nedávat přednost před Kristem*. První generální audience (27. dubna 2005) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-08-01]. Dostupné z [www: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=3703>](http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=3703).

¹³⁰ Srov. *Katechismus katolické církve*. Praha: ZVON, 1995, čl. 65, 73.

víra, která přemáhá svět, víra v Krista.¹³¹

Slovo „věřit“ znamená „věřit v Krista“, ne jen „věřit v Boha“. Ježíš se přece obracel k lidem, kteří už v Boha věřili a celá evangelia hovoří o víře v osobu Ježíše a jeho skutky. Věřit v toho, kterého poslal Otec, považuje sv. Jan evangelista za „skutek Boží“ (srov. Jan 6, 29), nevíru pokládá za výjimečně závažný hřích. Přímluvce usvědčí svět ze hřichu, jehož podstatou je, že „svět ve mne nevěří“ (srov. Jan 16, 8-9).

Raniero Cantalamessa, kapucínský kněz, profesor patristiky a kazatel Papežského domu vidí v této víře – nevíře v osobu Ježíše Krista nejdůležitější linii, rozdělující lidstvo, nejdůležitější otázku, o kterou se dnes vedou spory. Říká, že nahlédnutí do Nového zákona nám ukazuje, jak moc jsme se my, křesťané, vzdálili původnímu významu, který má slovo „víra“ v křesťanství. Kdo z katolíků skutečně cítí, že „Ztratit Krista znamená ztratit všechno? Mít Krista znamená mít úplně všechno?“, jak prohlásil protestantský teolog Martin Luther?¹³² Anebo jak říká sv. apoštol Pavel: „Obřezán osmého dne, z rodu izraelského, z pokolení Benjamínova, Hebrej z Hebrejů,... farizeus,... pronásledovatel církve,... byl jsem bez úhony. Ale cokoliv mi bylo ziskem, to jsem pro Krista odepsal jako ztrátu. A vůbec všechno pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána je mi nade všechno. Pro něho jsem všechno ostatní odepsal a pokládám to za nic, abych získal Krista a nalezen byl v něm nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlností z Boha založenou na víře, abych poznal jej a moc jeho vzkříšení i účast na jeho utrpení. Beru na sebe podobu jeho smrti, abych tak dosáhl zmrtvýchvstání.“ (Flp 3,5-11) Jen osobní poznání Ježíše přinutí vše ostatní považovat za škodu a bezcenný brak.

„Víra je pouze jedna, má však dvě stránky“, říká Cyril Jeruzalémský ve svých *Katechezích*. První stránka se týká pravd víry a je nezbytná pro spásu, druhá je darovaná Kristem, Duchem svatým a je důvodem činů, které přesahují lidské možnosti. Kdo má tuto víru, může říct hoře: „Přesuň se odtud tam,“ a přesune se (Mt 17, 20).¹³³ Tento druh víry je plodem zvláštního pomazání Duchem. Víra se stává jakýmsi druhem poznání a vidění, vnitřním osvícením.

Když křesťan vyznává: „Věřím“, říká nejen, že věří, že existuje Bůh. To věří i zlí duchové a třesou se (srov. Jak 2, 19), ani nevyjadřuje nedostatek vědění – naopak tvrdí

¹³¹ Srov. CANTALAMESSA, R. *Víra, která přemáhá svět*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, s. 8-9.

¹³² Srov. tamtéž, s. 9-14.

¹³³ Srov. tamtéž, s. 25.

nejvyšší jistotu. Ve víře mu jde o důvod a obsah jeho existence. Sv. Augustin dokonce rozlišoval trojí význam víry“ obsah – *credere Deum* (věřím, že Bůh je – na tento význam se pojem víry v historii často zužoval), důvěra – *credere Deo* (důvěřuji Bohu) a cesta – *credere in Deum* (vykročit k Bohu). Zúžením znalosti obsahu víry hrozí prázdnota, vyprcháání, smísení s utopiemi. Nebezpečí absolutizace je pak indoktrinace, čemuž se moderní člověk brání asi nejvíce.¹³⁴

Živé a osobní poznání Krista nepochází z nás, nelze si ho žádným způsobem vydobýt, ale jen k němu svolit, protože je výhradně darem Ducha svatého. Nikdo nemůže říci: „Ježíš je Pán“, jen v Duchu svatém (srov. 1 Kor 12, 3). Nikdo nemůže prohlásit: „Ježíš je Pán“, pokud ho k tomu nepohne Duch svatý, a v nikom nemůže Duch svatý působit, pokud člověk nevyzná, že Ježíš je Pán. Síla Ducha je dána jen těm, kdo Ježíše prohlásí za Pána stejně bezvýhradně, jako to učinil sv. Pavel. „Všechno, doslova a úplně všechno musíme podříditi Ježíši Kristu jako „jedinému Pánu“ a teprve tehdy, až se rozhodneme to učinit, zakusíme ve svém životě novou jistotu a pocítíme novou sílu ke službě.“¹³⁵

3.2.6. Víra v díle Benedikta XVI. a dalších papežů

Otázka víry a její racionálnosti je „pulzujícím srdcem celého úřadu Benedikta XVI.“,¹³⁶ je ústředním motivem i jeho „duchovního testamentu“, v němž nejprve vysvětluje její potřebu, následně vztah víry a myšlení a co vůbec uvěřit znamená.

Ve světě „spirituální pouště“, v němž vládou jiné víry a jež je veden vidinou slepého neomezeného pokroku, který absolutizuje myšlenky, city a činy a ve svém důsledku odmítá zásadní otázky a vize, které směřují dál, než člověk dokáže dohlédnout,¹³⁷ víra vybízí k odvaze vydat se na cestu. Papež opakuje, že sám Bůh se dává poznat člověku uprostřed dějin a zjevuje tak jejich tajemství v Kristu, jediné Pravdě. Vybízí k následování víry Marie Panny, k novému a novému vyslovování „Ano“, které proměňuje dějiny. Vybízí k víře v církve, k velikonoční radosti a k modlitbě.

V této souvislosti nelze vynechat významné vzájemné myšlenkové souznění papežů 20. a 21. století, zejména Jana Pavla II., Benedikta XVI. a Františka. Věrní svému jménu

¹³⁴ Srov. CASPER, W. *O víře*. CESTA: Brno, 1990, s. 6-7.

¹³⁵ CANTALAMESSA, R. *Víra, která přemáhá svět*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, s. 23-24.

¹³⁶ BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, přebal knihy.

¹³⁷ Srov. VIGNI, G. *Předmluva*. In BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, s. 10-15.

Petrova nástupce a viditelné hlavy církve, zástupce Krista na zemi, muži, „chodící s Bohem“, pro nás všechny vykonali mnoho cenného – každý po svém, se svým temperamentem, charismaty a zaměřením, každý však to právě v pravý čas. Do čela církve byli zvoleni muži skromní a pevní zároveň, energičtí i vlídní, pro které byla a je služba Kristu a církvi vším. Muži, kteří vedli a vedou církve ke svobodě dětí Božích a upevňují víru spolubratrů, jak je Ježíš v Petrovi pověřil (srov. Lk 22, 32). Zmiňme se proto krátce o římských biskupech, počínaje obdobím II. vatikánského koncilu.

Papež Jan XXIII., vlastním jménem Angelo Giuseppe Roncalli (28. 10. 1958 – 3. 6. 1963), „dobrosrdečný farář světa“, muž pro některé až příliš lidového vzezření, avšak prorockého ducha. Díky němu z vatikánských paláců zaznělo známé: *Aggiornamento!* Muž, který svolal všeobecný sněm církve (11. října 1962), jehož význam docení ještě další generace. Sociální encyklikou *Mater et Magistra* o nejnovějším vývoji života společnosti a jeho utváření ve světle křesťanského učení (15. května 1961), navazující na encykliku *Rerum novarum*, o dělnické otázce, papeže Lva XIII. z r. 1891, upozornil, že sociální spravedlnost je nemožná bez napojení na Matku a Učitelku všech národů – katolickou církev. Je nutné stavět ji na pravdě, spravedlnosti, lásce a víře. Encyklika *Pacem in terris* o míru mezi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě (11. duben 1963), neopomenula pojem víry v Boha, víry, která mír světa podmiňuje.

Papež Pavel VI., vlastním jménem Giovanni Battista Montini (21. 6. 1963 – 6. 8. 1978), jeden z nejmodernějších papežů 20. století, který roku 1967 vyhlásil Rok víry, ustanovil zvláštní papežskou komisi *Iustitia et pax* (Spravedlnost a mír) k podpoře chudých národů a vydal také encykliku *Populorum progressio* o rozvoji národů (26. březen 1967). Jako další encykliku zmiňme *Evangelii Nuntiandi* o hlásání evangelia (8. prosince 1975).

Papež Jan Pavel I., vlastním jménem Albino Luciani (26. 8. 1978 – 28. 9. 1978), muž nekomplikovaný s tváří vzbuzující radost, který však velmi náhle, po 33 dnech pontifikátu zemřel, si svět získal zejména svými promluvami k římským poutníkům.

Bl. papež Jan Pavel II., vlastním jménem Karol Wojtyła (16. 10. 1978 – 2. 4. 2005), první papež neitalského původu, se zapsal do historie mj. svými častými cestami do celého světa, na nichž křesťany výrazně povzbuzoval ve víře. Napsal mnoho encyklik. Otázce víry se věnoval především v encyklice *Fides et ratio* o vztazích mezi vírou a rozumem (14. září 1998). K ochraně víry zveřejnil apoštolský list *Ad tuendam fidem*, daný *motu proprio* (30. června 1998), kterým doplnil některé normy do *Kodexu kanonického práva* a do *Kodexu kánonů východních církví*, aby texty splňovaly, co bylo stanoveno ve formulí Vyznání víry *Professio fidei*, vypracovaném kongregací pro nauku

víry. Z dalších encyklik zmiňme: *Redemptor hominis*, Vykupitel světa (4. březen 1979), *Christifideles laici* o povolání a poslání laiků (věřících) v církvi a ve světě (30. prosince 1988), *Centesimus Annus* k 100. výročí *Rerum novarum* (13. prosince 1991), v níž se zaobírá problémem mravnosti, chudoby a nespravedlivého rozdělení práce; *Veritatis Splendor* o základech morálního učení církve (6. srpen 1993), v níž ukazuje víru v Krista, pravé světlo, které osvěcuje každého člověka; a apoštolský list *Novo millennio ineunte* na závěr Jubilejního roku 2000, kde vybízí ke kontemplaci Kristovy tváře. Charisma tohoto papeže bylo tak silné, že prakticky již po jeho smrti se ozývaly hlasy žádající o svatořečení. K tomu by skutečně mělo brzy dojít, pravděpodobně v dubnu příštího roku, společně s papežem Janem XXIII. v neděli Božího milosrdenství, tj. v neděli v závěru velikonočního oktávu, kterou Jan Pavel II. za neděli Božího milosrdenství označil poprvé roku 2000, v den svatořečení Faustyny Kowalské. Ve stejnou neděli roku 2011 (1. 5.) byl Benediktem XVI. blahorečen.¹³⁸

Papež Benedikt XVI., vlastním jménem Joseph Ratzinger (19. 4. 2005 – 28. 2. 2013), za osm let svého pontifikátu obohatil církev o tři encykliky *Deus caritas est* o podobě Boží lásky, *Spe salvi* o naději na spásu, a sociálně laděnou *Caritas in veritate* o lásce v pravdě. Kromě bezpočtu homilií, promluv a vydaných listů v závěru pontifikátu vydal list věnovaný obnově víry církve, a tím obnově světa – *Porta fidei*.

Papež František, argentinc, vlastním jménem Jorge Mario Bergoglio, (od 13. 3. 2013), byl do úřadu zvolen po překvapivém svobodném odstoupení Benedikta XVI. Své jméno si zvolil podle Františka z Assisi, který se pro Krista vzdal všech pozemských statků. Už tímto prvním gestem dal Svatý otec jasně najevo, s jakým přesvědčením vstupuje do svého úřadu: chce církev sloužící chudým, církev jako „polní nemocnici“. Je papežem velmi aktivním a přímým, už v prvním roce pontifikátu vydal nespočet dopisů, homilií aj. textů. S papežem Benediktem XVI. jej pojí nejen osobní přátelství, ale i téma potřeby obnovy víry církve. Jejich vzájemné souznění dosáhlo až té míry, že oba, jak řekl papež František, „čtyřručně“ napsali encykliku *Lumen fidei* – *Světlo víry*. Benedikt XVI. encykliku připravil, a protože ji za svého pontifikátu dokončit nestačil, předal ji s obdivuhodnou důvěrou a pokorou svému nástupci. Ten ji dle svého upravil a na svátek sv. apoštolů Petra a Pavla 29. června 2013 podepsal.

Encyklika pojednáním o ctnosti víry navazuje na řadu dřívějších encyklik

¹³⁸ KATOLICKÝ TÝDENÍK. *Svatořečení papežů v dubnu?* In *Katolický týdeník*, roč. XXIV, č. 35, 27. 8. – 2. 9. 2013. Praha: Katolický týdeník, 2013.

Benedikta XVI.: *Deus caritas est, Spe salvi* a *Caritas in veritate*, zabývající se láskou a nadějí. Ve čtyřech kapitolách pojednává o víře jako o procesu plném dynamiky, vybízí k opravdovému žití víry, která přináší radost. Snaží se upevnit víru věřících a přivést k meditaci. Vymezuje se však i vůči odmítání křesťanství – jasně, laskavě, avšak jednoznačně. V úvodu vysvětluje význam víry dnes, zdůvodňuje, proč víra není tmářstvím, ale naopak světlem. Dále pak hledí na víru z různých pohledů ukotvených v Bibli. Nejprve hovoří o uvěření a růstu víry, o víře Izraele a plnosti víry křesťanské. Pokračuje pojednáním o spáse skrze víru a o církvi, která je prostorem k uchování, předávání a růstu víry. Hovoří o dialogu víry a rozumu, o pravdě a lásce, o slyšení a vidění, o hledání Boha. Třetí kapitolu věnuje předávání víry, církvi a svátostem, modlitbě a Desateru, ve čtvrté se zamýšlí nad obecným dobrem a představuje víru jako užitečnou pomoc pro budování dobrého a bezpečného světa, světlo pro život ve společnosti. „Odstraníme-li víru v Boha z našich měst, oslabí se naše vzájemná důvěra, bude nás sjednocovat jenom strach a stabilita bude ohrožena.“¹³⁹ V závěru hovoří o útěše a vše vkládá do rukou Panny Marie, blahoslavené, která uvěřila.

3.3. Projev víry

3.3.1. Vyznání víry

Přijetí víry v Ježíše Krista v srdci vybízí k jejímu projevení navenek. „Víra v srdci... a vyznání ústy vede ke spáse“ (srov. Řím 10, 10). Mluvit o Bohu a své víře znamená mít jasno o tom, co chci ostatním přinést. Ježíš jedinečným způsobem mluvil o svém Otci, zároveň měl stále ohled na bolesti a trápení ubohých. Mluvil velmi reálným jazykem, svědčil o Boží tváři ve světě.¹⁴⁰

Není bez důvodu, že se křesťané prvních staletí museli vyznání víry učit nazpaměť. Sloužilo jim jako každodenní modlitba, aby nezapomínali na závazek, který přijali ve křtu. Hovoří o tom např. svatý Augustin ve své homilii na *redditio symboli*, složení vyznání víry: „Symbol svatého tajemství, který jste všichni společně přijali a dnes také jeden po druhém vyznali, to jsou slova, z nichž je zbudována víra matky církve. Tato víra vyrůstá z pevného základu, a tím je Kristus Pán... Přijali jste je a vyznali, ale ve své duši a v srdci

¹³⁹ FRANTIŠEK. Encyklika *Lumen fidei* (5. 7. 2013), čl. 55.

¹⁴⁰ Srov. BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, s. 72-74.

je musíte uchovat jako trvale přítomná, musíte je opakovat na svém lůžku, připomínat si je na veřejných místech a nezapomínat na ně ani při jídle. A i když vaše tělo spí, musíte je opatrovat svým srdcem.“¹⁴¹

Na přání papeže Pavla VI. byl Rok víry 1967 zakončen veřejným, slavnostním *Vyznáním víry Božího lidu*.¹⁴² V tomto Roce víry máme i my vyznat svou víru: „Budeme mít příležitost vyznat svou víru ve zmrtvýchvstalého Pána v katedrálách a kostelích celého světa... ve svých domovech a rodinách, aby každý člověk pocítil silnou potřebu lépe poznávat odvěkou víru a předávat ji budoucím generacím. Řeholní i farní společenství a všechny církevní instituce, staré i nové, v tomto roce naleznou způsob, jak veřejně vyznat své Credo.“¹⁴³ Vyznání víry je aktem osobním i společným, je nemyslitelné bez společenství církve. V úkonu víry má nezastupitelné místo Bůh, člověk i církev.

Při pronášení slov vyznání víry si stěží uvědomujeme, jak velké úsilí vynaložila církev k zachování tohoto pokladu, vyjadřujícího podstatu naší víry, jak moc jí ležela formulace vyznání víry na srdci.

Už od počátku vyznávala církev víru v ukřižovaného a vzkříšeného Pána pomocí formulí, které shrnovaly obsah toho, v co věřila. Nový zákon je nejlepším svědkem prvotního vyznání, které učedníci podávali bezprostředně po velikonočních událostech. Jednoduché formule vyznávají naplnění mesiášských příslibů v Ježíši z Nazareta (srov. např. Mk 8, 29; Mt 16, 16; Lk 9, 20; Jan 20, 31; Sk 9, 22), rozvinutější vyznávají kromě vzkříšení také hlavní události Ježíšova života a jejich spasitelský význam (srov. Mk 1, 35-36; Sk 2, 23-24; 1 Kor 15, 3-5; 1 Kor 16, 22; Flp 2, 7. 10-11; Kol 1, 15-20; 1 Petr 3, 19-22; Zj 22, 20). V Novém zákoně existují vyznání víry, která se vztahují přímo k Ježíšově existenci, např. 1 Kor 12, 3: „Ježíš je Pán“. V Řím 10, 9 jsou obě formule vyznání spojeny.

V průběhu staletí se z tohoto neměnného jádra vyvinula vyznání (*symbola*), utvrzující jednotu víry a církví. Obsahují základní pravdy, které je každý věřící povinen znát a vyznávat. Proto musí např. katechumen před přijetím křtu vyznat svou víru. Různost vyznání vyjadřuje bohatství jediné víry a žádné z nich není překonáno, naopak všechny obsahy se stávají nenahraditelným dědictvím.¹⁴⁴

Církevní magisterium předkládá vyznání jako nauku Bohem zjevenou a definitivní,

¹⁴¹ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 9.

¹⁴² Srov. PAVEL VI. *Slavnostní vyznání víry* (30. června 1968). Brno: Biskupský Ordinariát-Služby, 1969.

¹⁴³ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 8.

¹⁴⁴ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. RATZINGER, J. BERTONE, T. *Doktrínální poznámky ke druhé části Vyznání víry* (29. června 1998) [online], čl. 1-3, 12 Liberia Editrice Vaticana, 2013 [cit. 2013-08-15]. Dostupné z [www: <http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_1998_professio-fidei_cs.pdf>](http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_1998_professio-fidei_cs.pdf).

kteřá vyžaduje poslušnost vůle a rozumu a kteřou je třeba přijmout ve svědomí. Prostřednictvím různých druhů kréda věřící dokládá, že vyznává víru celé cířkve. Jak učí *Katechismus katolické cířkve*: „Věřím“ (apoštolské vyznání víry) – to je víra, kteřou vyznává věřící při křtu. „Věříme“ (nicejsko-cařihradské vyznání víry v řeckém originále) – to je víra cířkve, kteřou vyznávají biskupové na koncilu nebo liturgická společenství věřících. „Věřím“ – tak cířkev, naše matka, odpovídá Bohu a učí nás říkat „Věřím“, „Věříme“.¹⁴⁵

3.3.2. Hlásání Slova

„Hlásej Slovo! Přicházej s ním, ať je to vhod či nevhod“ (2 Tim 4, 2). Vraťme Kristu místo, které mu náleží. „Hlásej Slovo!“ znamená „Hlásej Krista!“. Stejně jako apoštoloři a první učedníci máme dělat i my v této „post-křesťanské“ společnosti. On má být středem cířkve a veškerých jeho snah. Klíčové otázky a problémy třetího tisíciletí se liší od problémů, které dříve vedly k rozkolu cířkve na počátku druhého tisíciletí, nebo k oddělení cířkví za reformace v 16. století. Dnes už nikdo nemá potřebu řešit spory o nauku *Filioque* nebo otázky ospravedlnění či odpustků. Lidé dnešní doby odmítají i pouhou představu o tom, že i oni by měli být hříšníci, dalecí Boží slávy (srov. Řím 3, 23). Spásu dnes lidé hledají v sobě, mohutně podporováni různými novodobými „spasiteli“.

„Jděte do celého světa a kařte evangelium všemu stvoření. Kdo uvěři a přijme křest, bude spasen; kdo však neuvěři, bude odsouzen“ (Mk 16, 15-16). „Oni pak vyšli, všude kázali; a Pán s nimi působil a jejich slovo potvrzoval znameními“ (Mk 16, 20).

Je navýsost důležité, aby dnes všechny křesťanské cířkve ve shodě hlásaly radostnou zvěst modernímu světu, aby hlásaly Ježíše Krista jako osobu a vztah, který k němu člověk má, Krista jako živou osobu, ne jako ideu. Toto je počátek evangelizace – převrátit pořadí. Nestavět nauku a mravní závazky nad setkání s Ježíšem. Zvláště naše, katolická, institucionalizovaná cířkev se silnou věroučnou tradicí a bohatou, ucelenou naukou, je v nevýhodě ve společnosti, která ztratila víru, odmítá tradice a dogmata. Jak říká R. Cantalamessa: „Jsme stále připraveni být více „pastýři“ než „rybáři“ lidí, to znamená, že spíše pečujeme o ty, kdo zůstali cířkvi věrni, než přivádíme nové lidi či „lovíme“ zpět ty, kdo se od ní odchýlili.“¹⁴⁶ S odkazem na učení otců prvotní cířkve

¹⁴⁵ *Katechismus katolické cířkve*. Praha: ZVON, 1995, čl. 167.

¹⁴⁶ Srov. CANTALAMESSA, R. *Víra, která přemáhá svět*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství,

hovoří o „pomazání olejem víry“, které dává řeči prorockou moc. Při kázání ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Pána si podle něj „kazatel v jisté chvíli a zcela nezávisle na svém rozhodnutí uvědomí, že v něm začíná cosi působit – jako by skrze jeho hlas přicházel signál na jiné vlnové délce. Uvědomuje si ho proto, že začíná cítit hluboké pohnutí a vnímá, že je nadán mocí a promlouvá mimořádně přesvědčivě. Přitom si je však zcela jasně vědom, že nic z toho není jeho zásluha.“¹⁴⁷ Intenzita není samozřejmě celou dobu stejná, Bohu stačí jediná věta, jediné slovo. „Řečník i posluchači mají pocit, že v určité chvíli se s kazatelovými slovy mísí ohnivě jiskry, a tato slova se pak žhaví do běla a září.“¹⁴⁸ Nabízející se obraz ohně pak odkazuje k ohnivým jazykům o Letnicích (srov. Sk 2, 3), k Eliášovi, jehož slovo „plálo jako pochodně“ (srov. Sir 48, 1), či k Jeremiášovi, kde sám Bůh prohlašuje: „Copak mé slovo nepálí jak oheň... není jako kladivo, které roztlouká skálu?“ (Jer 23, 29). „Budeš zase mými ústy“ (Jer 15, 19).

3.3.3. Věrohodné svědectví a činná láska

Vedle pochopení významu II. vatikánského koncilu věrohodné svědectví věřících je druhým důležitým bodem vedoucím k obnově církve a světa. Víra je také čin a realizace. Vyznání ústy naznačuje, že k víře nutně patří také veřejně vydávané svědectví a angažovanost. Jeden z aspektů současné krize víry spočívá v tom, že se nám staly cizími mnohé základní postoje víry: úcta, pokora, důvěra, oddanost. Dnes se napadá akt víry stejně jako její obsah.¹⁴⁹

Křesťan nikdy nesmí přemýšlet o víře jako o soukromé záležitosti. Víra vyžaduje společenskou odpovědnost za to, v co se věří. Víra tedy není nějaký pocit, nějaké vágní snažení se bez obsahu, či individuální rozhodnutí, které si každý formuje, jak se mu hodí. Ty, kdo hledají cestu k víře, dokážeme oslovit jen tehdy, budeme-li věrohodnými svědky: „Více než co jiného dnes svět potřebuje věrohodné svědectví těch, jejichž mysl i srdce jsou osvíceny Božím slovem a kteří jsou schopni otevírat srdce i mysl mnoha lidí toužících po Bohu a po pravém, nikdy nekončícím životě.“¹⁵⁰

Víra má být živá, tj. spojena s nadpřirozenou láskou a projevující se skutky. Božská víra má pronikat celý život člověka, jemuž byla udělena Bohem. „Spravedlivý

2012, s. 15.

¹⁴⁷ CANTALAMESSA, R. *Víra, která přemáhá svět*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, s. 26.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 27.

¹⁴⁹ Srov. CASPER, W. *O víře*. Brno: CESTA, 1990, s. 8.

¹⁵⁰ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 15.

bude žít pro svou věrnost“ (Abk 2, 4), nebo „Spravedlivý bude žít z víry“, jak se častěji, i když možná méně přesně překládá. Úkon víry, vnější i vnitřní, předpokládá už jistou znalost obsahu víry. Je-li tedy povinnosti věřícího svou víru vyznávat, je také jeho povinností víru znát. Toto poznání bývá většinou už stupněm víry. Když okolnosti vyžadují vyznání, je křesťan povinen i navenek víru vyznat, což mnohdy vyžaduje statečnost. Ježíš však připomíná: „Každý, kdo se ke mně přizná před lidmi, k tomu se i já přiznám před svým Otcem v nebi“ (Mt 10, 32).

Možná překvapí, že v Roce víry hovoří Svatý otec i o další ctnosti – o lásce. Biblické texty samy však ukazují na jejich vzájemnou úzkou souvislost (srov. 1 Kor 13, 13; Jak 2, 14-18). Víra bez lásky nevydává žádné ovoce, láska bez víry je sentiment.¹⁵¹ „Nikdy nesmíme rozdělovat nebo dokonce stavět proti sobě víru a lásku,“ dvě teologální ctnosti, říká Svatý otec. „Křesťanská existence spočívá ve stálém výstupu na horu setkávání s Bohem a v sestupování v plnosti lásky a síly, které si po výstupu přinášíme do světa“¹⁵² ke službě bratřím. Vztah mezi těmito ctnostmi lze připodobnit vztahu mezi svátostmi křtu (*sacramentum fidei*) a eucharistie (*sacramentum caritatis*). Křest eucharistii předchází a k ní směřuje, eucharistie je vrcholem křesťanské cesty. Víra lásky předchází, ale zcela čistá je jen tehdy, je-li láskou korunována. Vše povstává z pokorného přijetí víry, že jsme milováni Bohem, a dospívá k pravdě lásky – že milujeme Boha i bližního.¹⁵³

Láska k bližnímu je přirozený požadavek lidství. Každý člověk je náš bližní, náš blízký, protože nese v duši Boží obraz stejně jako my. Pocházíme od téhož Otce, jehož podobu všichni neseme v rozumové duši. Jako křesťané jsme si navíc vědomi společenství všech vykoupených v Ježíši Kristu, v němž je přirozený vztah povýšen do řádu božského. Naše láska pak vychází z přesvědčení víry, že jsme všichni jedno v Kristu, že jsme nositeli Boha, chrámy Ducha svatého, že jsme vyvoleni k tomu, abychom nesli v duši obraz Nejsvětější Trojice. Není to už láska dětí tohoto světa, ale láska dětí Božích.

Už ve Starém zákoně chce Bůh, aby se vyvolený národ řídil příkazem lásky – k příteli, bratru, ne však k nepříteli (srov. Lev 19, 17-18; Dt 15, 11). Nový zákon se právem nazývá zákonem lásky, největší příkaz je totiž v zákoně láska: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí,“ to je největší a první přikázání, říká Ježíš. Druhé je podobné: „Miluj svého bližního

¹⁵¹ Srov. BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 14.

¹⁵² BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Portál: Praha, 2013, s. 77.

¹⁵³ Srov. tamtéž, s. 75-76.

jako sám sebe.“ Na těchto přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci. (srov. Mt 22, 36-40) U sv. Jana evangelisty čteme: „Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako jsem já miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.“ (Jan 15, 12-13).

Podle výkladu sv. Tomáše je důvod této lásky obsažen ve slově bližní, tj. každý člověk, způsob lásky označuje Kristus – máme milovat druhé jako sami sebe, cílem naší lásky má být Bůh, naší bliženskou láskou má být vzdávána láska Bohu, aby i naše láska byla svatá. Z hlediska mravnosti nemáme bližnímu naší nevhodnou láskou škodit, aby byla naše láska spravedlivá. Z hlediska důvodu - milujeme-li druhého pro své potěšení, je to láska zisková, sobecká. Milujeme-li pro něho, je to láska blahovolná. Láska pravá chce pro druhého dobro, jak chce dobro každý pro sebe.¹⁵⁴

Zákon lásky se vztahuje na všechny – i nepřátele. Kristova slova jsou víc než jasná: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítele svého.“ Já však vám pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, abyste byli syny nebeského Otce; protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a dešť posílá na spravedlivé i nespravedlivé. Budete-li milovat ty, kdo milují vás, jaká vás čeká odměna? Což i celníci nečiní totéž? A jestliže zdravíte jenom své bratry, co činíte zvláštního? Což i pohané nečiní totéž? Buďte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 4, 43-48). Ježíš nežádá, abychom měli stejně vřelé city k přátelům i nepřítelům, chce však, abychom nepřátele z lásky nevyklučovali a zbavili se jakékoliv nenávisti: „Kdo nenávidí svého bratra, je ve tmě a ve tmě chodí; neví, kam jde, neboť tma mu oslepila oči“ (1 Jan 2, 11). Východiskem takové lásky může být vědomí, že v nepříteli je člověk oblečen do zla, které odpuzuje.

Láska k bližnímu nesmí zůstat ukrytá v srdci, musí se rozlévat navenek. Má se projevovat milosrdenstvím – soucitem s trpícím, zármutkem nad utrpením a bídou druhého, snahou nedostatek druhého odstranit; dále dobročinností, tj. chtěním a uskutečňováním dobra pro druhého, přímluvnou modlitbou; almužnou, hmotnou či duchovní, ve snaze ulevit bídě trpícího ze soucitu pro Boha; bratrským napomínáním, tj. duchovní almužnou k odstranění bídy duchovní, k uvedení na správnou cestu.¹⁵⁵

Vše, co se lásce protiví – nenávisť, nechť ke konání dobra (duchovní lenost), závist, sváry a pohoršení – je hříchem, který jednou lidí mezi sebou i s Bohem rozvrací.

¹⁵⁴ Srov. DACÍK, R. M. *Mravouka*. Olomouc: Krystal, 1946, s. 195-197.

¹⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 200-204.

Naopak skutečně žitá láska je zdrojem míru, pokoje a radosti v duši člověka i ve světě. Bůh vlévá člověku do duše dar moudrosti, člověk, který se jím nechá vést, soudí o věcech lidských ve světle věcí božských, řídí své skutky podle pravidel božského řádu, nemůže zůstat v nečinnosti. Svatý otec ve svém listě vyzývá: „Rok víry bude též dobrou příležitostí k intenzivnějšímu svědectví milosrdné lásky. Jak nám připomíná svatý Pavel: „Nyní trvá víra, naděje a láska, tato trojice. Ale největší z nich je láska!“ A svatý Jakub: „Ty máš víru a já mám skutky. Ukaž mi tu svou víru, která je beze skutků! Já ti však ze svých skutků mohu dokázat svou víru.“¹⁵⁶ Víra bez skutků bliženské lásky je mrtvá. Svatý otec proto s naléhavostí vyzývá k objevování tváře Zmrtvýchvstalého v těch, kdo vyžadují naši lásku - vzkříšený Pán je přítomný ve světě, v našich bližních. Svět, aby ho poznal, potřebuje dnes víc než co jiného, naše svědectví milosrdné lásky k bližnímu z lásky k Bohu. Aktivní, tvůrčí, nepřátelství odstraňující láska musí mít na všech úrovních přednost. To je ústřední bod následování Krista, tvůrce pokoje.¹⁵⁷

3.4. Církev

„Věřit“ je úkon církevní. Víra církve předchází, rodí, udržuje a živí naši víru. Církev je matka všech věřících, Bůh je jejich Otec.¹⁵⁸ Dnešní tendence odsunout víru do privátní sféry odporuje přirozenosti. K potvrzení víry a získání zkušenosti s Božími dary potřebujeme církev. Ve světě individualismu nás víra volá ke společenství Božího lidu, nositeli lásky a Božího společenství pro celý lidský rod.¹⁵⁹

Církev se nemá uzavírat sama v sobě, má se otevřít světu. Zavést dialog mezi církví a světem si velmi přál papež Jan XXIII. a nejlépe o této snaze vypovídá konstituce *Gaudium et spes* (Radost a naděje), schválená téměř jednomyslně koncilními otci v předvečer ukončení II. vatikánského koncilu, 7. prosince 1965.

Protože církev tvoří lidé žijící ve světě, nemohou jí být cizí problémy světa. Známý úvodní text: „Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu,“¹⁶⁰ zaznívá i dnes,

¹⁵⁶ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 14.

¹⁵⁷ Srov. HÄRING, B. *V bezpečí a svobodě*. Brno: Barrister & Principal, 2009, s. 66.

¹⁵⁸ Srov. *Katechismus katolické církve*. Praha: ZVON, 1995, s. 60, čl. 181.

¹⁵⁹ Srov. BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013, s. 60.

¹⁶⁰ II. Vatikánský koncil. Věroučná konstituce *Gaudium et spes*, čl. 1.

po padesáti letech krásnou, až poetickou řečí, ale naléhavěji než dříve. Současní křesťané si stěží uvědomují obrovský posun v myšlení církve, k němuž tehdy došlo. Až do II. vatikánského koncilu řešili biskupové převážně problémy církve. Pokud vůbec mluvili o světě, pak jen k odhalování jeho nedostatků. Církev začíná naslouchat světu. A aby dokázala přiměřeným způsobem odpovídat na věčné otázky po smyslu života, které si lidé v dané době znovu a znovu kladou, je třeba, aby zkoumala „znamení doby“.¹⁶¹ Církev vidí v bohatém světě, plném úžasných změn příčiny paradoxně přetrvávajícího hladu, nespravedlnosti a bídy, negramotnosti či válek především v samotném srdci člověka – v jeho sklonu ke špatnému prožívání svobody v důsledku zasažení hříchem. Uvědomuje si, že sám člověk není schopen zlo doopravdy přemoci, je jakoby spoután řetězy, a proto s radostí oznamuje světu, že sám Pán přišel, aby člověka osvobodil, vnitřně obnovil a aby vyhnal „knížete tohoto světa“, který člověka drží v otroctví.¹⁶² Církev má kompetenci přinášet světu naději, být kvasem a solí.

Církev je důvěrně spojena s lidským rodem, neustále zdůrazňuje důstojnost lidské osoby pocházející od Boha a odsuzuje jakoukoliv diskriminaci. Jasně prohlašuje, že neusiluje o žádnou pozemskou vládu, od svého zakladatele nemá žádné politické, ekonomické ani sociální poslání. Její cíl je náboženský, duchovní. Chce sloužit lidem ne přinášením technických, politických či ekonomických řešení jejich problémů, ale připomínáním základních morálních požadavků života ve společnosti a pomocí křesťanů splnit jejich pozemský úkol ve službách lidstvu.¹⁶³

Církev se sice skládá z lidí, ale její základní struktury jsou chtěné Bohem, tudíž nedotknutelné. Stejně tak obsah víry. Evangelium není jen Ježíšovým historickým „projektem“ sociálního osvobození. Církev není strana, spolek či klub, nebo „kolektiv“ věřících, je Tělem Kristovým, je něčím víc než jen souhrnem členů. Její struktura není demokratická, ale svátostná, a proto hierarchická. Hierarchie na principu apoštolské posloupnosti je nezbytnou podmínkou dosahování síly a účinnosti svátostí. Člověk se nestává členem církve sociologickou příslušností, ale přivtělením křtem. Jen církev v tomto světě překračuje hranici smrti – živí i mrtví, všichni pokřtění žijí ve spojení s Tělem Kristovým – ve společenství „svatých“ (*Communio sanctorum*). Církev je natolik církví, nakolik je aktem víry. Tato víra není individuálním osamělým aktem. Víra znamená věřit *společně*, s církví. Pravá „reforma“ nezáleží příliš na našich snahách o novou fasádu,

¹⁶¹ Srov. II. Vatikánský koncil, Věroučná konstituce *Gaudium et spes* čl. 4.

¹⁶² Srov. tamtéž, čl. 13.

¹⁶³ Srov. MORIN, D. *Učení II. vatikánského koncilu*. 1999, s. 32-34.

ale je tam, kde se snažíme, aby „to naše“ zmizelo a bylo Kristovo.

Za nejnaléhavější problémy před padesáti lety považovala církev problém rodiny, kultury a hospodářsko-společenského, politického a mezinárodního života. Církev si osobuje právo vyjadřovat se z pohledu morálky k tradičním rodinným vztahům, žádá přístup ke kultuře pro každého, protože kultura pomáhá růstu a rozvoji člověka.¹⁶⁴ Upozorňuje, že hospodářský vývoj má být ve službách člověka, že nestačí zvyšovat produkci, ale je třeba dát lidem důstojnější, spravedlivější život. Zde církev dává přesná doporučení: povinnost podporovat chudé, pomáhat rozvojovým zemím, vytvářet sociální instituce, usměrňovat soukromé investice k uspokojení naléhavých potřeb země a lidstva, povinnost veřejné moci bránit život a soukromý majetek. V oblasti politického života vyzvedá nutnost spravedlivé politické autority a povinnost občanů ji poslouchat. Zdůrazňuje svobodu a hodnotu vlastnictví a uznává, že křesťané mohou mít různé politické názory. Koncil žádá, aby byla respektována práva národů a dbáno o spravedlivé rozdělování hmotných statků mezi všemi lidmi, odsuzuje jako zločin použití jaderných zbraní, žádá podporu míru změnou smýšlení, podporou mezinárodních institucí a rozvojem spolupráce.¹⁶⁵

Není bez zajímavosti, že myšlenka sloužící církve zazněla i na Plenárním sněmu katolické církve v ČR (1997 – 2005): „Máme šanci, abychom nabídli celkový nový životní styl zahrnující spiritualitu, kvalitní hodnotovou orientaci, metodu účinné výchovy a hodnotné trávení volného času. Nejprve je však třeba znovu získat důvěru většího počtu občanů. A k tomu může pomoci sebereflexe minulých let a stanovení priorit: šance na přijetí má jen církev chudá a sloužící.“¹⁶⁶ Po cca 10 letech, v současných politických souvislostech, myšlenka jistě hodná k zamyšlení.

Křesťané musí být přítomni na všech rovinách a ve všech částech světa jako usmiřovatelé, odstraňovatelé nepřátelství, tvůrci pokoje tzv. „etiky míru“. „Je třeba učit se umění být přítomni všude, abychom tvořili skupiny, společenství, která se stanou kompetentními v umění zažehnat nepřátelství a budou pevná vůči jakékoli tendenci vyhnout se obětavému nasazení.“¹⁶⁷ Taková centra by jistě pomohla předejít např. etnickým čistkám v Jugoslávii, v Bosně, Rwandě a Burundi, v Somálsku a na Kypru.

Nesmírný význam pro lepší obraz světa má křesťanská rodina. Už II. vatikánský

¹⁶⁴ Srov. II. Vatikánský koncil, Věřoucí konstituce *Gaudium et spes*, čl. 59.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž, č. 60.

¹⁶⁶ ČBK – PLENÁRNÍ SNĚM. *Církev ve světě. Laici v současné České republice*, čl. 239.

¹⁶⁷ HÄRING, B. *V bezpečí a svobodě*. Brno: Barrister & Principal, 2009, s. 66-67.

koncil upozornil na význam křesťanské rodiny a před více než třiceti lety bl. Jan Pavel II. napsal v apoštolské adhortaci *Familiaris consortio* (1981), že křesťanská rodina je „domácí církví“ (*Ecclesia domestica*) v řádu bytí, z hloubky tajemství víry, ne jen v rovině činnosti.

3.4.1. Sociální nauka církve

V této souvislosti není možné opomenout dokumenty sociální nauky církve, která je podle Jana Pavla II. přirozenou součástí hlásání evangelia. Od 19. století církev – byť zpočátku pomalu – reaguje na měnící se hospodářské a politické poměry. Vyslovuje se zejména z charitativního hlediska k dělnické otázce, ke zneužívání práce dětí apod. V první sociální encyklice, *Rerum novarum*, papeže Lva XIII., z roku 1891, se dokonce hovoří o otroctví dělníků a papež žádá odproletarizování proletariátu. O čtyřicet let později papež Pius XI. v encyklice *Quadragesimo anno* požaduje řešení sociální otázky v tzv. stavovském zřízení. Třetí encykliku v pořadí vydává o dalších třicet let později papež Jan XXIII. pod jménem *Mater et Magistra*. Žádá větší angažovanost státu v sociálních otázkách a spoluúčast dělníků při rozdělování národního důchodu. Sociálními otázkami se zabývají encykliky *Populorum progressio* (1967) Pavla VI., *Laborem exercens* (1981), *Sollicitudo rei socialis* (1987) a *Centesimus annus* (1991) Jana Pavla II.

Encykliky aplikují tři základní sociální principy: princip personální, podle něhož nositelem, tvůrcem a cílem všech hospodářských zařízení je člověk; princip solidarity, který říká, že odpovědnost jedince a společnosti je vzájemná a oboustranná; a princip subsidiarity, tzn., že samostatnost člověka smí být omezována shora jen natolik, nakolik je to nutné v jeho vlastním zájmu a v zájmu obecného dobra.¹⁶⁸ Magisterium nevyřeší konkrétní hospodářské problémy, snaží se však člověka vést, aby se nezpronevěřil pravdě. Jan Pavel II. přímo říká: „Mimo evangelium neexistuje žádné skutečné řešení sociální otázky.“¹⁶⁹

3.4.2. Nová evangelizace

„Evangelizace je nejdůležitější a nejněžnější úkol, k jehož plnění je církev povolána již od svého vzniku. K tomuto úkolu ji ve skutečnosti nevedou společenské a kulturní poměry, s nimiž se setkává v průběhu dějin, ale sám příkaz zmrtvýchvstalého Ježíše Krista,

¹⁶⁸ Srov. SKOBLÍK, J. *Přehled křesťanské etiky*. 2. dotisk 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004, s. 225-226.

¹⁶⁹ JAN PAVEL II. Encyklika *Centesimus annus* k stému výročí encykliky *Rerum novarum* (1. května 1991). Praha: Zvon, 1991, čl. 5.

který v něm přímo definuje důvod existence církve: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu“ (Mk 16, 15).¹⁷⁰

K víře a obrácení vybízel Ježíš při hlásání Božího království (srov. Mk 1, 15), k novému způsobu života vybízel Petr s apoštoly (srov. Sk 2, 37-41; 3, 17-20). „Nová evangelizace, předkládající základy a obsah křesťanské morálky,“ má být však uskutečňována „nejen *hlásáním* Božího slova“, ale zvláště „konkrétním *životem* podle tohoto slova.¹⁷¹ Proto církev vždy předkládala morální vzory, vybízela věřící k hledání příkladů ve svědcích a v Panně Marii, v jejichž životě se odráží Boží dobrota.

Základem nové evangelizace a nového morálního života je Kristův Duch, jemu vděčíme za rozkvět křesťanského morálního života, on v církvi probouzí proroky, učí učitele, řídí promluvy, koná zázraky a uzdravuje, umožňuje správně rozeznávat duchy, dává rady, činí církev Páně zcela dokonalou a završuje dílo. Nová evangelizace má plodit a živit víru, která se projevuje láskou (srov. Gal 5, 6).¹⁷² Nestačí k ní jen akademické schopnosti, mnoho o Pánu Bohu vědět, je nutné v první řadě ho znát, navázat s ním kontakt. Teologové by měli více dbát na poklad církevní nauky – magisterium, které působí vlivem Ducha svatého. Písmo svaté, Tradice a magisterium představují neoddělitelný celek.¹⁷³

Nová evangelizace je velké téma, které úzce souvisí s tématem víry a které měl Svátý otec na mysli i na srdci při vyhlášení Roku víry. Ne náhodou byl synod biskupů v úvodu Roku víry zaměřen právě na novou evangelizaci. Mezi mnohými podnětnými návrhy zazněl také názor prefekta Kongregace pro katolickou výchovu a jednoho z největších současných odborníků na kanonické právo, polského kardinála Zenona Grocholewského. Ten za hlavní překážku v nové evangelizaci považuje zejména pýchu a egoismus, touhu po originalitě, důležitosti, která často ničí úplně všechno. A protože v každém člověku je jistá dávka pýchy a egoismu, je třeba se pod Kristovým křížem učit pokoře a pravé lásce. Dokud se neobrátime my sami, nemůžeme obracet jiné.¹⁷⁴ Názor, že „nová evangelizace vede skrze zpovědnici,“ zazněl na synodu v úvodu Roku víry vícehlasně.¹⁷⁵ Svátost smíření regeneruje člověka zevnitř a pomáhá mu poznat pravdu

¹⁷⁰ JAN PAVEL II. Encyklika *Veritatis splendor* (6. srpna 1993). Praha: Zvon, 1994, čl. 106.

¹⁷¹ Tamtéž, čl. 107.

¹⁷² Tamtéž, čl. 108.

¹⁷³ Srov. II. Vatikánský koncil. Věřoucí konstituce *Dei verbum*, čl. 10.

¹⁷⁴ Srov. CENTRUM PRO KATECHEZI OLOMOUC. *Jaké jsou důvody malé efektivnosti evangelizace* (9. října 2012) [online]. In Rok víry. Dostupné z [www:<http://rok-viry.webnode.cz/news/jake-jsou-duvody-male-efektivnosti-evangelizace-kardinal-zenon-grocholewski-/>](http://rok-viry.webnode.cz/news/jake-jsou-duvody-male-efektivnosti-evangelizace-kardinal-zenon-grocholewski-/).

¹⁷⁵ Srov. CENTRUM PRO KATECHEZI OLOMOUC. *Také symposium svátosti pokání patří k Roku víry a nové evangelizaci* (19. listopadu 2012) [online]. In Rok víry. Dostupné z [http://rok-viry.webnode.cz/news/take-symposium-svatosti-pokani-patri-k-roku-viry-a-nove-evangelizaci/>](http://rok-viry.webnode.cz/news/take-symposium-svatosti-pokani-patri-k-roku-viry-a-nove-evangelizaci/).

o sobě samém – o tom, že je milovaným synem Boha Otce, milosrdného a vždy bezpodmínečně ochotného odpuštít a darovat pokoj. „Je třeba objevit zpovědnici jako privilegované místo evangelizace a předávání posvátné nauky víry,“ zdůraznil také Svatý otec např. při závěrečné liturgii biskupského synodu.¹⁷⁶ O prohloubení svátosti pokání a její docenění se snažilo dvoudenní sympozium v listopadu 2012 na téma „Svátost pokání mezi pontifikáty Řehoře VII. a Bonifáce VIII.“ Zapojení církve do odpuštění hříchů je součástí Boží vůle. Hřích není soukromou záležitostí Boha a kajícíka, hříchem je zraněna celá církev. Tuto pravdu mnozí katolíci odmítají brát v úvahu.

3.5. Návrat k mravnosti společnosti

V dnešní době se zdůrazňuje, že si každý musí na všechno stačit sám. Málo si však uvědomujeme, jak moc jsme na druhých závislí. Chodíme do školy – někdo nás učí, zboží, které nakupujeme, někdo vyrobil, přivezl, bez druhých lidí, jako izolovaní jedinci, nemůžeme vůbec existovat. Na vzájemnost všech lidí, jednotu lidského rodu poukazují biblická vyprávění: Bůh Izraele je Pánem dějin a vesmíru a dává člověku důstojnost (srov. Gn 1, 26-27). Nepřestává lidské rodině žehnat, opakovaně s ní uzavírá smlouvu (např. s Noem – viz Gn 9, 1-17, s Abrahámem – Gn 17, 4), až nakonec Syn Boží zboří všechny bariéry definitivně, přinese spásu všem. On, pravý „obraz Boha“ (srov. 2 Kor 4, 4), je vzor a základ lidství, v něm už není žádný důvod k rozdělení.

Křesťané věří, že Boží plán se týká celého lidstva, že Bůh chce pod Kristovu vládu sjednotit celou stvořenou, rozptýlenou skutečnost (srov. Ef 1, 8-10). Díky službě církve je celá lidská rodina povolána ke znovuobjevení své jednoty a zároveň uznání bohatství v různosti. Křesťanská zvěst podává univerzální pojetí života lidí a národů na této zemi. Jednota nebude dobytá zbraní a terorem, vyplývá z „nejvyššího vzoru jednoty, z odlesku vnitřního života Boha, jednoho ve třech osobách, který my křesťané nazýváme slovem *communio*, společenství“¹⁷⁷. Celosvětová komunita musí stále více a lépe představovat konkrétní podobu té jednoty, jakou si přeje Stvořitel. Křesťanství dává lidstvu najevo, že národy směřují k tomu, aby se sjednocovaly, nejen kvůli určitým formám organizace,

¹⁷⁶ Srov. GLASER, M. *Apoštolská penitenciárie pořádá sympozium o svátosti pokání* (17. 11. 2012) [online]. Vatikán: česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2010-2013 [cit. 2013-09-20]. Dostupný z [www:<http://www.radiovaticana.cz/clanek_print.php4?id=17456>](http://www.radiovaticana.cz/clanek_print.php4?id=17456).

¹⁷⁷ JAN PAVEL II. Encyklika *Sollicitudo rei socialis* o starosti církve o sociální otázky (30. prosince 1987). Praha: Zvon, 1996, čl. 40.

politickým událostem, ekonomickým projektům nebo ve jménu abstraktního a ideologického internacionalismu, ale proto, že se svobodně zaměřují ke spolupráci s vědomím, že jsou dětmi celosvětové lidské rodiny.¹⁷⁸ Přirozené tíhnutí osob i národů k utváření vzájemných vztahů představují základní předpoklady opravdového mezinárodního společenství, jehož uspořádání musí účinně směřovat k univerzálnímu společnému dobru.¹⁷⁹ Materialistické a nacionalistické ideologie zatím bohužel uskutečnění jednoty brání.

Mezinárodní soužití se zakládá na stejných hodnotách jako soužití mezi lidskými bytostmi, je charakterizováno pravdou, spravedlností, solidaritou a svobodou.¹⁸⁰ Předpokladem stability mezinárodního života je univerzální respektování zásad, které vedou k právnímu uspořádání, které je v souladu s mravním řádem.¹⁸¹ Ke spravedlnosti nelze nikdy dojít cestou války.

Solidarita vyrůstá přímo z lidské přirozenosti, z toho, že jako izolovaní jedinci nemůžeme existovat a že potřebujeme sdílet, co prožíváme, co vnímáme a co na rovině duševní i fyzické vlastníme. Společné dobro v tomto světle pak už není jen nějaký teoretický princip sociálního učení církve, ale přirozenost lidské existence. Svobodný je ten, kdo umí dávat, svoboda znamená umět se něčeho zříct, dokonce i toho, na co mám nárok, znamená osvobození od závislosti k věcem, od všech omezení. Dnešní pojem svobody je přespříliš spojován s vůlí – zakládáme si na tom, že se můžeme rozhodovat, že můžeme dělat to, či ono. Často ale nejsme schopní postřehnout, jak se naše „svobody“ v důsledku našich požadavků a nároků zmenšují, kolik věcí spoutává naši svobodu. S rostoucím egoismem se stále víc uzavíráme a vydělujeme až k totální samotě a smrti.

Být solidární naopak předpokládá úctu ke každému člověku, i když je jiného smýšlení, i když se dopustil něčeho zlého. Každý potřebný člověk je pro nás darem a cestou k Bohu a zároveň se stává cestou Boha k nám.¹⁸² „Všichni jsme opravdu odpovědní za všechny.“¹⁸³

Kořeny solidarity je možno najít i v biblickém poselství. Četné texty Starého

¹⁷⁸ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 272-273.

¹⁷⁹ Srov. *Katechismus katolické církve*. Praha: ZVON, 1995, čl. 1911.

¹⁸⁰ Srov. JAN XXIII. Encyklika *Pacem in terris* o míru mezi všemi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě (11. dubna 1963). Praha: Zvon, 1996, čl. 80-100.

¹⁸¹ Srov. tamtéž, čl. 70.

¹⁸² MALÝ, V. *O základních principech solidarity*. In *Cesty katecheze*, roč. 2012, č. 3. Praha: Česká biskupská konference, 2012, s. 5.

¹⁸³ JAN PAVEL II. Encyklika *Sollicitudo rei socialis* o starosti církve o sociální otázky (30. prosince 1987). Praha: Zvon, 1996, čl. 38.

zákona svědčí o požadavku péče o chudé, sirotky, vdovy a cizince, lidi na okraji společnosti. Chránit je znamená více než jen jednat podle Božích přikázání, znamená to vyznávat víru v Hospodina – *go'ela* (Vykupitele) a napodobovat ho. Takové jednání (*ortopraxe*) je znakem pravověrného vyznání (*ortodoxie*).

Hlavním křesťanským východiskem globální solidarity je univerzální křesťanská láska, zahrnující nejen blízké, ale i cizince a nepřátele. Následování Ježíše Krista, jako vzoru, a křesťanské chápání lidstva jako jednoty, „lidské rodiny“ jsou další dvě východiska. S globální odpovědností vůči každému člověku trpícímu nouzí souvisí zásada univerzálního určení dober, vycházející z určení stvoření pro všechny. Protože každý člověk je stvořen k Božímu obrazu, obdařen neodnímatelnou důstojností, každý je také povolán k důstojnému životu.

K posláním křesťanů jednoznačně patří *úsilí* o odstranění nebo zmírnění chudoby a nespravedlnosti ve světě, připravenost pomoci, angažovanost ve prospěch druhých a povinnost přispívat ke společnému dobru.¹⁸⁴ Křesťan se nesmí spokojit s nekonáním zlého, s pasivitou, tváří tvář bídě a utrpení nekonat totiž znamená hřích. Pregnantně to vyjádřil významný teolog Karl Rahner: „Osobně sice nekrademe, ale účastníme se kolektivní krádeže, protože struktury už jsou takové, že v hospodářsky vyspělých zemích žijeme na útraty chudých a stále více se obohacujeme, zatímco miliony lidí v rozvojových zemích umírají hladem.“¹⁸⁵

3.5.1. Souvislost morálky světa a víry církve

Pravdivá víra křesťanů v Ježíše Krista vede k mravnosti celé společnosti. „Etická dimenze je důsledkem přijetí hlásání víry, ne naopak: je to odpověď na záchranu danou nám Ježíšem Kristem skrze smrt a vzkříšení.“¹⁸⁶ Neexistuje žádný jiný stejně „odolný“ důvod pro lidské etické jednání, všechny ostatní jsou podmíněny časem, místem, subjektem apod., všechny jsou relativní. Etická dimenze bytí nemůže být jen rozumovým rozhodnutím či náhlým návaem citů. Etická dimenze a sama lidskost člověka vyrůstají ze vztahu nekonečné lásky na straně Boží a nekonečné vděčnosti na straně člověka.

¹⁸⁴ ŠTICA, P. *Globální solidarita v sociálním učení církve*. In *Cesty katecheze*. Česká biskupská konference: Praha, 2012, roč. 2012, č. 3, s. 8-10.

¹⁸⁵ RAHNER, K. In PAVEL VI. Encyklika *Populorum progressio* o rozvoji národů (26. března 1967). Praha: Zvon, 1996, Předmluva.

¹⁸⁶ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Cesty katecheze*, roč. 2010, č. 1, str. 5 [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2009-2011 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z [www: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2010-1/Jak-slouzit-zrozeni-viry-v-dnesni-dobe.html>](http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2010-1/Jak-slouzit-zrozeni-viry-v-dnesni-dobe.html)

Bez tohoto intimního vztahu prakticky člověk nemá důvod jednat eticky a už vůbec ne za všech okolností. Bez vztahu k milující osobě člověka nikdo bezpodmínečně milovat nedonutí.

Společnost v mravní krizi je důsledkem společnosti bez víry. Existuje jasná souvislost morálky s vyznáním víry, s liturgií, svátostmi a s modlitbou. Jedno od druhého nelze oddělit. Ve vyznání křesťan veřejně sděluje, v koho věří, vyznává své rozhodnutí patřit Kristu. Přijetím (křtu, biřmování) a dalším přijímáním svátostí (eucharistie, smíření) stává se on sám svátostí Krista ve světě, člověkem ukazujícím Krista, odkazujícím na zdroj života. Navázáním vztahu s Bohem už nemá potřebu přemýšlet, zda *musí* dodržovat mravní příkazy obsažené v Desateru, sám upravuje svůj život tak, aby ani v nejmenším nezarmoutil toho, koho miluje – Ježíše Krista. S ním pak chce být pochopitelně co nejčastěji, tzn. že se modlitba stává přirozenou součástí jeho života. A tím, že se k němu modlí, ukotvuje pevně svůj život, posiluje svou důvěru v dobro v lidech a neztrácí naději o smyslu světa a svého života.

„Neexistuje jiná možnost, jak získat jistotu ohledně svého života, než svěťovat se stále dokonaleji do náruče lásky, která se zdá být vždy větší, neboť má svůj původ v Bohu.“¹⁸⁷ „Milostí tedy jste spaseni skrze víru. Spasení není z vás, je to Boží dar; není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit“ (Ef 2, 8-9).

Křesťanství ve srovnání s jinými náboženstvími je náboženstvím pro svět a celé lidstvo, je náboženstvím kulturním, dějinným, zjeveným. Existuje plně jen v jedné jediné církvi, která rozšiřuje spasitelný skutek Boha ve svátostech a Boží pravdu svým zvěstováním ve všech časech a místech.¹⁸⁸

Společnost bez víry je proto důsledek těžkostí vnitřních i vnějších a problémů církve. Málo dnešních křesťanů má totiž dospělou víru. Nejvyšším kriteriem pro její utváření je pro nás Ježíš Kristus a jeho tajemství obsahuje bohatství, které nelze postihnout, natož vyčerpat žádným způsobem myšlení a prožívání. Existuje jakýsi práh, za nímž víra již není vírou zrající. Nechceme-li odkázat víru do privátní sféry, je nutné se ptát, jaký je vztah kultury a zralé víry a hledat představy, které si o víře dělají civilní společnosti. Měly by nás zajímat představy, které o naší víře vládou v okolí. Ve hře je totiž společenská, občanská a kulturní hodnota věření v dnešní době. Věřit jako dospělý

¹⁸⁷ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 7.

¹⁸⁸ Srov. RAHNER, K. VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha: Zvon, 1996, s. 149-152.

znamená sounáležitost s dějinami.¹⁸⁹

Závazkem víry je evangelizace. Co člověk v lásce poznal, nedokáže už skrýt, nechat si pro sebe. S psychologickou nutností „vychází“ ze sebe, aby „nepukl“ radostí. Jde, aby rozdal, co obdržel. Rozmnožuje radost jako kdysi Ježíš ryby a chléb. Dává a nepočítá, nezajímá jej už vlastní prospěch, protože myslet na sebe nemá čas ani potřebu. Překypuje bohatstvím.

Jen církev s takovou vírou je hodna svého jména, jen taková církev vydává pravdivé svědectví, ke kterému ji Ježíš povolal, je svátostí ve světě, stahující Boží milost na zem, požehnání lidem.

3.5.2. Krize – nová naděje

Novověkou sekularizaci a atomizaci nelze chápat pouze jako odpad. Už Starý zákon rozlišuje mezi světem a Bohem a také tradice nebyla nikdy nepřátelská rozumu a osvícenosti.

Je pravdou, že toto období konce novověku přináší řadu problémů. Bývá nazýváno atomovým věkem, dobou globálně sjednocených dějin všech v jediném lidstvu, věkem organizovaného ateismu, dalekosáhlé industrializace, dobou kolektivu, masového člověka a ustarané existence, ztrácející iluzi a víru v pokrok, dobou drancování přírodních zdrojů a nepřítomnosti Boha, věkem plánování namísto přirozeného růstu, věkem ztráty středu.

Toto období však přineslo také mnoho dobrého - všeobecné vědomí lidské svobody, lidská práva, parlamentní demokracii, vzdělání, nevídanou míru blahobytu pro celé národy, nové technologie usnadňující život člověka, průmysl, rychlou dopravu, globální komunikaci a mnoho dalších pozitivních skutečností.

Bůh dějin rostoucí měrou svěřuje člověka sobě samému, člověk v souladu s jeho vůlí přebírá stále více vládu nad sebou samým, vymyká se z daností přírody. Začíná opravdu v doposud nepředstavitelné míře uskutečňovat rajske příkaz, podle něhož si má podrobit svět. Dokáže proniknout všude. Dokáže zušlechťovat sám sebe, vyrábět umělou hmotu, lepší než přírodní, pomýšlí dokonce na opuštění Země. Nezná už hvězdné nebe nad sebou, které by ho naplňovalo bázní jako morální zákon v jeho nitru. Ochránil se před přírodou, ale ztratil ochranu před sebou samým, kterou mu skýtala. Zůstal vydán napospas

¹⁸⁹ BIEMMI, E. *Věřit v dnešní době „jako dospělý“*. In *Cesty katecheze*. Česká biskupská konference: Praha, 2010, roč. 2010, č. 4, s. 7.

sám sobě, bludným možností své svobody, svému věčnému pokušení být jako Bůh.¹⁹⁰

Vše dohromady jakoby naznačovalo, že skutečně stojíme na prahu nové dějinné epochy. Poprvé od stavby babylonské věže osud každého člověka závisí na všech ostatních a obráceně. Cestu si razí trendy, jejichž rozsah se zatím nedá odhadnout. Vše je natolik nové, že mnohým připadá obtížné pochopit, že nejnuitnější bytostná skutečnost světa jako stvoření Božího se nezměnila, že člověk prostě nemůže dělat cokoli. Vše je v rukou člověka a jeho svobody.

Bible se nezastavuje jen u pojmenování a líčení viny člověka. Stále znovu a s velkým důrazem mluví o *překonání hříchu*. Vina je smazána odpuštěním ze strany Boží.¹⁹¹ Poslední slova proto ať patří naději, druhé z božských ctností hned po víře.

Naděje tvoří jeden ze základních předpokladů setrvání člověka v existenci. Jako tvor podrobený času, člověk nevlastní v žádném okamžiku svého bytí plnost sebe, své reality. Podobný poutníkovi, který nemůže být najednou na všech místech své cesty, žije svou existenci po kapkách. Celý jeho život se nese ve znamení úsilí změnit nepoměr mezi tím, co dosáhl a co by chtěl. Proto neúnavně vyhlíží k budoucnosti, odkud, jak tuší, jednou přijde to, nač celý život čeká. Vše mu připadá malé, nízké, nehodné jeho snů a nekonečnosti.

Zvláště dnes má přece člověk všechny důvody, aby žil v pokoji. Může si pojistit všechno: zdraví, neúspěch, stáří, dům, auto, práci, život, dokonce i smrt. Je paradoxní, že právě, když dosáhl netušený civilizační pokrok, pohodlí a sociální jistoty, zavrtal se mu do mozku červ existenciální nejistoty. Člověk je takový, jaké jsou jeho naděje. A jeho naděje jsou takové, jakou představu má o budoucnosti. Ubýváním křesťanského cítění ve světě se oslabuje naděje, a tím i důvěra v život.

Naděje se obvykle dává do souvislosti s vírou. Ona je jejím cílem a důvodem. Ochabne-li láska, oslabí se naděje a nakonec zmizí i víra.¹⁹² Když však víra rozprostře člověku před očima perspektivy absolutní budoucnosti, vše je připravené, aby přeskočila jiskra naděje. Před virem zoufalství jsou imunní lidé, kteří cestou lásky došli k naději: zanechali pohodlný život a dali se do služeb chudých.

Příchodem Krista začala nová epocha – obsahem naděje je on sám – „Vzkříšení a život“. Jeho království roste, i když nepřišla ještě plnost času. Nadpřirozená skutečnost

¹⁹⁰ RAHNER, K. *Poslání a milost. Příspěvky k pastorální teologii*. Praha: Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, 2011, s. 388-394.

¹⁹¹ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*. Praha: Zvon: 1998, s. 290-291.

¹⁹² HLINKA, A. *Člověk a jeho nádeje* In *SVEDECTVO VIERY. Ľudská a kresťanská mravnosť*. Kanada: Dobrá kniha, 1992, s. 94-107.

je už v lidstvu účinná, přetváří ho jako kvas, ale ještě se nezjevila ve své konečné slávě. Z toho vyplývá výrazný rozdíl křesťanské naděje od všech nadějí jiných – budoucnost už začala, i když se zatím neukázala plně.

K lepšímu pochopení pohledme na Krista, který byl schopen únavy, hladu, smutku, bolesti, dokonce i smrti. Věděl však, že jeho lidská přirozenost se jednou přizpůsobí životu božského prvku. Na Ježíši je možno velmi názorně pozorovat ono „*už, ale ještě ne*“. V Kristu se konkretizuje naděje křesťana.

Naděje, láska a víra jsou základní témata křesťanského poselství světu. V perspektivě naděje se dějiny lidstva nejeví už jako uzavřené, temné a definitivní, spíše jako materiál, kterému je možno stále ještě dát formu. Důvodem naděje je vždy osoba, milovaná a milující osoba. Důvodem životní naděje, absolutní naděje je osobní, absolutní Bůh.

ZÁVĚR

List *Porta fidei* papeže Benedikta VI. je dosti osobní. Byl vydán *motu proprio*, tzn., že papež sám, z vlastního rozhodnutí toužil všem věřícím říct, čím jeho srdce přetéká. Dosvědčuje to také nedokončená encyklika *Lumen fidei* na stejné téma.

Svatý otec sám, osobně vyzývá každého z nás k navázání, či znovunavázání vztahu k osobě Spasitele Ježíše z Nazareta. Prakticky tím znovu pokládá otázku Krista apoštolům u Césareje Filipovy: „Za koho mě pokládáte vy?“ (Mt 16, 15) A není pro něj ani tak důležité, co si o něm myslí ostatní lidé, co o něm soudí apoštolové – ptá se kvůli nám.

Za koho pokládám Krista? Otázka, která nás i po dvou tisících letech oslovuje a uvádí do rozpaků, je „kontrolní otázkou naší víry“, „míří k srdci“¹⁹³. Odpověď na ni vyžaduje pokoru hříšníka. Ježíš totiž není historie. Ježíš není ani morálka. „Ježíš je živý, je s námi přítomen. Tato otázka z něj činí živou osobu a my musíme odpovědět. Ale od srdce.“¹⁹⁴

V úvodu drobné brožurky s názvem *Slavnostní vyznání víry sv. Otce Pavla VI.*, vydané v roce 1969 Biskupským ordinariátem v Brně u příležitosti 1 100. výročí úmrtí sv. Cyrila a vyhlášeného Roku víry, čteme: „Zkus i ty srovnat svou víru s vyznáním svatého Otce. Věříš-li stejně, jsi katolík. Kež na přímlovu sv. Cyrila dovedeš z víry žít, ji šířit a proti všem útokům obhájit.“ Počin bohulibý, leč přece jen v obranných intencích církve – „hradu na skále“, nedobytné pevnosti vyvolených. Je otázkou, nakolik se tento zažitý, do myslí katolíků vtištěný model, shoduje s představou církve našeho Pána.

„Kristus Ježíš přišel na svět, aby zachránil hříšníky. Já k nim patřím na prvním místě“ (1 Tim 1, 15), sděluje překvapivě sv. Pavel, „apoštol Krista Ježíše z pověření Boha, našeho Spasitele, a Krista Ježíše, naší naděje“ (1 Tim 1, 1), velmi dobře si vědom svého vyvolení – i svého hříchu. A dodává: „Avšak došel jsem slitování“ (1 Tim 1, 16). Kristus přišel zachránit hříšníky. „Říkáme-li, že jsme bez hříchu, klameme sami sebe a pravda v nás není,“ (1 Jan 1,8). Děláme z Krista lháře a jeho slovo v nás není (srov. 1 Jan 1, 10).

Písmo svaté zdravě vrací *každého* křesťana zpátky „na zem“, usazuje jej, ale zároveň připomíná: Jsi sůl země! (srov. Mt 5, 13) Vydej sám sebe a „osol“ svět. Sůl v dóze na polici, sterilně zavřená sice nenavlhne, nevyprchá, neztratí bělost,

¹⁹³ Srov. FRANTIŠEK. *S Ježíšem nemůžeme mluvit jako s nějakou historickou postavou*. Nedělní homilie (23. června 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-09-20]. Dostupné z www: <http://www.radiovaticana.cz/clanek_print.php?id=18457>.

¹⁹⁴ Tamtéž.

ale význam. Sůl nepoužitá, zatuchlá „k ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali“ (Mt 5,13).

Bez jakýchkoliv pochyb víru je nutné vyznat - v srdci i veřejně. Určitě je třeba znát a rozumět pravdám nauky církve obsažené ve *Vyznání*, zvláště s ohledem na staletou péči a starostlivost o formulaci každého slova. Ze všeho nejvíce je ale třeba podle víry žít.

Každý křesťan se musí vypořádat s dílem odpovědnosti dané jen a jen jemu, každý ve svém svědomí musí jednou s Petrem vyslovit odpověď, kterou zjevuje Otec na nebesích a ne poznání světa, „těla a krve“ (srov. Mt 16, 17), každý musí jednou říct: „Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého“ (Mt 16, 16).

Bude-li pak pro své rozhodnutí z vůle Boha pomazán Duchem, ztratí význam dokonce i obrana proti útokům, protože křesťan nemá hájit zájmy své ani církve, jediný příkaz, který dostal, je: Hlásej Krista! Vhod, či nevhod (srov. 2 Tim 4, 1-2). Osobní svědectví vykoná víc než urputný boj, neponechá nikoho v klidu. (Není bez zajímavosti, že nositeli naděje pro svět budou chudí a pokorní Páně - srov. Sof 2, 3; Mt 5, 1-14 – a že tuto živou naději si uchovaly zejména svaté ženy - Sára, Rebeka, Ráchel, Miriam, Debora, Anna, Judit, Ester a zejména Marie.)

Budou-li křesťané solí (srov. Mt 5, 13), svět získá na chuti. Budou-li křesťané světlem (srov. Mt 5, 14), mnoho tmavých tónů dnešního světa se projasní, mnoho zla ze světa ustoupí.

Opakujme proto modlitbu apoštolů: „Dej nám více víry!“ (Lk 17, 5) a pohneme nejen moruší či horou, ale i prázdnotou světa, lidským sobectvím a zmarem. Modleme se s otcem nemocného chlapce: „Věřím! Pomož mé nevěře!“ (Mk 9, 24), protože „Všechno je možné tomu, kdo věří“ (Mk 9, 23).

Se slovy: „Drazí přátelé! Bůh svoji církev vede a ustavičně ji nese rovněž a zejména v obtížných momentech. Nikdy neztrácejme tuto opravdovou vizi víry, která je jedinou opravdovou vizí na cestě církve i světa,“¹⁹⁵ uzavřel dobrovolně letos v únoru papež Benedikt XVI. svůj pontifikát.

Se stejnými slovy uzavírám tuto úvahu v naději, že krize víry uvnitř katolické církve, o níž papež v listě *Porta fidei* mluvil a která je podle něj příčinou toho, že svět je tak těžké „uzdravit“, že bude zažehnána. Věřím, že i díky novému papeži Františkovi k obnově církve dochází a dojde, vždyť církev se obnovuje stále a semeno v půdě dobrého

¹⁹⁵ BENEDIKT XVI. *Nikdy jsem se necítil sám*. Poslední katecheze na generální audienci (27. února 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17886>>.

Hospodáře dobře roste (srov. Lk 8).

Křesťané nesmí zapomínat, že „v našem kulturním kontextu existuje množství lidí, kteří v sobě sice nerozpoznávají dar víry, upřímně však hledají nejvyšší smysl a konečnou pravdu svého života i celého světa. Toto hledání je skutečnou „preambulí“ k víře.“¹⁹⁶ Právě krize a tíživé životní podmínky mohou u těchto lidí „spustit“ hledání, ptaní se po smyslu věcí, právě pro tyto hledající musí církev znovu a znovu objevovat cesty, způsoby, jak mluvit srozumitelnou řečí o bohatstvích dávnověku, jak sdělovat, že Bůh je živý dnes. Jak již bylo řečeno: Církev se musí vydat na cestu, „aby vyvedla lidi z pouště“.¹⁹⁷

¹⁹⁶ BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* (11. října 2011), čl. 10.

¹⁹⁷ BENEDIKT XVI. *Církev je živá, protože Kristus je živý*. Homilie při mši na zahájení pontifikátu (24. 5. 2005) [online]. Praha: Pastorage.cz, 2000-2012 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z www: <<http://www.pastorage.cz/Clanky/Cirkev-je-ziva-protoze-Kristus-je-zivy.html>>.

BIBLIOGRAFIE

Prameny

- II. Vatikánský koncil. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-467-9.
- BENEDIKT XVI. Apoštolský list *Porta fidei* daný „motu proprio“ k vyhlášení Roku víry (11. října 2011) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-13]. Dostupný z www: <<http://www.cirkev.cz/res/data/138/015587.pdf?seek=1>>.
- BENEDIKT XVI. *Církev je živá, protože Kristus je živý*. Homilie při mši svaté na zahájení pontifikátu (24. dubna 2005) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-08-01]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=3682>>.
- BENEDIKT XVI. *Ničemu nedávat přednost před Kristem*. První gen. audience (27. dubna 2005) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-08-01]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=3703>>.
- BENEDIKT XVI. *Katecheze při gen. audienci na nám. sv. Petra* (17. října 2012) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-08-01]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17278>>.
- BENEDIKT XVI. *Homilie při zahájení biskupské synody* (7. října 2012) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-15]. Dostupné z www: <<http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/benedikt-xvi-zahajil-biskupsky-synod/>>.
- BENEDIKT XVI. *Nikdy jsem se necítil sám*. Poslední katecheze na gen. audienci (27. února 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17886>>.
- BENEDIKT XVI. Encyklika *Caritas in veritate* o integrálním lidském rozvoji v lásce a v pravdě. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-414-9.
- BENEDIKT XVI. Encyklika *Deus caritas est* o křesťanské lásce. Praha: PAULÍNKY, 2006. ISBN 80-86949-03-6.
- BENEDIKT XVI. Encyklika *Spe salvi* o křesťanské naději. 1. vyd. Praha: PAULÍNKY, 2008. ISBN 978-80-86949-41-3.
- Bible*: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 4. vyd. Praha:

- Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-7-1.
- FRANTIŠEK. Encyklika *Lumen fidei* (29. června 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, c2003-2013 [cit. 2013-09-13]. Dostupný z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18511>>.
- FRANTIŠEK. *S Ježíšem nemůžeme mluvit jako s nějakou historickou postavou*. Nedělní homilie (23. června 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-09-20]. Dostupné z www: <http://www.radiovaticana.cz/clanek_print.php4?id=18457>.
- FRANTIŠEK. *Nechávat se bez odporu překvapit Bohem* (13. října 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-10-13]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18963>>.
- FRANTIŠEK. *Víra nám přináší radost* (12. října 2013) [online]. Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2003-2013 [cit. 2013-10-13]. Dostupné z www: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=18961>>.
- JAN XXIII. Encyklika *Mater et magistra* o nejnovějším vývoji života ve společnosti a o jeho utváření ve světle křesťanského učení (15. května 1961). Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-7.
- JAN XXIII. Encyklika *Pacem in terris* o míru mezi všemi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě (11. dubna 1963). Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-154-7.
- JAN PAVEL II. Encyklika *Veritatis splendor* o základech morálního učení církve. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-114-8.
- JAN PAVEL II. Apoštolský list *Tertio millennio adveniente* o přípravě na jubilejní rok 2000 (10. listopadu 1994). Dotisk 1. vyd. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-126-1.
- JAN PAVEL II. Apoštolská konstituce *Fidei depositum* k vydání *Katechismu katolické církve* (11. října 1992). In *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.
- JAN PAVEL II. Encyklika *Sollicitudo rei socialis* o starosti církve o sociální otázky (30. prosince 1987). Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-154-7.
- JAN PAVEL II. Encyklika *Centesimus annus* k stému výročí encykliky *Rerum novarum* (1. května 1991). Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-050-8.
- JAN PAVEL II. Encyklika *Fides et ratio* o vztazích mezi vírou a rozumem (14. září 1998). Praha: Zvon, 1999. ISBN 80-902708-08-8.
- JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská exhortace *Ecclesia in Europa* o Ježíši Kristu žijícím ve své církvi, prameni naděje pro Evropu. Praha : Sekretariát české biskupské

konference, 2003.

Katechismus katolické církve. Praha: ZVON, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

Kompendium Katechismu katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-079-3.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Nóta s pastoračními doporučeními ke slavení Roku víry* (6. ledna 2011) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-15]. Dostupné z www: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/141/015968.pdf?seek=1>>.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. RATZINGER, J. BERTONE, T. *Doktrinální poznámky ke druhé části Vyznání víry* (29. června 1998) [online], č. 1-3,12 Liberia Editrice Vaticana, 2013 [cit. 2013-08-15]. Dostupné z www: <http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_1998_professio-fidei_cs.pdf>

PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST. *Kompendium sociální nauky církve*.

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1.

PAVEL VI. Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*: o hlásání evangelia v dnešním světě (8. prosince 1975). Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-159-8.

PAVEL VI. Encyklika *Populorum progressio* o rozvoji národů (26. března 1967). Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-154-7.

PAVEL VI. *Vyznání víry božího lidu* (30. června 1968) [online]. In *Cesty katecheze*, roč. 2013, č. 1. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-28]. Dostupné z www: <http://www.cestykatecheze.cz/_d/Pavel-VI-Vyznani-viry.pdf>.

PAVEL VI. *Slavnostní vyznání víry* (30. června 1968). Brno: Biskupský Ordinariát-Služby, 1969.

SYNODUS EPISCOPORUM. *Poselství z 13. všeobecného shromáždění biskupské synody 7.-28. října 2012* (28. října 2012) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-1]. Dostupné z www: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/155/017687.pdf?seek=1>>.

Youcat. Katechismus katolické církve pro mladé. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7195-495-8.

JAN PAVEL II. Encyklika *Redemptor hominis*, Vykupitel světa (4. března 1979). Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-178-4.

JAN PAVEL II. Posynodální apoštolský list *Christifideles laici* o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě (30. prosince 1988). Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-024-9.

Použitá literatura

- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Vyd. 3. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0953-1. Pro Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-698-1.
- BENEDIKT XVI. *Bůh a svět: rozhovory o základních věcech křesťanství a budoucnosti církve*. Brno: Barrister & Principal, 2005. ISBN 978-80-87474-14-3.
- BENEDIKT XVI. *Můj duchovní testament*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0460-2.
- CANTALAMESSA, R. *Víra, která přemáhá svět*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7195-587-0.
- CASPER, W. *O víře*. Vyd. 2. Brno: CESTA, 1989. ISBN 80-900087-0-4.
- DACÍK, R. M. *Mravouka*. Olomouc: Krystal, 1946. ISBN nevedeno.
- DUPLACY, J., GEORGE, A., GRELOT, P., GUILLET, J., LACAN, M.F., LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. Vyd. 5. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981. ISBN nevedeno.
- FIALA, P. *Evropský mezičas. Nové otázky evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-99-2.
- GÜNTHÖR, A. *Morálna teológia III/b*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010. ISBN 978-7162-817-0.
- HÄRING, B. *V bezpečí a svoboden*. Brno: Barrister & Principal, 2009. ISBN 978-80-87029-65-7.
- HLINKA, A. *Člověk a jeho nádeje*. In *SVEDECTVO VIERY. Ľudská a kresťanská mravnosť*. Kanada: Dobrá kniha, 1992. ISBN 0-919865-74-7.
- KREMER, J., KÖNIG, F. *Křesťan na prahu třetího tisíciletí*. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-179-2.
- MORIN, D. *Učení II. vatikánského koncilu*. Praha: Paulínky, 1999. ISBN 80-86025-17-9.
- RATZINGER, J. *O víře dnes*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998.
- RATZINGER, J. *Evropa. Její základy dnes a zítra*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-801-1.
- RATZINGER, J. kardinál. *Křesťanství na přelomu tisíciletí*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-141-X.
- RATZINGER, J. BENEDIKT XVI. *Můj život*. Vyd. 2. Brno: Barrister & Principal, 2005. ISBN 80-85947-94-3.
- RATZINGER, J. – BENEDIKT XVI. *Úvod do křesťanství*. Vyd. 1. úplné. Kostelní Vydří:

Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7195-012-7.

RAHNER, K. *Poslání a milost. Příspěvky k pastorální teologii*. Praha: Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, 2011. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011. ISBN 978-80-7412-073-2.

RAHNER, K. VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-212-8.

SEEWALD, P. *Benedikt XVI. Světlo světa. Papež, církve a znamení doby*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-14-3.

SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu. Křesťanský pohled na morální problémy dneška*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-706-6.

SKOBLÍK, J. *Přehled křesťanské etiky*. 2. dotisk 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-7184-357-1.

WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*. Praha: Zvon: 1998. ISBN 80-7021-292-6.

FITTE, H. *Teológia a spoločnosť*. Bratislava: LÚČ, vydavateľské družstvo Bratislava, 2007. ISBN 978-80-7114-617-9.

Pomocná literatura – další zdroje

BIEMMI, E. *Věřit v dnešní době „jako dospělý“*. In *Cesty katecheze*, roč. 2010, č. 4. Praha: Česká biskupská konference, 2010.

CENTRUM PRO KATECHEZI OLOMOUC. *Rok víry* [online]. Olomouc: Centrum pro katechezi Olomouc, 2012 [cit. 2013-09-01]. Dostupný z [www:<http://rok-viry.webnode.cz/>](http://rok-viry.webnode.cz/).

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Cesty katecheze* [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2009-2011 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z [www:<http://www.cestykatecheze.cz/>](http://www.cestykatecheze.cz/).

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Benedikt XVI. oznámil téma synody biskupů v roce 2012* (24. října 2010) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-20]. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/benedikt-xvi-oznamil-tema-synody-biskupu-v-roce-2012/>](http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/benedikt-xvi-oznamil-tema-synody-biskupu-v-roce-2012/).

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Papež jmenoval předsedu nové Papežské rady* (1. července 2010) [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-09-15]. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/benedikt-xvi-zahajil-biskupsky-synod/>](http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/benedikt-xvi-zahajil-biskupsky-synod/).

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE – PLENÁRNÍ SNĚM ČR. *Církev ve světě*.

Laici v současné České republice [online]. Praha: Česká biskupská konference, 2013 [cit. 2013-08-12]. Dostupné z www: <http://snem.cirkev.cz/download/1_101273-str-74-102.pdf>.

ČESKÁ SEKCE VATIKÁNSKÉHO ROZHLASU. [online]. Vatikán: Česká sekce Vatikánského rozhlasu, 2010-2013, [cit. 2013-09-20]. Dostupný z www:<<http://www.radiovaticana.cz/index.php4>>.

HAGENKORD, B. *Rok víry – návod k použití* (23. října 2012) [online]. Olomouc: Centrum pro katechezi Olomouc, 2012 [cit. 2013-09-01]. Dostupné z www: <<http://rok-viry.webnode.cz/news/bernd-hagenkord-rok-viry-navod-k-pouziti-/>>.

MALÝ, V. *O základních principech solidarity*. In *Cesty katecheze*, roč. 2012, č. 3. Praha: Česká biskupská konference, 2012.

KATOLICKÝ TÝDENÍK. *Svatořečení papežů v dubnu?* In *Katolický týdeník*, roč. XXIV, č. 35, 27. 8. – 2. 9. 2013. Praha: Katolický týdeník, 2013.

ŠTICA, P. *Globální solidarita v sociálním učení církve*. In *Cesty katecheze*. Česká biskupská konference: Praha, 2012, roč. 2012, č. 3, s. 8-10.

ANOTACE

Tato práce se zabývá souvislostí mezi apoštolským listem *Porta fidei* Benedikta XVI. a mravností současné lidské společnosti. První kapitola pojednává o východisku současné situace a motivaci papeže k vydání listu, druhá rozebírá jednotlivé části listu, zabývá se II. vatikánským koncilem a *Katechismem katolické církve*. Ve třetí části se věnuje tématům morálky, mravnosti a víry, projevům víry a jejímu hlásání. Zmiňuje se také o sociální nauce církve a nové evangelizaci. Závěrem zvažuje souvislosti mezi obnovou víry křesťanů a obnovou světa.